

ศึกษาทฤษฎีกรรมเวทนียกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

THE STUDY OF THE IMMEDIATELY EFFECTIVE KAMMA
(DITṬHADHAMMAVEDANĪYAKAMMA) IN BUDDHISM
AND THAI SOCIETIES

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

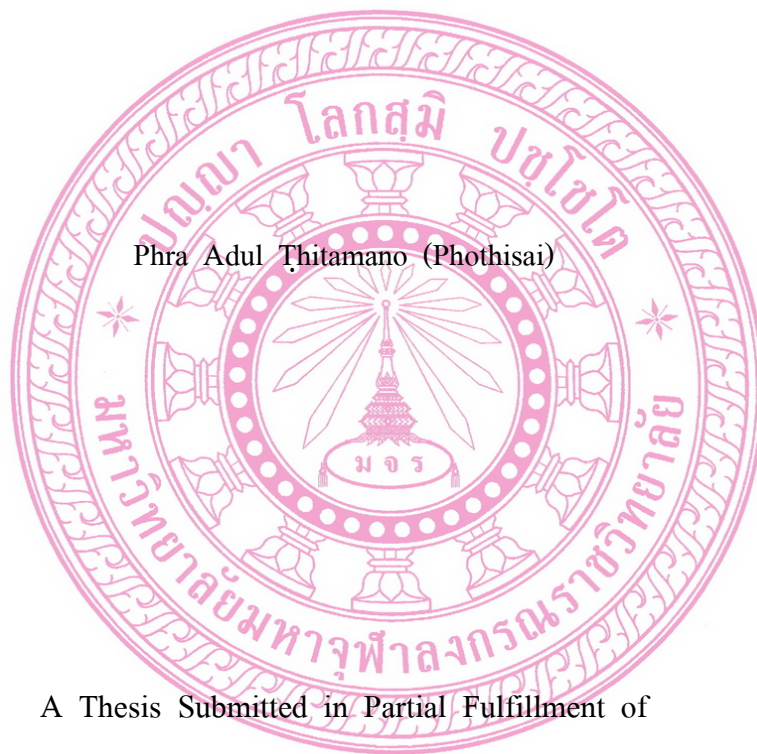
ศึกษาทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Study of the Immediately Effective Kamma (Ditṭhadhammavedanāyakkamma)
in Buddhism and Thai Societies

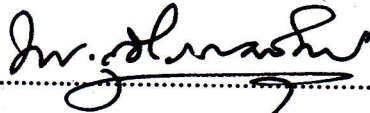

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

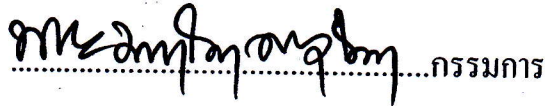

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์..... ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

(พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร.)

.....กรรมการ

(ดร. ศศิวรรณ กำลังสินเสริม)

(ผศ.ดร. มนตรี สืบค้วง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ

ดร. ศศิวรรณ กำลังสินเสริม กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย
 ผู้วิจัย : พระอคุลย์ จิตมโน (โพธิ์ไสย์)
 ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหากฤษณะ ตรุโณ ผศ.ดร., ป.ธ.๓, พธ.บ., พธ.ม.
 (ปรัชญา), Ph.D. (Philosophy).
 : ดร. ศศิวรรณ คำลิ่งสินเสริม ศศ.บ., พธ.ม., พธ.ด.
 วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาความเชื่อทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในสังคมไทย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย โดยใช้การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลด้วยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย พระภิกษุ นักวิชาการ พนักงานบริษัท และประชาชนทั่วไป จำนวน ๑๕ รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า ในทางพระพุทธศาสนามีพระไตรปิฎกที่เป็นคัมภีร์สำคัญได้แสดงถึงวิบากกรรมที่พึงได้รับในปัจจุบันไว้ในนิพเพทิกสูตรว่า ทฤษฎีธรรมเวทนียกรรม แปลว่ากรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน หลักเกณฑ์ในการให้ผลของกรรม ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ๔ ประการ คือ (๑) เจตนาสัมปทา (๒) ปัจจัยสัมปทา (๓) วัตถุประสงค์สัมปทา (๔) อนุภาคนิเวศสัมปทา ซึ่งให้ผลเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑. ให้ผลในชาตินี้ภายใน ๗ วัน ๒. ให้ผลในชาตินี้หลังจาก ๗ วันไปแล้ว และกรรมชนิดนี้สามารถให้ผลต่อเมื่อ (๑) ไม่มีอุปสรรคเบียดเบียน (๒) ต้องได้รับการเกื้อหนุนเป็นพิเศษ(สมบัติ ๔) (๓) ต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า (๔) ผู้รับต้องเป็นบุคคลพิเศษมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น กรรมชนิดนี้เรียกว่า ปรีปกกทฤษฎีธรรมเวทนียกรรม อีกประการหนึ่งก็เป็นกรรมที่ให้ผลในชาตินี้เหมือนกัน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น ๓ วาระ คือ (๑) บุคคลกระทำดีหรือชั่ว ไว้ในวัยเด็ก กรรมก็ให้ผลในวัยเด็ก วัยกลางคนและบั้นปลายชีวิต (๒) บุคคลกระทำดีหรือชั่ว ไว้ในวัยกลางคน กรรมให้ผลในวัยกลางคนและบั้นปลายชีวิต (๓) บุคคลกระทำดีหรือชั่ว ไว้ในบั้นปลายชีวิต กรรมให้ผลในบั้นปลายชีวิต กรรมชนิดนี้เรียกว่า อปรีปกกทฤษฎี-

ธรรมเวทนิยกรรม แต่มีข้อแม้ว่า ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม ซึ่งประกอบอยู่ในขณะจิตดวงที่ ๑ นี้มีกำลังน้อยไม่มีกำลังมากเหมือนขณะจิตดวงที่ ๒-๓-๔-๕-๖-๗ เพราะเป็นขณะที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากอาเสวนปัจจัย (ปัจจัยสนับสนุน) จึงให้ผลแต่ในชาตินี้เท่านั้น ถ้าไม่ให้ผลจะกลายเป็นอโหสิกรรมไปในที่สุด

ความเข้าใจหรือความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทย ต่อเรื่องทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ (๑) ความเชื่อที่ประกอบด้วยอารมณ์ (๒) ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล และยังแบ่งบุคคลออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มความเชื่อในระดับชาวบ้านธรรมดา (๒) กลุ่มความเชื่อในระดับผู้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา จะเห็นว่า ๒ กลุ่มนี้มีความคิดเห็นที่เหมือนกันและมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันดังนี้ ความคิดเห็นที่แตกต่างกันคือ กลุ่มชาวบ้านมีความเข้าใจผิดในด้านความหมายและทัศนคติอยู่บ้าง กลุ่มที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนามีความเชื่อตามแนวเหตุผล ส่วนความคิดเห็นที่เหมือนกัน คือ บุคคลทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อเรื่องทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม คือ สิ่งใดก็ตามที่ตนกระทำลงไปย่อมได้รับผลในปัจจุบันนี้ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว

ความเชื่อเรื่องทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย สังคมไทยมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา ความเชื่อดังกล่าวได้หล่อหลอมจิตใจของคนไทยให้มีความเชื่อเรื่องกรรมมาช้านาน ต่อมาสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลาย ๆ ด้าน จึงทำให้ความเชื่อเรื่องกรรมได้สั่นคลอนลงไป และผู้ที่จะสอนในเรื่องกรรมให้ถูกต้องในปัจจุบันนี้ก็มีน้อย คนส่วนมากมองว่ากรรมเป็นเรื่องไกลตัว หรือคิดว่าตนเองเกิดมามีกรรม ถ้าสังคมไทยหันกลับมาให้ความสนใจในเรื่องกรรมที่จะส่งผลให้ในปัจจุบันก็จะเป็นสิ่งที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับความเชื่อและประสบการณ์ในเรื่องทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม เพื่อต้องการให้พุทธศาสนิกชนและสังคมไทยได้เข้าใจถึงการเกิดขึ้นและการส่งผลของกรรมชนิดนี้

Thesis Title : The Study of the immediately effective Kamma
(Ditṭhadhammavedanāyakkamma) in Buddhism and Thai Societies.

Researcher : Phra Adul Ṭhitamano (Phothisai)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Assist. Prof. Dr. Phramaha Grissana Taruno, Pali III, B.A. (Phil.),
Ph.D. (Phil.).

: Dr. Sasiwan Kamlungsinserm B.A. (Domestic science),
M.A. (Buddhist studies), Ph.D. (Buddhist studies).

Date of Graduation : ๑๕ March ๒๐๑๒

ABSTRACT

This thesis is of three objections, namely :- (1) To study Ditṭhadhammavedanāyakkamma in Theravada Buddhist Scriptures, (2) To study the belief in Ditṭhadhammavedanāyakkamma in Thai Societies, (3) To analytically study the belief in Ditṭhadhammavedanāyakkamma in Buddhism and in Thai Societies. This Thesis is carried out by using the interview and collecting the data by the method of the random of the exemplary people consisting of the Buddhist monks, the academies, the company offices, and the general people of the number of 15.

From the research, it is found that in the three baskets the results of actions to be received at the present time are mentioned in Nibbedhikasutta. Such the result of action is called “Ditṭhadhammavedanāyakkamma” meaning the action which gives the result at the present time. Such the result is of two characteristics :- the first one gives a result in this birth within seven days, and the second one gives a result in this birth after seven days. The norms in giving the result by the first action within seven days consists of 4 types, namely:- (1) Cetanā-sampadā, excellence of the intention, (2) Paccaya-sampadā, excellence of the gift, (3) Vatthu-

sampadâ, excellence of the foundation for merit, (4) Guṇâtireka-sampadâ, excellence of extra virtue. Such kinds of actions can give the results, when:- (1) there is no any obstacles. (2) it must receive a special support, (3) there must be a strong volition, (4) the person who receives the result of action must be a special one. This kind of action is called “Paripakka-Diṭṭhadhammavedanîyakamma” on the other hand, the second one gives the result after the seven days, but it is also the action giving the result in this present birth which can be divided into 3 times (rounds), namely:- (1) when a person does a good or a bad action at the first age, the action will give a result at the first age, at the middle age or at the final age. (2) when a person does a good or a bad action at the middle age, the action will give a result at the middle or later age. (3) when a person does a good or a bad action at the later age, the action will give a result at the later age and this kind of action is called “Aparipakka-Diṭṭhadhammavedanîyakamma” However, there is still a condition that the Diṭṭhadhammavedanîyakamma which is in the first impulsion (Javana) is of like power and is not like the impulsions no. 2-3-4-5-6-7, because it is the impulsion which arises for the first time, but, however, it receives some help from Âsevanapaccaya, the supporting factor, so, it gives the result only in this present birth. If it does not give a result. It will tacitly be Ahosikamma.

The Thai Buddhists understanding and the belief in Diṭṭhadhammavedanîyakamma can be divided into 2 types, namely:- (1) The belief consisting of the temperaments, (2) The belief consisting of the caused and the reasons. It can also be divided into 2 groups, namely:- (1) The group of belief at the level of the ordinary people and (2) The group of belief at the level of those who have the knowledge of Buddhism. It can be seen that these two groups are of both similarity and difference. Regarding the difference, it is found that the group of the village people, The difference is that the people have a misunderstanding of the meaning and perspective in a way. The group of those who have the knowledge of Buddhism have the beliefs according to the Buddhist ways and reasons. Regarding the similarity, it

is found that both groups of people believe in Diṭṭhadhammavedanāyamma. That is to say whatever one has done, no matter whatever it is good or bad, certainly gives both the good and the bad resultant the present time.

Regarding belief in Diṭṭhadhammavedanāyamma in Buddhism and in Thai societies, the Thai societies are based on Buddhism. The said belief has been instrument to train the Thai people to have the belief in Kamma since a long time. Later on, the Thai societies have changed in many ways. Thus, the belief in Kamma has change and those who can teach about the Kamma rightly are less in number. Most of the people look at the Kamma as the mater near themselves on they think that they are born with the Kamma. If the Thai societies turn to be interested in the Kamma which will give the result at present, it will be good for themselves and others. So, the researcher interviewed the academics who have experiences and are the experts in Diṭṭhadhammavedanāyamma to cause the Thai societies to understand the truth more and more that this kind of Kamma truly gives a result to oneself and others.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เพราะได้รับความเมตตาช่วยเหลือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งที่เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ขอขอบพระคุณพระมหากุญณะ ดร. โฉม (บุชากุล) ผศ.ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร. ศศิวรรณ กำลิ่งสินเสริม กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ดร. ดร. แม่จิกฤษณา รักษาโณม ดร. ประพันธ์ สุภษร ผู้ให้คำปรึกษาและตรวจสอบเครื่องมือในการนำไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณพระมหาอุบล จรรย์โม และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระศาสนโสภณ, พระเทพวิสุทธิกวี, พระสุธีธรรมมานูวัตร, และขอขอบคุณ ศ.ดร. สมภาร พรหมทา, ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ, รศ.ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ, คุณประภัสสร ปานศรี, คุณวิวรรธ พงเกิด, คุณชญญา พุทธเปรมจิต, คุณวิทยา ทองศรี, คุณศุภรัถย์ บุญบัณฑิต, คุณชนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ, คุณนฤมล หนูคง ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้ข้อมูลโดยการให้คำสัมภาษณ์ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สมบูรณ์และสำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณพระครูเมตตาคุณากรณ์ พระมหาสุภา ชิโนรโส พร้อมกับเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๒๒ ทุกท่านที่เอื้อเฟื้อด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณพระมหาวิชัย วชิรเมธี ดร. ที่อนุเคราะห์ให้ทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ในระดับปริญญาโท ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการรวบรวมข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณคุณพ่อเมืองคุณแม่บุญ โปธิไสย์ คุณอมรา พันโกคา คุณอรนุช เพื่อนประเสริฐสุข คุณกฤษณา เจริญศรี คุณสุจิตรา น้อยบุรี คุณกานดา เอนกลาภากิจ พร้อมทั้งญาติโยมและลูกศิษย์ที่นับถือที่ได้เล็งดูและสนับสนุนด้านปัจจัย ที่สมควรแก่สมณบริโกค และถวายทุนการศึกษาด้วยดีตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยได้รับความสะดวกในการศึกษาและปฏิบัติในพระธรรมวินัย ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และทำหน้าที่สนองงานพระพุทธศาสนาเพื่อให้ถึง ๕,๐๐๐ ปี สืบต่อไป

พระอคุลย์ จิตมโน (โปธิไสย์)

๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๖)
สารบัญ	(๗)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๘)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๓
บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๔
๒.๑ แนวคิดเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๒๑
๒.๒ การแบ่งประเภทของทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรม	๒๔
๒.๓ ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรมในอรรถกถาธรรมบท	๓๐
๒.๔ สรุป	๓๘
บทที่ ๓ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรมในสังคมไทย	๔๐
๓.๑ ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย	๔๐
๓.๒ ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม	๕๗
๓.๓ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรม	๖๐
๓.๓.๑ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง	๖๐
๓.๓.๒ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้อื่น	๖๕
๓.๔ สรุป	๗๐

บทที่ ๔ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทิวาธรรมเวทนิยกรรณในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย	๓๔
๔.๑ ทศนะเรื่องกรรณในพระพุทธศาสนา	๓๕
๔.๒ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรณในสังคมไทย	๔๑
๔.๓ วิเคราะห์ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรณ	๕๑
๔.๔ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทิวาธรรมเวทนิยกรรณ	๕๓
๔.๔.๑ ความเชื่อเรื่องทิวาธรรมเวทนิยกรรณที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง	๕๔
๔.๔.๒ ความเชื่อเรื่องทิวาธรรมเวทนิยกรรณที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้อื่น	๕๗
๔.๕ สรุป	๑๐๐
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๐๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๐
บรรณานุกรม	๑๑๒
ภาคผนวก	๑๑๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถาวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิตติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิตติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เอกกนิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฎิสัมภิตามวรรค	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------------	---	-------------	---------	-----------

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ม.ม.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย	ปัญจสุทนี	มัชฌิมปัณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
ม.อุ.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย	ปัญจสุทนี	อุปริปัณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)

อง.จตุกก.อ. (ไทย) = อังกุตตรนิกาย มโนรณปุรณี จตุกกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)

ขุ.ธ.อ. (ไทย) = ขุททกนิบาต ธรรมบทอรรถกถา (ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสสและอื่น ๆ

วิสุทฺธิ (ไทย) = วิสุทฺธิมรรคปกรณ์ (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นหลัก การอ้างอิงพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๒๖๗ หน้าที่ ๑๖๔ ส่วนพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๑ หมายความว่า สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๒๖๗ หน้าที่ ๒๑๑ เป็นต้น

๓. การระบุเลขหมายคัมภีร์อรรถกถา

คัมภีร์อรรถกถาในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้คัมภีร์อรรถกถาฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๕ การอ้างอิงคัมภีร์นั้นจะระบุคำย่อของคัมภีร์และตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๑๖๑/๓๗๓ หมายถึง มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทฺธิ มูลปณฺณาสกอฎฺฐกถา ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๖๑ หน้าที่ ๓๗๓ เป็นต้น ส่วนฉบับภาษาไทย จะใช้ฉบับสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับพร้อมอรรถกถา (๕๑ เล่ม), พ.ศ. ๒๕๓๔ การอ้างอิงคัมภีร์นั้นจะระบุคำย่อของคัมภีร์และตามด้วยเล่มคัมภีร์/เล่มฉบับ/ภาค/หน้า เช่น ส.ส.อ. (ไทย) ๒๕/๑/๒/๒๔๖ หมายถึง พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อรรถกถา ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๒๔๖ เป็นต้น

๔. ปกรณ์วิเสสและอื่น ๆ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงปกรณ์วิเสสวิสุทฺธิมรรคภาษาไทย ใช้ฉบับของสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๓ ในการอ้างอิงจะระบุภาค/ตอน/หน้า หลังคำย่อ เช่น วิสุทฺธิ (ไทย) ๑/๑/๓๔-๓๕ หมายถึง วิสุทฺธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑ หน้า ๓๔-๓๕ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎแห่งกรรม เป็นกฎธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ไม่ใช่พระพุทธเจ้าสร้างขึ้นเองแต่เป็นกฎที่มีอยู่แล้ว อันชีวิตของเราทุกคนนั้น ถูกควบคุมไว้ด้วยกฎแห่งกรรม ไม่มีใครมาควบคุมชีวิตของเรา เมื่อว่าตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ชีวิตของเราทุกคนไม่ว่าจะเสื่อม จะเจริญ จะสุข จะทุกข์ จะอายุสั้นหรืออายุยืน ก็ขึ้นอยู่กับกรรม^๑ คือการกระทำของเราเองทั้งสิ้น ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับอำนาจดวงดาว ไม่ใช่อำนาจพระเจ้า ไม่ใช่พรหมลิขิต ที่จะมาดลบันดาลชีวิตของเรา ให้ประสบอย่างนั้นอย่างนี้ หากเกิดขึ้นโดยเหตุบังเอิญไม่ นอกจากการกระทำของเราเท่านั้น การที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ก็เพราะกฎแห่งกรรม เช่น การฝึกอบรมกรรมฐานหรือการที่เราฝึกจิตให้เป็นสมาธิ ผลชั้นในคือ ทำให้เรามีจิตใจที่สงบเยือกเย็น มีความสุข ในปัจจุบันชาตินี้ ส่วนผลชั้นนอกคือ ได้รับคำชมจากผู้ร่วมงาน นักปราชญ์ราชบัณฑิตสรรเสริญ ดังนั้นหลักคำสอนจึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน และเราต้องทำความเข้าใจในหลักคำสอนว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งกรรม (กรรมวาที) คือ เชื่อในกฎแห่งการกระทำ^๒

การทำความดีหรือการทำความชั่ว พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงเจตนาเป็นหลัก เพราะเจตนาเป็นเบื้องต้นที่จะสืบทอดให้บุคคลได้กระทำความดีหรือกรรมชั่ว ดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ในนิพเพธิกสูตร^๓นี้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำความดีด้วยกาย วาจา และใจ และกล่าวถึงเหตุเกิดแห่งกรรม ความต่างกันแห่งกรรม วิบากแห่งกรรม ความดับแห่งกรรมและข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรม”

^๑ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๕/๓๔๕.

^๒ พระธรรมวิสุทธิกวี, กฎแห่งกรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

^๓ อจ.ฉกภ. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

เมื่อพิจารณาจากข้อความดังกล่าวแล้วทำให้เราทราบว่า บุคคลทำความดีหรือทำความชั่ว ก็ขึ้นอยู่กับเจตนาเป็นหลัก^๔ จนกระทั่งส่งไปถึงเหตุเกิดแห่งกรรม คือ ผัสสะ หมายถึง สิ่งที่มาสัมผัส เช่น ตากระทบรูปเกิดการเห็น หูกระทบเสียงเกิดการได้ยิน จมูกกระทบกลิ่นเกิดการได้กลิ่น ลิ้นกระทบรสเกิดการรู้รส และกายกระทบสิ่งที่มาสัมผัสทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น เย็น ร้อน อ่อน แข็ง เป็นต้น ส่วนความต่างกันแห่งกรรม คือ กรรมที่พึงได้รับในนรกก็มี ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานก็มี ในแดนเปรตก็มี ในมนุษย์โลกก็มี ในเทวโลกก็มี และการไปเกิดในที่ต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่กระทำความดี ย่อมไปเกิดในมนุษย์โลก หรือเทวโลก พรหมโลก ส่วนผู้ที่กระทำความชั่ว ก็ไปเกิดในนรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน เป็นต้น ส่วนวิบากแห่งกรรม คือ ผลจากการกระทำความดีและความชั่วที่พระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ ๓ ประการ คือ (๑) กรรมที่พึงได้รับในปัจจุบัน (๒) กรรมที่พึงได้รับในอภัพถัดไป (๓) กรรมที่พึงได้รับในอภัพต่อ ๆ ไป^๕ กรรมที่พึงได้รับในปัจจุบัน เรียกว่า ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่พึงได้รับในอภัพถัดไป เรียกว่า อุปัชชเวทนียกรรม กรรมที่พึงได้รับในอภัพต่อ ๆ ไป เรียกว่า อปรายเวทนียกรรม^๖ ความดับแห่งกรรม คือ การไม่เกิดในภพต่อ ๆ ไป เช่น ถ้าผัสสะดับกรรมก็ดับ หมายความว่า ถ้าตาเห็นรูป เรารู้เท่าทันด้วยสติปัญญา ก็จะไม่มีการเกิด กรรม วิบากอีกต่อไป และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรม คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องทัฏฐธรรมเวทนียกรรม ในปัจจุบันนี้สังคมไทยกำลังมองเรื่องกรรมเป็นเรื่องที่ห่างไกลตัว แต่ทุกคนเชื่อว่ากรรมมีจริง บางคนบอกว่า “เรามีกรรม เพราะเราได้ทำกรรมไม่ดีจึงเป็นเช่นนี้” ตามหลักพระพุทธศาสนาในขุททกนิกาย สุตตนิบาต ได้กล่าวถึงหลักของกรรมไว้ว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม หมู่สัตว์เป็นไปตามกรรม สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน”^๗ กรรมก็อยู่ที่ตัวเราเอง ไม่ได้อยู่ห่างไกลตัวเราไปไหน ตอนนี

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๗.

^๕ อ.เอกาทศก. (ไทย) ๒๔/๒๑๗/๓๕๗, อภิ.ก. (ไทย) ๓๗/๖๓๕/๓๕๕, ๘๕๐-๘๕๑/๕๐๖-๕๐๗.

^๖ กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบัน เรียกว่า ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่พึงเสวยในอภัพถัดไป เรียกว่า อุปัชชเวทนียกรรม กรรมที่พึงเสวยในอภัพต่อ ๆ ไป เรียกว่า อปรายเวทนียกรรม, อ.เอกาทศก. (ไทย) ๒๔/๒๑๗/๓๕๗, อภิ.ก. (ไทย) ๓๗/๖๓๕/๓๕๕, ๘๕๐-๘๕๑/๕๐๖-๕๐๗.

^๗ พุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๖๖๐/๖๕๔.

สังคมไทยกำลังแสวงหาผลของกรรมที่จะส่งผลในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง แต่ถ้าคนไม่เข้าใจ หลักทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรม(๔อย่าง)^๔ อย่างแท้จริง กรรมประเภทนี้ก็จะส่งผลให้ไม่สมบูรณ์ เพราะในสังคมไทยปัจจุบันเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ผลของกรรมดีหรือผลของกรรมชั่วไม่ส่งผลที่ตนทำกรรมให้สำเร็จ ในที่สุดก็ไปโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา พรหมลิจิต และโทษอะไรต่อมิอะไรตามที่ตนเองพอจะโทษได้ การที่เราทำความดี ผลดีคือ ความสุขใจ เราทำ ความชั่ว ผลชั่วคือ ความทุกข์ใจ โดยไม่เอาวัตถุภายนอกมาเป็นตัวชี้วัด แต่เอาวัตถุภายใน (คุณธรรม จริยธรรม) มาเป็นตัวชี้วัด คือ จิตใจที่บริสุทธิ์ ก็จะทำให้สังคมไทยมีจุดยืนที่ แน่นนอนและไม่ต้องพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ

จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจในการที่จะศึกษาค้นคว้าความเชื่อ เรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรม เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงการให้ผลของทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมซึ่งเป็น กรรมที่จะให้ผลในภพปัจจุบันที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก และในส่วนที่เรียกว่าอรรถกถา ซึ่งได้มีการแยกส่วนออกมาจากพระไตรปิฎกโดยการแปลออกมาอีกทอดหนึ่ง เพื่อช่วยต่อ การทำความเข้าใจ อันที่จริงคำสอนเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมนี้ เป็นพระพุทธรพจน์ โดยตรง ซึ่งพระอรรถกถาจารย์ได้ขยายความจากพุทธรพจน์อีกทอดหนึ่ง ทำให้เข้าใจง่ายและ ชัดเจนขึ้น หากสังคมไทยเข้าใจหลักทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมและการให้ผลได้เป็นอย่างดีแล้ว คาดว่าคงจะหมดความสงสัยในเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรม ซึ่งเป็นการกระทำที่จะส่งผลใน ภพปัจจุบันได้อย่างแน่นอน เพราะการให้ผลของทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมนั้น ไม่มีคำว่า “บังเอิญ” อย่างเด็ดขาด เพียงแต่จะให้ผลช้าหรือเร็วก็สุดแท้ที่เจตนา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมในสังคมไทย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมใน พระพุทธรศาสนาและสังคมไทย

^๔ หลักเกณฑ์ ๔ อย่าง คือ (๑) เจตนาสัมปทา (๒) ปัจจัยสัมปทา (๓) วัตถุสัมปทา (๔) คุณาติเรก-สัมปทา.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในสังคมไทยเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทยเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษากระบวนการแสวงหาความรู้เรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม ในสังคมไทยและการให้ผลในทางพระพุทธศาสนา โดยจะได้สรุปองค์ความรู้จากเอกสารที่จะต้องสืบค้น ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิมรรค มโนรถปुरुณี ตำราวิชาการ งานเขียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็น และจากการสัมภาษณ์พระภิกษุ นักวิชาการ ข้าราชการ พนักงานบริษัท และประชาชนทั่วไป

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักการ หมายถึง หลักการกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา คือทำด้วยความตั้งใจหรือจงใจทำ เป็นคำกลาง ๆ ถ้าเป็นการกระทำดี เรียกว่า กรรมดี ถ้าเป็นการกระทำชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว

ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ภพนี้

ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมที่จะส่งผลในปัจจุบัน

วิเคราะห์ หมายถึง การวิเคราะห์เรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในสังคมไทย

๑.๖. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ ป.ธ. ๘) ได้กล่าวไว้ ในหนังสือ “กฎแห่งกรรม” ตอนหนึ่งว่า กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันนี้เห็นได้ง่าย เช่น เราศึกษาเล่าเรียน เราทำมาหากิน เราเชื่อสัจธรรม เราขยันหมั่นเพียร จัดเป็นกรรมดีที่ให้ผลในชาติปัจจุบัน

คือ ให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ถ้าขยันทำมาหากิน ชีวิตก็จะมีความเป็นอยู่ที่พอกพอกิน มีความซื่อสัตย์สุจริต การกระทำอะไรก็จะมีคนเชื่อถือ เป็นต้น^๕

๑.๖.๒ พระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสรังสี) ได้กล่าวถึงเจ้ากรรมนายเวร ในหนังสือ “เทสโกวาท” ตอนหนึ่งว่า เจ้ากรรมนายเวร ก็คนนี่แหละเป็นตัวกรรมตัวเวร ไม่ใช่คนอื่นทำเราเองเป็นคนทำกรรมเอาไว้ต่างหาก จึงได้เป็นกรรมของเรา กรรมที่ตนกระทำไว้แล้วไม่ว่ากรรมดี หรือกรรมชั่ว ผลของกรรมนั้นย่อมเกิดที่ใจของตนเอง มิใช่ผู้ทำกรรมผู้หนึ่ง เจ้ากรรมนายเวรอีกผู้หนึ่ง^๖

๑.๖.๓ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงกรรมให้ผลในชาติปัจจุบัน ในหนังสือ “กรรมและการเกิดใหม่” ตอนหนึ่งว่า กรรมไม่สูญหายไปไหน ถ้าเราทำความดี ภาพแห่งความดีก็ถูกบันทึกไว้ในจิตใต้สำนึกทันที ถ้าเราทำความชั่ว ภาพแห่งความชั่วก็จะถูกบันทึกไว้ในภวังคจิตทันทีเช่นกัน ที่ท่านกล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หมายถึงการเก็บวิบากดีหรือชั่วไว้ในภวังคจิตนั่นเอง ถ้าเราต้องการให้วิบากกรรมผลเป็นรูปธรรมทันตาเห็นในชาติปัจจุบัน เราต้องทำดีให้ครบองค์ประกอบที่เรียกว่า สมบัติ ๔ ประการคือ

- ๑) คติสมบัติ ความพร้อมแห่งคติหรือสถานการณ์ การกระทำที่ส่งผลดีนั้นต้องอิงอาศัยสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย ดังที่เขาบอกว่า สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ ถ้าสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศในห้องประชุมดี การบรรยายของวิทยากรก็มีโอกาสประสบความสำเร็จได้มาก
- ๒) อุปธิสมบัติ ความพร้อมแห่งร่างกาย คนที่มีบุคลิกภาพดีย่อมได้เปรียบผู้มีบุคลิกภาพด้อย พระพุทธเจ้าทรงมีมหาบุรุษลักษณะที่ช่วยให้การเผยแผ่ศาสนา ประสบความสำเร็จในเวลาอันรวดเร็ว
- ๓) กาลสมบัติ ความพร้อมแห่งกาลเวลา คนที่คิดทำอะไรให้สำเร็จต้องดูจังหวะเวลา ดังที่เขาบอกให้รู้จักกาลเทศะ คนที่ทำอะไรถูกยุคถูกสมัย หรือถูกจังหวะเวลา ย่อมประสบความสำเร็จ
- ๔) ปโยคสมบัติ ความพร้อมแห่งความเพียร คนที่จะทำอะไรสำเร็จเห็นผลทันตานี้ ต้องเป็นคนทำจริงไม่ทิ้งงานกลางคัน สมบัติ ๔ ประการที่กล่าวมาเป็น

^๕ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), *กฎแห่งกรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕-๒๐.

^๖ พระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสรังสี), *เทสโกวาท (รวมธรรม)*, งานพระราชทานเพลิงศพพระราชนิโรธรังสี (เทศก์ เทสรังสี) ๘ มกราคม ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : ปริเมียร์ เมย์ออฟเซ็ท, ม.ป.ป.), หน้า ๒๗.

องค์ประกอบที่ช่วยให้ผลกรรม ที่สั่งสมไว้ในภวังคจิตสามารถแสดงตัวออกเป็นรูปธรรมทันตาเห็นในชาติปัจจุบัน^{๑๑}

๑.๖.๔ พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกขุ) ได้กล่าวถึงทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “กรรม-การให้ผล” ตอนหนึ่งว่า กรรมที่เป็นทิวฏฐธรรมเวทนิยที่เรียกว่า ทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม คือกรรมที่ให้ผลในภพนี้ ท่านจำแนกออกไว้เป็น ๒ ประเภทด้วยกัน ประเภทที่ ๑ ให้ผลในภพนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา ๗ วัน หลังจากที่เรารู้ได้กระทำความสำเร็จลงไปแล้ว กรรมจะให้ผลภายใน ๗ วัน ที่เราพูดกันอยู่เสมอว่า ๓ วัน ๗ วัน ประเภทที่ ๒ ให้ผลในภพนี้เหมือนกันแต่จะให้ผลในภพนี้ยังไม่มีการกำหนดกาลเวลา แต่ในชาติปัจจุบัน อาจจะหลังจากที่เราทำกรรมเสร็จแล้ว ๑ ปี ๒ ปี ๕ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี แต่ให้ผลในภพนี้ ก่อนที่เราจะตายจากภพนี้ กรรมนี้ต้องให้ผลแน่นอนทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมจึงจำแนกออกไว้เป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ (๑) ปรีปกกทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้ เข้าถึงความแก่กล้า หมายความว่า จะให้ได้รับผลปรากฏในระหว่าง ๗ วันแน่นอน (๒) อปรีปกกทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้ ยังไม่ถึงความแก่กล้า หมายความว่า การกระทำกุศล อกุศลนั้นจะส่งผลให้ปรากฏหลังจาก ๗ วันไปแล้ว^{๑๒}

๑.๖.๕ พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร, ป.ธ. ๘) ได้กล่าวถึง ทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม ไว้ในหนังสือ “กรรมที่ปณี เล่ม ๑” ตอนหนึ่งว่า ทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมนี้ เป็นกรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือให้ผลในชาตินี้ หมายความว่า เมื่อบุคคลกระทำทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมเข้าแล้วย่อมจะได้รับผลแห่งกรรมที่ตนทำในชาติปัจจุบันนี้ทีเดียว ไม่ต้องไปรอรับผลเอาในชาติหน้าหรือชาติไหน ๆ ทั้งนี้ เป็นกรรมที่ให้ผลทันตาเห็นอย่างน่าแปลกประหลาดใจ^{๑๓}

^{๑๑} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรรมและการเกิดใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๕), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๑๒} พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกขุ), กรรม-การให้ผล, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๔.

^{๑๓} พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๘), กรรมที่ปณี เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔๐.

๑.๖.๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง กรรม ไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ตอนหนึ่งว่า การจำแนกคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุ ย่อมแบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ

๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ

๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี หรือกรรมดี หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ

แต่ถ้าจำแนกตามทวาร คือ ทางที่ทำความ หรือทางแสดงออกของกรรม จัดเป็น ๓ คือ

๑. กายกรรม กรรมทำด้วยกาย หรือ การกระทำทางกาย

๒. วาจากรรม กรรมทำด้วยวาจา หรือ การกระทำทางวาจา

๓. มโนกรรม กรรมทำด้วยใจ หรือ การกระทำทางใจ^{๑๔}

๑.๖.๗ พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึง กรรม ไว้ในหนังสือเรื่อง “หลักปฏิบัติเกี่ยวกับกรรมและความสิ้นกรรม” ตอนหนึ่งว่า ในวันหนึ่ง ๆ เรามีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ; ถ้ามีสติระมัดระวังจิตใจได้ดี ก็เป็นไปในทางกุศลกรรมมากกว่า, ถ้าผลอสติปล่อยให้กิเลสมันทำตามสบายแล้ว ก็เป็นไปในทางอกุศลกรรมมากกว่า, นี้มันจึงมีสิ่งเดียวกันอีก คือสิ่งที่เรียกว่า สตินั้นแหละเป็นเครื่องกั้นกระแส, เป็นเครื่องกั้นกระแสแห่งกิเลส, เป็นเครื่องกั้นกระแสแห่งกรรม กั้นกระแสแห่งกิเลส ก็คือกั้นกระแสแห่งกรรม ; เพราะฉะนั้น อยู่ด้วยสตินี้จะช่วยได้มาก หรือช่วยได้ถึงที่สุดเกี่ยวกับกรรม ถ้ามีสติแล้วก็ไม่ทำกรรมที่ไม่ควรจะทำ หรือถ้ามีสติแล้วแม้กรรมแต่หนหลังที่จะมาให้ผลเดี๋ยวนี้ สติก็ทำให้ไม่รับเอา ; แม้จะเป็นทุกข์ก็ไม่เป็นทุกข์อย่างที่คนรับเอาด้วยความยึดมั่นถือมั่น ผลกรรมแต่หนหลังอาจจะมาถึงคนธรรมดาที่ไม่ใช่พระอรหันต์ แล้วก็ทำให้เป็นทุกข์ได้ ; ก็มีสติระลึกได้ก็จะไม่หลง ไม่โง่ เอามาเป็นอารมณ์นั้น^{๑๕}

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๕-๑๖๐.

^{๑๕} พุทธทาสภิกขุ, หลักปฏิบัติเกี่ยวกับกรรมและความสิ้นกรรม, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕-๒๖.

๑.๖.๘ ขุนสรรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร) ได้กล่าวถึงทฤษฎีกรรมเวทนิย-
กรรม ไว้ในหนังสือเรื่อง “คู่มือศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่ ๕ วิธีวิมุตตสังคหวิภาค”
ตอนหนึ่งว่า การได้เสวยผลของกรรมประจักษ์แก่ตนในภพนี้ในชาติปัจจุบันนี้ ก็คือกรรมที่
ได้กระทำในภพนี้นั่นแหละให้ผลในปวัตติกาลในชาตินี้นั่นเอง ไม่ติดตามข้ามภพข้ามชาติไป
ให้ผลในชาติที่ ๒ หรือชาติต่อ ๆ ไปได้อีก เมื่อได้กระทำกรรมลงไปแล้ว และได้ผลภายใน
๗ วัน เรียกว่า ปรีปกกทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม แต่ถ้าได้ผลภายหลัง ๗ วันไปแล้วเรียกว่า
อปรีปกกทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม การได้รับผลในชาตินี้ที่เรียกว่า ทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมนี้ ก็
ด้วยอำนาจของเจตนาในกุศลชวณกรรม หรือกุศลชวณกรรมดวงที่ ๑ ในชวณะ ๗ ดวง ของ
แต่ละวิถี แต่ว่าถ้าเจตนากรรมในชวณะดวงที่ ๑ ไม่มีโอกาสให้ผลแล้วก็จะเป็นอโหสิกรรม
แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจตนากรรม ในชวณะดวงที่ ๗ จะให้ผลในชาติที่ ๒ หรือเป็นหน้าที่
ของเจตนากรรมในชวณะดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖ จะให้ผลในชาติที่ ๓ เป็นต้นไป^{๑๖}

๑.๖.๙ นัฏกร อาชะวะบูล ได้กล่าวถึง ทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม ไว้ในวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณี
เรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร” ผลการวิจัยสรุปว่า ทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลใน
ปัจจุบันคือภพนี้ ไม่ว่าจะเป็นกรรมดี หรือกรรมชั่วก็ตาม ที่กระทำในขณะที่แห่งชวณจิตดวง
แรกในบรรดาชวณจิตทั้ง ๗ แห่งชวณวิถีหนึ่ง ๆ ด้วยเป็นเจตนาดวงแรก (ชวณเจตนาที่หนึ่ง)
ไม่ถูกกรรมอื่นครอบงำ เป็นการปรุงแต่งแต่เริ่มต้น จึงมีกำลังให้ผลเฉพาะในชาตินี้เท่านั้น
เพราะไม่ได้การเสพคุ้นผลจึงเล็กน้อย ถ้าไม่มีโอกาสให้ผลในชาตินี้ ก็กลายเป็นอโหสิกรรม
ไม่มีผลในชาติต่อไปอีก ท่านอรรถกถาจารย์ได้เปรียบไว้ว่า เหมือนนายพรานมองเห็นเนื้อ
แล้วหยิบลูกศรยิงไปทันที ถ้าถูกเนื้อก็จะล้มลง แต่ถ้าพลาดเนื้อก็รอดไปเลย^{๑๗}

๑.๖.๑๐ พระมหาสมชัย สิริวฑฒโน (ศรีนอก) ได้กล่าวถึง ความเชื่อในเรื่องกรรม
เก่ากรรมใหม่ของคนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย” ผลการวิจัยสรุปว่า คนไทยที่นับถือ

^{๑๖} ขุนสรรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร), คู่มือศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่ ๕ วิธีวิมุตตสังคห-
วิภาค, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๗), หน้า ๕๓.

^{๑๗} นัฏกร อาชะวะบูล, “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ :
เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

พระพุทธศาสนา ส่วนมากมีความเชื่อเรื่องกรรมเก่ากรรมใหม่ โดยมีความเชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเป็นตัวผลักดัน จึงทำให้ชีวิตในชาตินี้มีความแตกต่างกัน และมีไม่น้อยที่พยายามยกเอาเรื่องกรรมเวร ไปสอดคล้องกับเรื่องความรัก และยังนำไปตัดสินในเรื่องของคนจน รวยโดยเชื่อว่าคนที่ร่ำรวยในชาตินี้ นั้น เป็นเพราะกรรมดีที่สร้างไว้ในชาติปางก่อน แม้กระทั่งการพลัดพรากจากกัน ก็ยังมีความเชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเวร^{๑๔}

๑.๖.๑๑ พระอุทัย จิรสมบัติ (เอกสะพัง) ได้กล่าวถึง กรรมในสังคมชาวพุทธไทย ปัจจุบัน ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง **“ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”** ผลการวิจัยสรุปว่า พุทธถึงความแน่นอนของกรรมแล้ว นักศึกษาระบบที่กล่าวว่าเป็นกฎธรรมชาติ นั้น มักนำไปเทียบกับความแน่นอนของพืช กล่าวถึง พืชพันธุ์ใดก็ตามเมื่อปลูกลงไปในวันแล้ว ก็จะผลิดอกออกผลมาเป็นพันธุ์เดิมของตน โดยสิ่งแวดล้อมไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพันธุ์อื่นไปได้กรรมก็เช่นเดียวกัน เมื่อทำไปแล้วทั้งดีและชั่ว สิ่งแวดล้อมหรือกาลเวลา ไม่สามารถเปลี่ยนกรรมดีให้เป็นกรรมชั่ว และกรรมชั่วให้เป็นกรรมดีได้^{๑๕}

๑.๖.๑๒ จีรวรรณ ชินะโชติ ได้กล่าวถึง การเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรม นำพระพุทธศาสนา ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง **“การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู”** ผลการวิจัยสรุปว่า ในศาสนาทั้งสองนั้นต่างยอมรับว่า กรรมเป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุผลทางศีลธรรม และเป็นกฎแห่งธรรมชาติ ผู้ทำดีย่อมได้ดี ผู้ทำชั่วย่อมได้ชั่ว แต่เมื่อกล่าวถึงความดีและความชั่ว ในศาสนาทั้งสองนั้น อาจแตกต่างกัน เช่น พระพุทธศาสนาปฏิเสธการฆ่าสัตว์แต่ศาสนาฮินดูกลับยอมรับการฆ่าสัตว์ เพื่อบูชาพระเจ้า นอกจากนี้พระพุทธศาสนาถือว่า กรรมเป็นกฎธรรมชาติโดยอิสระที่ไม่มีใครควบคุมหรือ

^{๑๔} พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอก), “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๗.

^{๑๕} พระอุทัย จิรสมบัติ (เอกสะพัง), “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๑.

บันดาลให้เป็นไป แต่ศาสนาฮินดู กลับมองว่า พระเจ้าเป็นผู้บันดาลให้สรรพสิ่งเกิดแล้ว เป็นไปตามอำนาจและควบคุมแห่งกรรม^{๒๐}

๑.๖.๑๓ ปรีชา คุณาวุฒิ ได้กล่าวถึง กรรมและการให้ผลของกรรม ไว้ใน วิทยานิพนธ์เรื่อง “พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม” ผลการวิจัยสรุปว่า ระบบของกรรมตามมติของพระพุทธศาสนาเป็นกฎสากลของชีวิตทั้งหมด ทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสามารถยืนยันว่าจะต้องได้รับผลอันเหมาะสมทัดเทียมกับกรรมที่ได้กระทำเอาไว้ จึงสมบูรณ์กว่าระบบของกรรมเดิมตามมติของพราหมณ์เพราะไม่ต้องอาศัยเทพเจ้า เป็นผู้พิทักษ์กฎแห่งกรรมแต่อย่างใด และเรายังสามารถสร้างสรรค์ชีวิตของเราใหม่ได้ตามกฎแห่งกรรมอีกด้วย^{๒๑}

๑.๖.๑๔ อัมพร หุตะสิทธิ์ ได้กล่าวถึง กรรม ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “กรรม ๑๒ และการให้ผล” ผลการวิจัยสรุปว่า การศึกษาให้รู้แจ้งในเรื่องของหลักกรรมหรือ กรรม ๑๒ และการให้ผล จึงเป็นเสมือนหนทางที่จะนำพาไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ทำให้ผู้ศึกษาเรียนรู้มีความสุขสงบ มีโอกาสในการพัฒนาชีวิตให้สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทำให้ชีวิตสงบสุข และทำให้เห็นว่า การเกิดของเรามีความหมาย ไม่ใช่เกิดมาโดยบังเอิญ การเข้าใจเรื่องของหลักกรรม หรือกรรม ๑๒ และการให้ผลนี้จะทำให้บุคคลเข้าใจต่อความขึ้นลงของชีวิต จะช่วยคลี่คลายความสับสนของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนควรเรียนรู้และทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง เพื่อชีวิตของตนจะได้ดีขึ้น^{๒๒}

๑.๖.๑๕ ประเสริฐ หลอมทอง ได้กล่าวถึง หลักกรรมและหลักไตรลักษณ์ ไว้ใน วิทยานิพนธ์เรื่อง “การตีความหลักกรรมและหลักไตรลักษณ์ในเรื่องพระพุทธศาสนาวิชา สังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๒๔” ผลการวิจัยสรุปว่า พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องกรรม ก็เพื่อที่จะให้เรา รู้จักการปลดปล่อยตนเองออกจากพันธะของ วรรณะในศาสนา ที่เกี่ยวเนื่องกับพระเวทและปลดปล่อยตนเองออกจากมิจฉาทิฎฐิ ทำให้

^{๒๐} จีรวรรณ ชินะโชติ, “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๗.

^{๒๑} ปรีชา คุณาวุฒิ, “พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๑.

^{๒๒} อัมพร หุตะสิทธิ์, “กรรม ๑๒ และการให้ผล”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (โครงการบัณฑิตศึกษา : สถาบันราชภัฏธนบุรี), ๒๕๔๖.

ตนเองมีอิสรภาพทั้งภายในและภายนอก ให้ใช้หลักกรรมคือการกระทำเป็นเครื่องมือในการวัดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ให้รู้จักฟังตนเอง ฟังธรรมไม่เชื่ออะไรโดยปราศจากเหตุผล และที่สำคัญที่สุดก็คือ เมื่อกรรมเป็นกฎทางศีลธรรม เป็นกฎของเหตุผล หลักกรรมก็จะสอนให้คนเรารู้จักปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงเหตุและปัจจัยที่จะทำให้เจริญแล้วรู้จักหลีกเลี่ยงปัจจัยที่จะทำให้เกิดความเสื่อม เมื่อเรารู้แบบนี้แล้ว คนเราก็ออมจะปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับเหตุและปัจจัย เพื่อที่จะทำให้เหตุและปัจจัยนั้นเป็นประโยชน์ต่อตนในที่สุด^{๒๓}

๑.๖.๑๖ รุ่งทิพย์ กิจทำ ได้กล่าวถึง กรรมในพุทธปรัชญากับปรัชญาเซน ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบทรรศนะเรื่องกรรมในพุทธปรัชญาและปรัชญาเซน” ผลการวิจัยสรุปว่า ในศาสนาทั้งสองนั้นต่างยอมรับว่า มนุษย์เป็นอะไรอย่างไร จะประสบความทุกข์ในชีวิตอย่างไรขึ้นอยู่กับกรรม ที่เขาทำไว้ในอดีตและที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบัน ส่วนในอนาคตบุคคลจะมีสภาพชีวิตเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับการกระทำของเขาในอดีตและในปัจจุบันรวมกันถึงแม้ว่าในศาสนาทั้งสองจะเชื่อในเรื่องกรรมเหมือนกัน แต่ก็เน้นเรื่องกรรมต่างกัน คือ ในกรรม ๓ อย่าง ที่แบ่งตามช่องทางแห่งการกระทำ คือ กายกรรม วาจากรรม และมโนกรรมนั้น พุทธปรัชญาเน้นมโนกรรมว่ามีบทบาทมากที่สุดเนื่องจากความหนักเบาของกรรม ส่วนปรัชญาเซนกลับเน้นการกระทำทางกายว่าสำคัญที่สุด และให้ผลรุนแรงมากกว่ากรรมที่ทำทางวาจาและใจ^{๒๔}

๑.๖.๑๗ ชบา อ่อนนาค ได้กล่าวถึง กรรมในพระพุทธศาสนา ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยสรุปว่า (๑) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก (๒) นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาในภาพรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนหญิงมีความเชื่อมากกว่านักเรียนชาย (๓) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนระดับชั้น

^{๒๓} ประเสริฐ หลอมทอง, “การตีความหลักกรรมและหลักไตรลักษณ์ในเรื่องพระพุทธศาสนาวิชา สังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๒๔”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๘.

^{๒๔} รุ่งทิพย์ กิจทำ, “การศึกษาเปรียบเทียบทรรศนะเรื่องกรรมในพุทธปรัชญากับปรัชญาเซน”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๑.

มัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าด้านกายกรรมและด้านวจีกรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเชื่อมากกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนด้านมโนกรรมมีความเชื่อไม่แตกต่างกัน (๔) นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาในภาพรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยนักเรียนที่มีผลการเรียน ๓.๐๐-๔.๐๐ มีความเชื่อเรื่องกรรมแตกต่างกับนักเรียนที่มีผลการเรียน ๒.๐๑-๒.๕๕ และไม่เกิน ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนักเรียนที่มีผลการเรียน ๓.๐๐-๔.๐๐ มีความเชื่อเรื่องกรรมมากกว่า ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียน ๒.๐๑-๒.๕๕ และไม่เกิน ๒ มีความเชื่อเรื่องกรรมในภาพรวมและในแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกัน (๕) นักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาไม่ต่างกัน (๖) นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาไม่ต่างกัน^{๒๕}

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แม้จะมีการกล่าวถึงเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในพระไตรปิฎก อรรถกถา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่ได้เจาะลึกถึงความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในสังคมไทย และวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทยมากนัก ฉะนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของบทต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๑.๗.๑ รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับภาษาไทย

๑.๗.๒ รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

^{๒๕} ชะบา อ่อนนาค, “การศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนชลบุรี “สุขขบท” จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘.

๑.๓.๓ ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

๑. พระภิกษุ	๓	รูป
๒. นักวิชาการ	๓	คน
๓. ข้าราชการ	๓	คน
๔. พนักงานบริษัท	๓	คน
๕. ประชาชนทั่วไป	๓	คน

ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีดังนี้

(๑) การเตรียมการก่อนการสัมภาษณ์

ก. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

ข. แนวทางการสัมภาษณ์ใช้คำถามชนิดเดียวกันกับประชากร ๒ กลุ่ม คือ

๑. พระภิกษุ

๒. ประชาชน

ค. ขอความเห็นและปรับปรุงหัวข้อการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ง. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสนทนาสองต่อสอง (Face-to-Face Interview) เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์บันทึกเสียง

(๒) ขั้นตอนการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติแต่อยู่ในหัวข้อการสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้

๑.๓.๔ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๑.๓.๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๔.๒ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในสังคมไทย

๑.๔.๓ ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

บทที่ ๒

แนวคิดเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

การศึกษาทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ที่จะศึกษาใน
บทนี้คือ หลักคำสอนเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยจะ
ศึกษาใน ๓ ประเด็นหลัก คือ (๑) ความหมายของทฤษฎีธรรมเวทนียกรรม (๒) การแบ่ง
ประเภทของทฤษฎีธรรมเวทนียกรรม และ (๓) ทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมในอรรถถาธรรมบท

คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ มีความหมายกลาง ๆ ใช้ได้ทั้งในทางดีและทาง
ไม่ดี ถ้าเป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม กรรมไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม

พระพุทธเจ้าตรัสความหมายของกรรมไว้ในนิพเพธิกสูตรว่า
“ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้ว
จึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ”^๑

พระพุทธพจน์นี้ นักปราชญ์และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ได้อธิบาย
ความหมายของกรรมเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก อธิบายว่า
กรรม แปลว่า กิจการที่คนกระทำ คำว่า ทำ หมายถึง ทำด้วยกาย อันเรียกว่า กายกรรม ทำด้วย
วาจา คือ พูด อันเรียกว่า วาจากรรม ทำด้วยใจ คือ คิด อันเรียกว่า มโนกรรม^๒

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า กรรม แปลตามศัพท์ว่า การงานหรือ
การกระทำ แต่ในทางธรรมต้องจำกัดความจำเพาะลงไปว่า หมายถึง การกระทำที่

^๑ อจ.ภกค.(ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

^๒ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, พระนิพนธ์, หลักกรรมใน
พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

ประกอบด้วยเจตนา หรือการกระทำที่เป็นไปด้วยความจงใจ ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่มีเจตนา ก็ไม่เรียกว่าเป็นกรรมในความหมายทางธรรม^๓

พระญาณติโลกะ (Nyanatiloka) อธิบายว่า กรรม คือ การกระทำที่มีพื้นฐานมาจากกุศลกับอกุศล ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด หรือเจตนาเป็นตัวกำหนดที่ไป เจตนาของกรรม คือ การแสดงออกของการกระทำที่เป็นกุศลหรืออกุศลมีกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม กรรมทางพระพุทธศาสนา จึงมิใช่ตัวกำหนดโชคชะตาหรือสังคมของมนุษย์ แต่เป็นเรื่องของการกระทำ ซึ่งทางตะวันตกมีความเข้าใจว่า พระเจ้าเป็นผู้กำหนด^๔

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตโน) อธิบายว่า กรรม นั้นเป็นคำกลาง ๆ ใช้ได้ทั้งทางที่ดีและทางที่ไม่ดี ถ้าเป็นกรรมดี ท่านเรียกว่า กุศลกรรม ถ้าเป็นกรรมไม่ดี ท่านเรียกว่า อกุศลกรรม บางคนที่ประสบเหตุร้าย ก็มักจะพูดว่า นั่นคือกรรมของเขาก็ถูก แต่เป็นกรรมไม่ดี แต่ถ้าเป็นกรรมดี นั่นก็คือกรรมของเขเหมือนกัน เช่น เราฝึกรบมได้ผลก็กรรมของเรา คือ กรรมดีของเราที่ทำให้เราปฏิบัติธรรมได้ผล^๕

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตฺโต) อธิบายว่า กรรม แปลว่า การกระทำ การกระทำที่แสดงออกทางกาย เรียกว่า กายกรรม การกระทำทางวาจาเรียกว่า วาจากรรม ลำพังความคิดเรียกว่า มโนกรรม กรรมที่จะมีผลหรือวิบากต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาเป็นตัวนำเสมอ^๖

จากที่สนทนากล่าวมาทั้งหมด มีสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) พระญาณติโลกะ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตโน) และพระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตฺโต) ให้ความหมายของกรรมไว้ว่า กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนาอันมีความตั้งใจเป็นพื้นฐาน ซึ่งโดยมาก

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๗.

^๔ Nyanatiloka, **Buddhist Dictionary Manual of Buddhist Terms and Doctrines**, (Kandy : Buddhist Publication Society, 1980), p. 92.

^๕ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตโน), **กฎแห่งกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^๖ พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตฺโต), **กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ระฆังทอง, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒.

กรรมก็เกิดมาจากกิเลส ตัณหา อวิชชา จึงทำให้เกิดการวนเวียนเป็นวัฏจักรเหมือนล้อเกวียน ที่หมุนไปตาม ๆ กัน ในทางพระพุทธศาสนา คือ กิเลส กรรม วิบาก ซึ่งได้แสดงออกทางกาย เรียก กายกรรม แสดงออกทางวาจา เรียก วาจากรรม แสดงออกทางใจ เรียก มโนกรรม ในทางพระพุทธศาสนานั้น ที่เน้นที่สุด คือ มโนกรรม ฉะนั้นกรรมจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ กรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม กรรมชั่ว เรียกว่า อกุศลกรรม

มูลเหตุของกรรมนั้นสามารถจำแนกออกได้หลายประการ ดังนี้

๑. จำแนกตามคุณภาพ แบ่งเป็น ๒ ประเภท^๑ คือ

๑) กุศลกรรม^๒ กรรมดี การกระทำที่ดีหรือการกระทำที่เป็นกุศล คือ

การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล ๓^๓ คือ ๑) อโลภะ (ความไม่ยอกได้) ๒) อโทสะ (ความไม่คิดประทุษร้าย) และ ๓) อโมหะ (ความไม่หลง) เราสามารถเรียกเจตสิกฝ่ายที่ดีนี้ว่า “คุณธรรม”^๔ เพราะเป็นเหตุให้ทำกรรมดีบุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมไม่เดือดร้อนภายหลัง กรรมชนิดนี้เป็นไปเพื่อความขัดเกลากิเลสทำให้กิเลสเบาบางลง

๒) อกุศลกรรม^๕ กรรมชั่ว การกระทำที่ไม่ดีหรือการกระทำที่เป็นอกุศลคือ การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล ๓^๖ คือ ๑) โลภะ (ความอยากได้) ๒) โทสะ (ความคิดประทุษร้าย) ๓) โมหะ (ความหลง) เราสามารถเรียกเจตสิกฝ่ายไม่ดีนี้ว่า “กิเลส” กิเลสนี้เองเป็นเหตุให้ทำกรรมไม่ดี บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้ว ย่อมเดือดร้อนภายหลังหรือทำแล้วกิเลสพอกพูนขึ้น

ผู้วิจัยพบว่า การจำแนกตามคุณภาพของกรรมนี้ได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ กรรมดีและกรรมชั่ว คือ บุคคลในโลกนี้สามารถที่จะกระทำความกรรมในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปอยู่อย่างนี้ บางครั้งก็ทำดี บางครั้งก็ทำชั่ว ฉะนั้นผลกรรมจึงส่งผลให้ได้รับทั้งสุขและทุกข์ ปนกันไปอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นคนชั่วย่อมมีอกุศลมูลเป็นพื้นฐาน คือ โลภะ โทสะ โมหะ ส่วนคนดี ก็มีกุศลมูลเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจเช่นเดียวกัน คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ

^๑ อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๖/๑๔๔-๑๔๕, จุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๓๗๗.

^๒ อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๑๒/๓๕๓-๓๕๔.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๕, อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๗๐/๒๗๗.

^๔ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๔๗.

^๕ จุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๔๐๓, อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๑๒/๓๕๓-๓๕๔.

^๖ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๕, จุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๐/๔๐๓, อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๗๐/๑๗๕.

๒. จำแนกตามช่องทางที่ทำความกรรม (ทวาร) ๓ ทาง^{๑๓}

- ๑) กายกรรม การกระทำทางกาย
- ๒) วาจกรรม การพูดหรือการกระทำทางวาจา
- ๓) มโนกรรม การคิดซึ่งถือว่าเป็นการกระทำทางใจ

ผู้วิจัยพบว่า กรรม ๓ ประเภทนี้ มโนกรรมเป็นกรรมที่มีโทษมากที่สุด^{๑๔} เพราะเป็นงานที่ละเอียดประณีตทั้งเป็นบ่อเกิดของกายกรรมและวจีกรรม เพราะใจสั่งจึงเกิดการกระทำทางกายและวาจา นั่นคือ กายกรรมและวจีกรรม เป็นเพียงการแสดงออกของมโนกรรมเท่านั้น และยังแบ่งย่อยออกเป็นกุศลกรรมบถและอกุศลกรรมบถอย่างละ ๑๐ คือ กุศลกรรมบถ ๑๐^{๑๕} ประกอบด้วยกายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ มโนสุจริต ๓ และอกุศลกรรมบถ ๑๐^{๑๖} ประกอบด้วยกายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ มโนทุจริต ๓

๓. จำแนกตามสภาพที่สัมพันธ์กับวิบาก

การแบ่งกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิบาก นอกจากการจำแนกกรรมตามสาเหตุและทางแห่งการกระทำแล้ว พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสถึงกรรม ๔^{๑๗} ไว้ในพระสูตรต่าง ๆ หลายพระสูตรด้วยกัน เช่น สังคีตสูตร^{๑๘} กุกกุรวตติสูตร^{๑๙} และในหมวดกรรมวรรค^{๒๐} สรุปได้ว่า กรรม ๔ มีดังนี้

๑) กรรมดำ มีวิบากดำ คือ กรรมชั่ว ให้ผลชั่ว หมายถึง กรรมชั่วที่บุคคลทำทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรมบถ ๑๐ เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับความทุกข์ฝ่ายเดียว เหมือนสัตว์นรกที่ได้รับโทษทัณฑ์

๒) กรรมขาว มีวิบากขาว คือ กรรมดี ให้ผลดี หมายถึง กรรมดีที่บุคคลกระทำทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมบถ ๑๐ มีผลไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับความสุขฝ่ายเดียว เหมือนอยู่บนสวรรค์ชั้นสุภกนิหะ

^{๑๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๓/๕๕-๕๖, อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๒,๑๓/๑๔๓/๑๔๐-๑๔๑,๑๖๐-๑๖๑/๓๕๕.

^{๑๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๓/๕๕-๕๖.

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๓/๓๖๒-๓๖๓, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๑/๔๓๕-๔๓๘.

^{๑๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๓/๓๖๒, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๐/๔๓๓-๔๓๕.

^{๑๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๕๑.

^{๑๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๕๑.

^{๑๙} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๘/๓๕.

^{๒๐} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๓๒-๒๓๘,๓๔๕-๓๕๕.

๓) กรรมทั้งดำและขาว มีวิบากทั้งดำและขาว คือ กรรมทั้งชั่วและทั้งดี ให้ผลทั้งชั่วและดี หมายถึง การที่บุคคลกระทำทั้งกรรมชั่วและกรรมดี ทางกาย วาจา ใจ มีผลเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับทั้งความทุกข์และความสุขสลับกัน เหมือนมนุษย์หรือเทวดาบางจำพวก และวินิปาติกะ^{๒๑}

๔) กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม คือ กรรมไม่ชั่วและกรรมไม่ดี มีผลทั้งไม่ชั่วและไม่ดี เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีเจตนาละกรรมทั้ง ๓ ดังกล่าวข้างต้น โดยปฏิบัติตามหลักกรรมโพชฌงค์ ๗ หรือมรรคมีองค์ ๘

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การจำแนกตามสภาพที่สัมพันธ์กับผลกรรมนั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายโลกิยะและฝ่ายโลกุตตระ

หลักกรรมในแง่ของโลกิยะ หรือด้านศีลธรรมนั้น เป็นการสอนให้ผู้นับถือศาสนา กระทำแต่ความดีละเว้นความชั่ว โดยมีจุดมุ่งหมายอันเป็นรางวัล หรือโทษ ซึ่งเป็นวิธีการอธิบายเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างง่าย ๆ แต่ถึงกระนั้นก็มีข้อเสียที่ทำให้บุคคลส่วนใหญ่ยึดมั่นถือมั่นในบรรดาสິงต่าง ๆ อันเป็นนามธรรมในรูปของวัตถุธรรมไปอย่างจริงจังแต่ข้อดีก็มีอยู่มากในแง่ของความมั่นคงและความสงบของสังคม และบุคคลผู้กระทำเอง

หลักกรรมในแง่โลกุตตระ อันถือได้ว่า เป็นขั้นเหนือกรรม คือ ระดับพระอรหันต์ ซึ่งเป็นผู้ที่ละกิเลสที่จะกระทำความอื่นก่อให้เกิดทั้งบุญและบาปไม่ได้อีกต่อไปแล้ว ดังนั้นการกระทำของท่านจึงเป็นเพียงกิริยา ไม่ก่อให้เกิดวิบากอันจะให้ผลต่อไป ซึ่งถือได้ว่าอยู่เหนือความคิดความชั่ว เหมือนครูซึ่งอยู่เหนือการสอบได้สอบตกของนักเรียนไม่ต้องดีใจ หรือเสียใจเพราะการสอบได้สอบตก นอกจากพลอยยินดีต่อการสอบได้ของนักเรียนเท่านั้น

๔. กรรม ๑๒ ตามแนววิสุทธิมรรค^{๒๒}

๑. กรรมให้ผลตามกาลมี ๔ ประเภท คือ

^{๒๑} วินิปาติกะ หมายถึง เวมานิกปรต ได้แก่ พวกปรตมีวิมานอยู่ได้เสวยสุขและต้องทุกข์ทรมานเป็นช่วง ๆ สลับกันไป มีสุขบ้างทุกข์บ้างคละระคน, อังใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๕.

^{๒๒} วิสุทธิ. (ไทย) ๓/๓๒-๔๑.

๑.๑ ทิฏฐิธัมมเวทนียกรรม^{๒๓} กรรมให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ คือกรรมที่จะให้ผลในภพนี้เท่านั้น แต่เมื่อไม่อาจให้ผลได้ก็จะเป็นอโหสิกรรมถึงความเป็นกรรมไม่มีผล ท่านอุปมาว่า เหมือนลูกศรที่นายพรานเนื้อเห็นเนื้อแล้วโค้งธนูยิงไป ถ้าไม่พลาดก็จะทำให้น้ำมันลึกลงในทีนั้น แต่ถ้าพลาด น้ำมันก็จะหนีไปไม่หันกลับมาดูทีนั้นอีก^{๒๔}

๑.๒ อุปปีชชเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพหน้า คือกรรมที่จะให้ผลในภพต่อไป แต่เมื่อไม่อาจให้ผลได้ก็จะเป็นอโหสิกรรม

๑.๓ อปรายปริยเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป คือได้โอกาสเมื่อใดก็ให้ผลเมื่อนั้น ตราบเท่าที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ จะไม่กลายเป็นอโหสิกรรม ท่านเปรียบเหมือนสุนัขไล่เนื้อ ตามเนื้อทันทีไหนก็กัดทีนั้น^{๒๕}

๑.๔ อโหสิกรรม กรรมที่เลิกให้ผล คือ กรรมที่ไม่ได้โอกาสที่จะให้ผลในเวลาที่จะให้ผล เมื่อผ่านล่วงเวลานั้นไปแล้วก็ไม่ให้ผลอีกต่อไป^{๒๖}

๒. กรรมที่ให้ผลตามกิจ ๔ ประเภท คือ

๒.๑ ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด ได้แก่เจตนาดีหรือชั่วที่เป็นตัวทำให้เกิดขั้นที่เป็นวิบาก ทั้งในขณะที่ปฏิสนธิและในขณะที่ชีวิตเป็นไปท่านอุปมาว่า ชนกกรรมนี้ เหมือนมารดาให้กำเนิดอย่างเดียว ส่วนที่เลี้ยงนางนมเป็นผู้ประทับประคอง

๒.๒ อุปถัมภกกรรม กรรมสนับสนุน ได้แก่ กรรมที่อุปถัมภ์ชนกกรรมที่ดีหรือชั่วให้รุนแรงขึ้น

๒.๓ อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น ได้แก่ กรรมที่ขัดขวางสุขหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นให้เพลาลงหรือไม่ให้เป็นไปนาน อุปมาเหมือนต้นไม้ กอไม้ หรือเถาวัลย์ที่กำลังเจริญงอกงาม มีคนเอาไม้มาทุบหรือเอามีดมาตัดคั่นไม้ กอไม้ หรือเถาวัลย์ย่อมไม่เจริญขึ้น^{๒๗}

^{๒๓} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

^{๒๔} อจ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๗-๑๑๘.

^{๒๕} อจ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๘.

^{๒๖} กรรมที่เว้นผลอันบุคคลพึงเสวยในภพต่อ ๆ ไป (อโหสิกรรม) พึงมีได้ เมื่อยังมีการเวียนว่ายตายเกิด (ขุ.เป.อ. ๕๕๐/๒๕๕).

^{๒๗} อจ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๓.

๒.๔ อุปมากรรม กรรมัตตรอน ได้แก่ กรรมที่มีกำลังแรงเข้าัตตรอนกรรมที่มีกำลังอ่อนกว่า แล้วเปิดโอกาสให้แก่วิบากของกรรมที่มีกำลังแรงกว่าให้ผล เช่น อนันตริยกรรม เป็นต้น

๓. กรรมที่ให้ผลตามลำดับตามแรงหนักเบา มี ๔ ประเภท คือ

๓.๑ คุรุกรรม กรรมหนัก ได้แก่ กรรมที่มีผลแรงมาก มีทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ในฝ่ายดี ได้แก่ สมาบัติ ๘ เป็นต้น ฝ่ายชั่ว ได้แก่ อนันตริยกรรม มีมาตุฆาต เป็นต้น ซึ่งจัดว่าเป็น มหุรคตกรรม ย่อมให้ผลก่อนและครอบงำกรรมอื่น ๆ อุปมาเหมือนก้อนกรวดหรือก้อนเหล็กแม้ประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาดที่โยนลงห้วงน้ำ ย่อมไม่สามารถจะลอยขึ้นเหนือน้ำได้ ย่อมจมลงได้น้ำถ้ายเดียว^{๒๘}

๓.๒ พหุกรรมหรืออาจินณกรรม ได้แก่ กรรมทำมากหรือกรรมที่ทำงานเคยชิน หรือกรรมที่ทำครั้งเดียวแต่มีจิตจดจ่ออยู่เป็นนิตย์^{๒๙} ได้แก่ กรรมดีหรือกรรมชั่วที่ประพฤติบ่อย ๆ สิ่งสมจนเคยชินเป็นนิสัย กรรมไหนทำบ่อย ย่อมมีกำลังมากกว่าและย่อมให้ผลก่อน กรรมนี้ ต่อเมื่อไม่มีคุรุกรรมจึงจะให้ผลอุปมาเหมือนนักมวยปล้ำ ๒ คนที่ขึ้นเวที คนที่มีกำลังมากย่อมทำให้อีกฝ่ายต้องล้มแพ้ไป^{๓๐}

๓.๓ อาสันนกรรม กรรมใกล้ตาย ได้แก่ กรรมที่ทำเมื่อจวนจะตาย กรรมนี้แม้จะให้ผลเบาว่าคุรุกรรมและอาจินณกรรมแต่ก็ให้ผลก่อนกรรมอื่น ๆ ท่านเปรียบเหมือนบุคคลเปิดประตูออกโค โคนัวที่อยู่ใกล้ปากคอก ไม่ว่าจะเปิดโคแก่หรือโคหนุ่มก็ตามมันย่อมออกก่อนตัวอื่นเสมอ^{๓๑}

๓.๔ กัตตดากรรม กรรมสักว่าทำ ได้แก่ กรรมที่ทำด้วยเจตนาอ่อน กรรมนี้ จะให้ผลต่อเมื่อกรรมประเภทอื่นให้ผลหมดแล้ว ท่านเปรียบเหมือนท่อนไม้ที่คนขว้างไปไม่รู้ ว่าตกที่ไหน^{๓๒}

กรรม ๑๒ เป็นความรู้เรื่องการให้ผลในส่วนของ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข และ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ เป็นการกล่าวถึงผลของกรรมโดยเฉพาะที่กล่าวถึงการให้ผล

^{๒๘} อัง.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๘.

^{๒๙} วิกาวินี.ฎีกา (บาลี) ๕/๑๖๔.

^{๓๐} อัง.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๒.

^{๓๑} อัง.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๑.

^{๓๒} อัง.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๒.

ชั้นนอกเท่านั้น คือ ให้ผลเป็นโลกธรรม ไม่ได้กล่าวถึงการให้ผลชั้นใน คือ ให้ผลทางด้านจิตใจ ตลอดจนเป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างกรรมเก่าในอดีตชาติกับกรรมใหม่ในชาติปัจจุบัน เช่น กรรมเก่าในอดีตชาติทำหน้าที่เป็นชนกกรรม แล้วกรรมเก่าในอดีตชาติอย่างอื่นหรือกรรมใหม่ในชาติปัจจุบันอาจทำหน้าที่เป็นอุปถัมภกกรรม อุปปีฬกกรรม และอุปฆาตกรรมก็ได้^{๓๓} และทำกรรมเพียงประเภทเดียว อาจเป็นกรรมได้ถึง ๓ ประเภทพร้อม ๆ กัน เช่น ถ้าเราฆ่าบิดาเป็นทั้งครุกรรม เป็นทั้งทิวฐธรรมเวทนียกรรมและเป็นทั้งอุปฆาตกรรม^{๓๔}

สรุปได้ว่า กรรม ๑๒ เป็นมติของพระอรหันตสาวก ที่กล่าวไว้ในอรรถกถา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำสอนเรื่องกรรมจากพระไตรปิฎก แล้วจัดแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ตามการให้ผลของกรรม คือ ๑) กรรมให้ผลตามหน้าที่ ๒) กรรมให้ผลก่อนหรือหลัง ๓) กรรมให้ผลตามระยะเวลา อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกรรมและผลของกรรมที่เป็นรูปธรรมได้ชัดเจน ผู้ที่ศึกษาเรื่องกรรม ๑๒ จนเข้าใจแล้ว จะเป็นผู้ยอมรับเงื่อนไขของการให้ผลของกรรมชั้นนอก ที่มีความซับซ้อนได้ โดยไม่ต้องสงสัยการให้ผลของกรรมอีกต่อไป

๒.๑ แนวคิดเรื่องทิวฐธรรมเวทนียกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๒.๑.๑ ความหมายของทิวฐธรรมเวทนียกรรม

คำว่า “ทิวฐ + ฆมโม = ทิวฐฆมโม” “สภาพที่เป็นไปอันพึงประจักษ์ได้ในภพนี้ ชื่อว่า ทิวฐฆมมะ” ได้แก่ อตภาพที่ปรากฏในภพนี้ “เวทียติ + อนุญตติ = เวทนีย” ผลอันใดพึงได้เสวย ฉะนั้นผลอันนี้ชื่อว่า เวทนีย

ดังมีรูปวิเคราะห์ว่า “ทิวฐฆมเม + เวทนียหติ = ทิวฐฆมเมเวทนีย” แปลว่า กรรมที่พึงได้เสวยในอตภาพที่ปรากฏในภพนี้ ฉะนั้นกรรมนั้นชื่อว่า ทิวฐฆมเมเวทนีย

^{๓๓} บรรจบ บรรณรุจิ, เอกสารประกอบการสอนพระไตรปิฎกวิเคราะห์ ๑, หน้า ๑๓๑.

^{๓๔} ฉันทนา อุตสาหลักษณ์, พุทธปัญญา คู่มือการสร้างปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนพิทักษ์ธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๗.

คัมภีร์พระไตรปิฎก ให้ความหมาย ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบัน^{๓๕}

พระพุทธโฆสเถระ อธิบายว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง ชวนเจตนา ดวงแรกเป็นกุศล หรืออกุศลก็ตาม ซึ่งให้ผลในอภิปหานี้เท่านั้น แต่เมื่อไม่สามารถให้ผลก็เป็นอโหสิกรรมไป^{๓๖}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมอันให้ผลในปัจจุบัน กรรมทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ซึ่งให้ผลทันตาเห็น^{๓๗}

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๘) อธิบายว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือ ให้ผลในชาตินี้ หมายความว่า เมื่อบุคคลกระทำทิฏฐธรรมเวทนียกรรมเข้าแล้ว ย่อมจะได้รับผลแห่งกรรมที่ตนทำในชาติปัจจุบันนี้ทีเดียว ไม่ต้องไปรอรับผลเอาในชาติหน้าหรือชาติไหน ๆ ทั้งนี้ เป็นกรรมที่ให้ผลทันตาเห็น^{๓๘}

พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตติวุฑฺโฒ ภิกขุ) อธิบายว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่จะให้ผลในปัจจุบัน ปัจจุบันชาตินี้ก็คืออย่างเร็วภายใน ๗ วัน อย่างช้าก็ไม่เกินปัจจุบันชาติ คือชาตินี้กรรมที่ทำนี้ก็จะให้ผลแก่ผู้ที่กระทำลงไป^{๓๙}

พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) อธิบายว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในภพปัจจุบัน แต่กรรมจะให้ผลเช่นนั้นได้ ผู้ทำจะต้องมีสมบัติ ๔ ประการ คือ สถานการณ์เอื้ออำนวย บุคลิกภาพดี ทำถูกจังหวะเวลา และใช้ความพยายามเหมาะสม^{๔๐}

จากการศึกษาความหมายของทิฏฐธรรมเวทนียกรรมพบว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรมมีความหมายตามรูปศัพท์ว่า “กรรมที่ให้ผลในชาติปัจจุบัน”

^{๓๕} อัง. ฉกก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๖๗.

^{๓๖} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหารเถร) แปลและเรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : ธนาพรส, ๒๕๔๘), หน้า ๘๘๘.

^{๓๗} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๘๔-๘๕.

^{๓๘} พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.๘), กรรมที่ปณี เล่ม ๑, หน้า ๒๔๐.

^{๓๙} พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตติวุฑฺโฒ ภิกขุ), กรรม-การให้ผล, หน้า ๑๘๕.

^{๔๐} พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต), กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๖๘.

ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่า ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมนี้นี้ให้ผลในชาตินี้ ซึ่งไม่สามารถที่จะส่งผลไปถึงชาติต่อ ๆ ไปได้ เพราะตามความหมายแล้วสามารถครอบคลุมอยู่ใน ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ ๑) ผู้กระทำ ๒) ผู้ถูกกระทำ ๓) ผลของการกระทำ ดังต่อไปนี้

๑) ผู้กระทำ หมายถึง บุคคลทั่วไปที่กระทำ อันประกอบไปด้วยองค์ ๔ ประการ คือ ๑) เจตนาสัมปทา ๒) ปัจจัยสัมปทา ๓) วัตถุสัมปทา ๔) อนุชาติเรกสัมปทา

๒) ผู้ถูกกระทำ หมายถึง ผู้ที่เป็นบุคคลพิเศษ มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ และพระอนาคามี ขึ้นไป

๓) ผลของการกระทำ หมายถึง ผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากการถูกกระทำนั้น ในที่นี้ได้จำแนกออกเป็นผล ๒ ชั้น คือ ผลชั้นนอกกับผลชั้นใน ผลชั้นนอก คือ ให้ผลเป็นเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่วนผลชั้นใน คือ ให้ผลเป็นสุขในจิตใจ นี่คือฝ่ายดี ส่วนฝ่ายชั่ว ก็สามารถให้ผลตรงกันข้าม ผลชั้นนอก คือ ให้ได้รับสิ่งไม่ดี เช่น ถูกด่า ถูกฆ่า ทำธุรกิจก็ขาดทุน หรือทำอะไรก็ไม่ขึ้น ส่วนผลชั้นใน คือ จิตใจเศร้าหมอง ไม่ชุ่มชื้นเบิกบาน เป็นต้น

๒.๑.๒ ลักษณะของทิฏฐธรรมเวทนิยกรรรม

เปรียบเทียบทิฏฐธรรมเวทนิยกรรรมเหมือนกับนายพรานเนื้อที่ยิงเนื้อด้วยลูกศร ถ้าลูกศรถูกเนื้อก็จะทำให้เนื้อตัวนั้นล้มลงในที่นั้น นายพรานเนื้อก็จะถลกหนังของเนื้อตัวนั้นออก เนื้อเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ถือเอาเนื้อนั้นไปเลี้ยงครอบครัว แต่ถ้าลูกศรที่ยิงไปไม่ถูกเนื้อตัวนั้นก็จะหนีไปโดยไม่หันกลับมาดูอีก ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรรมก็เช่นกัน มีอำนาจให้ผลแก่บุคคลที่กระทำอกุศลกรรมหรือกุศลกรรมอันใดก็ฉนั้น

จากการศึกษาพบว่า ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรรม คือกรรมที่ให้ผลในชาติปัจจุบัน จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ถ้ากระทำในขณะที่แห่งชวนจิตดวงแรก ในบรรดาชวนจิตทั้ง ๓ แห่งชวนวิถีนึง ๆ ได้แก่ ปฐมชวนเจตนา กรรมนี้ให้ผลเฉพาะในชาตินี้เท่านั้น ถ้าไม่มีโอกาสให้ผลในชาตินี้ จะกลายเป็นอโหสิกรรมเหตุที่ให้ผลได้เฉพาะในชาตินี้ เพราะเป็นเจตนาที่ประกอบด้วยชวนะดวงแรก ยังไม่ถูกกรรมอื่น ๆ ครอบงำ เพิ่งเริ่มต้นการปรุงแต่ง จึงมีกำลังแรง แต่ให้ผลเฉพาะในชาตินี้เท่านั้น ไม่ให้ผลในชาติหน้า คือ ทำกรรมในปฐมวัย กรรมนี้จะให้ผลในปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย ถ้าทำกรรมในมัชฌิมวัย กรรมนี้จะให้ผลในมัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย ถ้าทำกรรมในปัจฉิมวัย กรรมนี้จะให้ผลในปัจฉิมวัย

นั่นเอง ทั้งนี้เพราะขาดอาเสวนปัจจัย ทัฏฐธรรมเวทนียกรรมนี้จึงจัดว่ามีผลเพียงเล็กน้อย เปรียบเหมือนนายพรานพอเห็นเนื้อก็หิบบนุษย์ไปทันที ถ้าถูกเนื้อก็ล้มลงในที่นั้น ถ้าไม่ถูก เนื้อก็รอดไปได้^{๕๐}

๒.๒ การแบ่งประเภทของทัฏฐธรรมเวทนียกรรม

ทัฏฐธรรมเวทนียกรรมนี้ มีอยู่ ๒ ประเภทตามการให้ผลช้าหรือเร็ว^{๕๑} ดังนี้

๑. ให้ผลในชาตินี้ ภายใน ๗ วัน เรียกว่า **ปรีปักษ์ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม**

๒. ให้ผลในชาตินี้แต่หลัง ๗ วันไปแล้ว เรียกว่า **อปรีปักษ์ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม**^{๕๒}

๑. **ปรีปักษ์ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม** ได้แก่ กรรมที่บันดาลให้ได้รับผลทันตาเห็นในชาตินี้ ซึ่งถึงความแก่กล้าแล้ว กรรมชนิดนี้สามารถที่จะบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม ได้รับผลภายใน ๗ วัน

จากการศึกษาพบว่า กรรมที่ให้ผลภายใน ๗ วัน เป็นกรรมที่ต้องมีองค์ประกอบ ๔ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ (๑) เจตนาสัมปทา คือ มีเจตนาอย่างแรงกล้าในการกระทำการกรรม มีเจตนาก่อนให้ ขณะให้และหลังให้ (๒) ปัจจัยสัมปทา คือ สิ่งของบริสุทธิ์ (๓) วัตถุสัมปทา คือ ผู้รับต้องเป็นพระอนาคามีหรือพระอรหันต์ขึ้นไป (๔) คุณาติเรกสัมปทา คือ ท่านเพิ่งออกจากนิโรธสมบัติใหม่ ๆ ถ้าบุคคลทำกรรม ๓ ประการข้างต้นได้ครบกรรมนี้ก็ยังสามารถให้ผลภายใน ๗ วัน ส่วนข้อที่ ๔ เป็นปัจจัยพิเศษที่สามารถเร่งการให้ผลเร็วขึ้น คือ ขณะกำลังกระทำการกรรมอยู่นั้นอาจจะได้รับผลภายในวันนั้นก็ได้

๒. **อปรีปักษ์ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม** คือ กรรมที่บันดาลให้ได้รับผลหลังจากที่กระทำไว้แล้วเกิน ๗ วัน ภายในปัจจุบันชาติ เพราะกรรมประเภทนี้มีกำลังน้อยกว่ากรรมประเภทแรก จึงให้ผลแก่ผู้กระทำอกุศลกรรมหรือกุศลกรรมหลังจากวันที่ ๗ ไปแล้ว โดยมีกำหนดการให้ผล ดังนี้

^{๕๐} ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๗/๓, องตัก.อ. (ไทย) ๒/๓๔/๑๑๗, วิสุทฺธิ. ๒/๖๘๕/๒๖๖, วิสุทฺธิ.ฎีกา ๒/๖๘๕/๔๑๕.

^{๕๑} พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๘), กรรมที่ปณี เล่ม ๑, หน้า ๒๔๒.

^{๕๒} พระสัทธัมมโชติกะ ฐัมมาจริยะ, รจนา, ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมสตูกะและมรณุปปัตติตูกะ (หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตรี), หน้า ๔๓.

อปริปักกทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ที่บุคคลกระทำแล้วในปฐมวัย บางชนิดก็อาจบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้น ได้รับผลในปฐมวัยนั่นเอง บางชนิดก็ให้ได้รับผลในมัชฌิมวัย บางชนิดก็ให้ได้รับผลในปัจฉิมวัย

อปริปักกทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ที่บุคคลกระทำแล้วในมัชฌิมวัย บางชนิดก็อาจบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้น ได้รับผลในตอนมัชฌิมวัย บางชนิดก็ให้ได้รับผลในตอนปัจฉิมวัย

อปริปักกทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ที่บุคคลกระทำแล้วในปัจฉิมวัย บางชนิดสามารถดลบันดาลให้บุคคลเจ้าของกรรม ได้รับผลในปัจฉิมวัย

จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎธรรมเวทนิยกรรม ประเภทอปริปักกทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมนั้น ถ้าบุคคลกระทำดีหรือชั่ว จะอยู่ในช่วงวัยไหนก็ตาม แต่จำกัดอยู่เฉพาะในชาตินี้เท่านั้นไม่สามารถจะส่งผลไปถึงชาติต่อ ๆ ไปได้ จะสังเกตได้ว่า ในขณะที่เรากระทำความในวัยเด็กโดยจะรู้หรือไม่รู้ จะดีหรือชั่ว ผลที่ตนเองได้กระทำนั้น จะส่งผลให้ได้รับในวัยเด็กหรือถ้าตอนเป็นเด็กยังไม่สามารถให้ผล กรรมชนิดนี้ก็จะส่งผลให้ได้รับในช่วงวัยกลางคนหรือวัยชรา ถ้ายังไม่สิ้นบุญหรือสิ้นกรรมก่อน แต่ถ้ายังมีชีวิตอยู่ในชาติปัจจุบัน บุคคลเหล่านั้นต้องได้รับผลอย่างแน่นอน โดยมีเงื่อนไขว่า ทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศลนี้จะปรากฏผลแก่บุคคลเหล่านั้นก็ด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑. ปฏิปกฺเขหิ อนภิกฺขตตาย คือ เป็นทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมที่ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ หมายความว่า ถ้าเป็นทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศล ก็ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายกุศล ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ของตนเลย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว จึงมีโอกาสส่งผลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้น ได้รับความวิบัติฉิบหายต่าง ๆ ตามกำลังของตนได้ แต่ถ้าถูกเบียดเบียนแล้วย่อมไม่สามารถให้ผลได้เลย เมื่อไม่สามารถให้ผลในชาติปัจจุบันนั้นได้ ก็กลายเป็นอโหสิกรรมไป ตรงกันข้าม คือ ถ้าเป็นทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายกุศล ก็ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศล ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับตนเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีโอกาสส่งผลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม ได้รับความสุขความเจริญทันตาเห็นโดยประการต่าง ๆ ตามกำลังของตน แต่ถ้าถูกเบียดเบียนแล้วไซ้ร้ ย่อมไม่สามารถให้ผลได้เลย เมื่อไม่สามารถให้ผลในชาติปัจจุบันนั้นได้แล้ว ทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศลนั้นก็กลายเป็นอโหสิกรรมไป

๒. ปัจจวิเสเสน ปฏิตทวิเวเสตตาย คือ เป็นทักขณธรรมเวทนียกรรมที่มีกำลังพิเศษ เพราะได้รับความอุปการะช่วยเหลือจากปัจฉัยพิเศษ หมายความว่า ถ้าเป็นทักขณธรรมเวทนียกรรมฝ่ายอกุศล ก็ต้องได้รับความอุปการะช่วยเหลือจากปัจฉัยพิเศษ โดยประกอบด้วยวิบัติ ๔ ประการ^{๔๔} อย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน ดังนี้

- ๑) คติวิบัติ ได้แก่ การเกิดในทุคติภูมิ เช่น สัตว์เดียรัจฉานทั้งหลาย เป็นต้น
- ๒) อุปธิวิบัติ ได้แก่ ผู้ที่เกิดมามีร่างกายที่พิการไม่สมประกอบ เช่น ตา พิกล พิกัดพิการไปโดยประการต่าง ๆ หรือขาดตกบกพร่องไม่ครบถ้วน
- ๓) กาลวิบัติ ได้แก่ การได้เกิดในยุคสมัยที่พระราชาเป็นมิจฉาทิกุณฺโณไม่รู้คุณค่าของพระพุทธศาสนา
- ๔) ปโยควิบัติ ได้แก่ การประกอบความเพียรพยายามในทางที่ผิด และมีความคิดที่ผิด แล้วกระทำกาย วาจา ใจ ที่เป็นทุจริตผิดกฎหมายบ้านเมือง และผิดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

แต่ถ้าเป็นทักขณธรรมเวทนียกรรมฝ่ายกุศล ก็ต้องได้รับความอุปการะช่วยเหลือจากปัจฉัยพิเศษ โดยประกอบด้วยสมบัติ ๔ ประการ^{๔๕} อย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน ดังนี้

- ๑) คติสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ได้ประสพสมบัติ คือ กติ (ที่ไป) โดยเป็นสัตว์ที่เกิดอยู่ในสุคติภูมิ คือ เป็นมนุษย์อยู่ในมนุษยภูมิ หรือเป็นเทวดาอยู่ในเทวภูมิ และเป็นพระพรหมอยู่ในพรหมภูมิ
- ๒) อุปธิสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ได้รับประสพสมบัติ คือ อุปธิร่างกายของตน โดยเป็นบุคคลที่เกิดมาแล้ว ก็มีอวัยวะน้อยใหญ่ เช่น ตา หู ปาก จมูก เป็นต้น ไม่พิการพิการเลยแม้แต่น้อย ครบถ้วนบริบูรณ์ไม่ขาดตกบกพร่องแต่ประการใด
- ๓) กาลสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงที่ได้ประสพสมบัติคือ กาล โดยเกิดในสมัยที่สมเด็จพระราชาธิบดีในประเทศของตน เป็นสัมมาทิฐิบุคคลและทรงปกครองประชาชนซึ่งเป็นพสกนิกรโดยทศพิธราชธรรม และมนุษย์ทั้งหลายในสมัยนั้นก็ไม่ใช่คนพาล สันดานหยาบ แต่มีปัญญามองเห็นคุณค่า และความวิเศษแห่งพระพุทธศาสนา

^{๔๔} พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺโญ), กรรมตามนัยพุทธธรรม, หน้า ๕๐.

^{๔๕} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๘๔๐/๔๕๘-๔๕๙ มีอรรถกถาอธิบายใน อง.อ. ๒/๑๔๑-๑๔๔, วิภค.อ. (บาลี) ๔๗๒-๕๕๓.

๔) ปโยคสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงที่ได้ประสบสมบัติ คือ ความเพียรพยายามหรือการกระทำของตน โดยเกิดมาเป็นคนมีความเห็นอันถูกต้อง มีความคิดถูกต้อง มีความเพียรถูกต้อง และกระทำกาย วาจา ใจ ที่ถูกต้อง ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง และไม่ผิดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา^{๔๖}

๓. ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม^{๔๗} ที่มีกำลังหนักแน่นด้วยอำนาจแห่งปัญญาภิสังขาร ซึ่งมีสภาพเหมาะสมแก่ชวณะดวงที่ ๑ หมายความว่า ก่อนที่จะลงมือประกอบการกรรม ไม่ว่าจะ เป็นอกุศลกรรมหรือกุศลกรรมก็ตาม บุคคลผู้ประกอบการกรรมนั้น ได้มีการปรับปรุงจิตใจของตนให้เกิดความกล้าและอดทน พยายามต่อการประกอบการกรรมอย่างหนักแน่น เพราะความคิดเชื่อมั่นอันเป็นไปตามอำนาจปัญญาภิสังขาร โดยนัยเป็นต้นว่า

ผู้ที่มีความพอใจที่จะประกอบการกรรมชนิดใดแล้ว เมื่อกระทำไป กรรมชนิดนั้นจักไม่ถึงความสำเร็จ เป็นอันไม่มี

ผู้ที่มีความเพียรที่จะประกอบการกรรมชนิดใดแล้ว เมื่อกระทำไป กรรมชนิดนั้นจักไม่ถึงความสำเร็จ เป็นอันไม่มี

ผู้ที่มีใจตั้งมั่นในอันที่จะประกอบการกรรมชนิดใดแล้ว เมื่อกระทำไป กรรมชนิดนั้นจักไม่ถึงความสำเร็จ เป็นอันไม่มี

ผู้ที่มีปัญญาไตร่ตรองในอันที่จะประกอบการกรรมชนิดใดแล้ว เมื่อกระทำไป กรรมชนิดนั้นจักไม่ถึงความสำเร็จ เป็นอันไม่มี

บุคคลจะต้องปรับปรุงจิตใจของตนเอง ให้เกิดความกล้าหาญและความอดทนต่อการประกอบการกรรมเช่นนี้ เมื่อได้ลงมือประกอบการกรรมใดลงไปแล้ว จิตที่เกิดขึ้นในขณะที่เขาลงมือประกอบการกรรมนั้น ไม่ว่าจะ เป็นอกุศลกรรมหรือกุศลกรรมก็ตาม ย่อมเป็นจิตที่มีกำลังมาก มีพลังหนักแน่น ฉะนั้น ชวณะดวงที่ ๑ จึงสำเร็จเป็นทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม และสามารถยังผลให้ปรากฏแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมในชาติปัจจุบัน คือ ในภพนี้ได้ แต่ถ้าไม่ประกอบด้วยปัญญาภิสังขารเหล่านั้น อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมนั้นก็ไม่มีกำลังมาก ไม่มีพลังหนักแน่น ไม่มีกำลังพอที่จะยังผลให้ปรากฏแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม ในชาติปัจจุบัน คือ ในภพนี้ได้ เมื่อไม่มีประสิทธิภาพ คือ เมื่อไม่สามารถจะส่งผลให้

^{๔๖} พระเทพโศภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๖๖-๖๗.

^{๔๗} พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๕), กรรมที่ปณี เล่ม ๑, หน้า ๒๔๘.

ปรากฏในชาติปัจจุบันนี้แล้ว ทัศนธรรมเวทนิยกรรมนั้น ก็ย่อมจะกลายเป็นอโหสิกรรมไปในที่สุด

๔. ทัศนธรรมเวทนิยกรรม ที่สำเร็จลงด้วยอำนาจแห่งการกระทำกุศลกรรม หรือกุศลกรรมต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณวิเศษทั้งหลาย หมายความว่า ทัศนธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศลกรรม ก็ต้องสำเร็จลงด้วยการประกอบกรรมชั่วอย่างร้ายแรงต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณวิเศษ เช่น นันทกษัตริย์ที่ศิโรษะพระสารีบุตรผู้กำลังเข้านิโรธสมบัติ ทำให้ถูกธรณีสูบ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นทัศนธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายกุศลกรรม ก็ต้องเป็นกรรมที่สำเร็จลงด้วยการประกอบความดีอย่างหนักแน่นต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณพิเศษ เช่น มหาบุคคละ มีความตั้งอกตั้งใจเป็นอย่างมากที่จะถวายทาน และได้ถวายทานแด่พระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้กลายเป็นมหาเศรษฐีมีทรัพย์มากในปัจจุบันทันตาเห็น เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกัน บุคคลใดก็ตามที่ให้ทานแล้ว เกิดความกตัญญูแสดงอาการ เหมือนกับเสียดายในขณะที่การให้ทานของตนนั้น เพราะไม่มีความเข้าใจในเรื่องทานกุศลดีพอ ดังนั้น จึงขอกล่าวไว้ในที่นี้ว่า บุคคลใดก็ตาม จะให้ทานกุศลนั้นสำเร็จเป็นทัศนธรรมเวทนิยกรรม สามารถที่จะส่งผลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมได้รับความสุขความเจริญมั่นคง สมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์สมบัติในปัจจุบันทันตาเห็นนั้น ก็ต้องเป็นทานกุศลที่ประกอบด้วยองค์คุณ คือ สัมปทา ๔ ประการ^{๔๘} ดังนี้

๑) วัตถุสัมปทา ปฏิภาหผู้รับทานนั้น เป็นผู้ทรงคุณประเสริฐเหนือมนุษย์ ธรรมดาสามัญ โดยท่านได้สำเร็จคุณพิเศษทางพระพุทธศาสนา เป็นพระอนาคามีบุคคลหรือพระอรหันต์บุคคล

๒) ปัจจัยสัมปทา วัตถุสิ่งของที่นำมาถวายแก่พระอนาคามีบุคคลหรือ พระอรหันต์บุคคลนั้น เป็นวัตถุสิ่งของที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ใช่เป็นวัตถุสิ่งของที่ลักขโมย หรือฉ้อโกงใครมา

๓) เจตนาสัมปทา ผู้ถวายทานถึงพร้อมด้วยเจตนาอันแรงกล้าในกาลทั้ง ๓ คือ ๑. มีเจตนาก่อนให้ ๒. มีเจตนาขณะให้ และ ๓. มีเจตนาหลังให้

^{๔๘} พระสังฆมณฑลสังคหะ ชัมมาจาริยะ, รจนา, ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมสตูกกะและมรณูปปัตติจตุกกะ, หน้า ๔๘.

๔) คุณาติเรกสัมปทา มีพระอนาคามีขึ้นไปจนถึงพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นปฏิภาหผู้รับทานนั้น ท่านกำลังตั้งอยู่ในฐานะเป็น “ปฏิภาหชั้นยอดเยี่ยม” กล่าวคือ ท่านเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติอันวิเศษมาใหม่ ๆ

สัมปทาทั้ง ๔ นี้ มีปรากฏในอรรถกถาธรรมบทมีใจความว่า ชื่อว่าสัมปทามี ๔ อย่าง คือ ๑) วัตถุสัมปทา ๒) ปัจจัยสัมปทา ๓) เจตนาสัมปทา ๔) คุณาติเรกสัมปทา ในสัมปทา ๔ อย่างนั้น พระอรหันต์บุคคลหรือพระอนาคามีบุคคล ผู้เป็นทักษิณบุคคลสามารถเข้านิโรธสมาบัติได้ เรียกชื่อว่า วัตถุสัมปทา

การบังเกิดขึ้นแห่งปัจจัย คือ วัตถุสิ่งของที่จะให้ นั้น เป็นธรรมสมาเสมอ หมายความว่า วัตถุสิ่งของที่ถวายนั้น ตนได้มาด้วยความบริสุทธิ์ เรียกชื่อว่า ปัจจัยสัมปทา

การมีเจตนาในกาลทั้ง ๓ คือ ๑) มีเจตนาก่อนให้ทาน ๒) ขณะให้ทาน ๓) หลังให้ทานไปแล้ว ซึ่งเป็นเจตนาที่ประกอบด้วยญาณและเกิดพร้อมกับความโสมนัส เรียกชื่อว่า เจตนาสัมปทา

การที่พระอรหันต์บุคคลหรือพระอนาคามีบุคคล ผู้เป็นทักษิณบุคคล ท่านเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ ๆ เรียกชื่อว่า คุณาติเรกสัมปทา

จากการศึกษาพบว่า บุคคลที่จะให้ทานได้บรรลุถึงความสำเร็จ ต้องดูที่ปฏิภิริยาว่ามีเท่าใดขึ้นอยู่กับระดับของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ซึ่งมีได้ ๔ ระดับใหญ่ ดังนี้

๑) ผู้กระทำออกแรงกระทำต่อผู้ถูกกระทำ คือ คุณสมบัติของผู้ที่ไร้ความมีตัวตน เช่น พระอรหันต์ การกระทำเช่นนี้จะมีปฏิภิริยาสะท้อนตามคุณสมบัติของแรงกระทำมหาศาล หากทำดีกับพระอรหันต์ก็จักได้รับผลดีสนองตอบอย่างรวดเร็ว หากทำชั่วกับพระอรหันต์ ก็จักได้รับผลชั่วสนองตอบอย่างรวดเร็วเช่นกัน

๒) ผู้กระทำออกแรงกระทำต่อผู้ถูกกระทำ ซึ่งมีค่าความอดทนเท่ากับตัวกระทำ การกระทำเช่นนี้ ผลสะท้อนจักเป็นไปตามคุณลักษณะของแรงกระทำ ในปริมาณเท่ากับอำนาจของแรงกระทำ

๓) ผู้ทำออกแรงกระทำต่อผู้ถูกกระทำ ซึ่งมีค่าความคงทนน้อยกว่า เช่น มนุษย์กระทำต่อสัตว์ ผลของการกระทำก็จักสนองตอบเช่นกัน

๔) ผู้กระทำออกแรงกระทำต่อผู้ถูกกระทำที่ให้อโหสิกรรม การกระทำเช่นนี้ ไม่มีผลสะท้อนกลับมายังผู้ถูกกระทำ ค่าปฏิภิริยาของกรรมจักเป็นศูนย์

ดังนั้น จึงพบว่าปฏิกริยาทั้ง ๔ ข้อนี้ก็สามารถสรุปลงได้เป็น สอง แบบ คือ ปฏิกริยาแบบสะท้อนทันทีและปฏิกริยาแบบหนีสะท้อน

ปฏิกริยาแบบสะท้อนทันที ได้แก่ ผลกรรมที่ตอบสนองต่อการกระทำโดยทันที เช่น กระทำกับพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ที่เพิ่งออกจากนิโรธสมบัติ ผลกรรมนั้นย่อมสะท้อนกลับมาให้ได้รับผลภายใน ๗ วัน โดยทันที

ปฏิกริยาแบบหนีสะท้อน ได้แก่ ผลกรรมที่ยังไม่สนองต่อการกระทำนั้นโดยทันที เพราะมีการเก็บกดบันทึกไว้อยู่ภายในตัวผู้ถูกกระทำ แต่ก็จะให้ผลตามโอกาสอันเหมาะสมตามวาระกรรมในชาตินี้เหมือนกัน

๒.๓ ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในอรรถกถาธรรมบท

ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม ที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบทนั้น มีหลายเรื่องที่แฝงไปด้วยคติธรรม เพื่อเตือนใจให้บุคคลได้ละชั่วกลัวบาปและยังทำให้บุคคลในสังคมได้รู้สึกถึงความมีหิริโอตตปะเพิ่มมากขึ้นว่า กรรมที่ส่งผลดีหรือผลชั่วนั้น ก็สามารถให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ ซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งก็เป็นภาพที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องเตือนใจของคนได้ดีทีเดียวว่า อย่าประมาทในการทำความคิดหรือความชั่ว เพราะความดีก็ส่งผลดี ความชั่วก็ส่งผลชั่ว อย่าคิดว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว อุปมาเหมือนเรารับประทานอาหาร บุคคลใดรับประทานอาหารบุคคลนั้น ก็ย่อมอ้วนผิวดำ บูดุบายก็ฉนั้นนั่น หมายถึงส่งผลให้เราได้เห็นทันตาอย่างแน่นอน จะช้าหรือเร็วก็สุดแท้ที่เจตนาของเราเท่านั้น เราจะมาดูกันว่า ในอรรถกถาธรรมบทนั้น มีเรื่องอะไรบ้างที่ได้กล่าวถึงทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในฝ่ายที่เป็นกุศลกรรม โดยมีองค์ประกอบ ๔ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ๑) เจตนาสัมปทา ๒) ปัจจัยสัมปทา ๓) วัตถุสัมปทา ๔) คุณาติเรกสัมปทา ดังนี้

๑) เรื่องพราหมณ์ซื้อจูเพกสาฎก^{๔๕}

เรื่องจูเพกสาฎกนี้ ในครั้งหนึ่งนายจูเพกสาฎกกับภรรยาได้ยื่นคำป่าวประกาศในการฟังธรรม ในขณะที่เขาทั้งสองเกิดความเลื่อมใสที่จะฟังธรรม ด้วยเขาทั้งสองมีผ้าอยู่คู่หนึ่ง การไปฟังธรรมต้องผลัดกันไป ทั้งคู่ได้ตกลงกันว่าเราจะให้ใครไปก่อนไปหลัง ในที่สุดก็ตกลงกันได้ คือ ให้สามีไปฟังธรรมกลางคืน ภรรยาไปฟังธรรมกลางวัน หลังจากนั้นภรรยาก็ให้สามีไปฟังธรรมก่อน ในขณะที่สามีได้ฟังธรรมนั้นเกิดความเลื่อมใสที่จะถวายผ้า

^{๔๕} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๒/๑/๒/๔.

ที่ตนเองสวมใส่ ด้วยเจตนาอันแรงกล้า ในขณะที่จิตที่เกิดขึ้นนั้น แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความตระหนี่เกิดมาแทรกอีก เขาได้ต่อสู้ระหว่างศรัทธากับความตระหนี่ ไปจนกระทั่งยามสาม จึงได้ตัดสินใจถวายผ้าที่ตนเองใส่ให้แก่พระศาสดา ตนจึงได้ร้องอุทานขึ้นมาว่า เราชนะแล้ว ๆ ในที่สุดเจตนาอันแรงกล้าก็เอาชนะความตระหนี่ในใจตนเองได้ ด้วยเหตุที่เขาร้อง เราชนะแล้ว ๆ นี้เองจึงทำให้พระเจ้าปเสนทิโกศลได้สดับ แล้วได้ให้ผ้าแก่เขาเป็นจำนวนมาก เขาได้ผ้าแล้วได้น้อมถวายผ้าแก่พระศาสดา ด้วยการถวายผ้าที่บริสุทธิ์แก่พระพุทธเจ้า จึงทำให้เขากลายมาเป็นคนร่ำรวยขึ้นมาโดยทันที จากผลที่เขาสามารถเอาชนะความตระหนี่ในใจตนได้ แต่ถ้าเขาได้ถวายผ้าแก่พระพุทธเจ้าในขณะที่จิตแรก คือ ทำโดยทันที กุศลกรรมที่เขาทำนั้นก็จะส่งผลให้เร็วกว่านี้เป็นสองเท่า กว่าเขาจะตัดสินใจได้เวลาที่ล่วงเลยไปถึงยามสามแล้ว ผลกรรมจึงได้ผ้าแค่ ๕ กุฏิ แต่ถ้าเขาถวายผ้ายามหนึ่ง ก็จะได้ผ้า ๑๖ กุฏิ ยามสอง ได้ผ้า ๘ กุฏิ ฉะนั้นการที่บุคคลกระทำดีต้องรีบทำเสียโดยเร็ว เพราะกุศลที่เราทำช้า ผลที่เป็นสมบัติย่อมส่งผลให้ช้าเช่นเดียวกัน^{๕๐}

จากการศึกษาพบว่า นายจูเพกสาถูกพร้อมทั้งภรรยา ทั้งคู่มีความตั้งใจในการที่จะถวายทานอย่างแรงกล้า คือ ผ้าที่ตนสวมใส่นั้น ปัจจัยสัมปทา คือ วัตถุสิ่งของที่นำมาถวายเป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ที่พระราชาราชทานให้ คือ ผ้า ส่วนผู้รับทาน ได้แก่ พระพุทธเจ้า ก่อนที่เขาจะประสบความสำเร็จนั้น เขาต้องมี สมบัติ ๔ ประการ คือ ๑) ทิสมสมบัติ ได้แก่ ความพร้อมแห่งสถานการณื ๒) อุปติสมบัติ ได้แก่ ความพร้อมแห่งร่างกาย ๓) กาลสมบัติ ได้แก่ ความพร้อมแห่งกาลเวลา ๔) ปโยคสมบัติ ได้แก่ ความพร้อมแห่งความพากเพียร นายจูเพกสาถูก ซึ่งในช่วงนั้นสถานการณืเอื้ออำนวย ร่างกายสมบูรณ์ ทำถูกจังหวะเวลา และความพยายามเหมาะสม กรรมดีจึงสำเร็จผลได้ภายใน ๗ วัน เพราะว่า ผู้รับทาน คือ พระพุทธเจ้าผู้ทรงคุณอันยอดเยี่ยมซึ่งเป็นเนื่อนาบุญอันยิ่งใหญ่ ผลทานนั้นจึงมีปฏิกิริยาตอบกลับอย่างรวดเร็วทันตา

๒) เรื่องนายสุมนมาลาการ^{๕๑}

เรื่องนายสุมนมาลาการนี้ เขามีจิตใจที่เลื่อมใสในพระศาสดาและทำการบูชาพระศาสดาด้วยดอกไม้ ซึ่งเป็นดอกไม้สำหรับบำรุงพระราชาราชเป็นประจำ โดยเขาจะได้รับทรัพย์

^{๕๐} ดร. อุทิศ ศิริวรรณ, แปลและเรียบเรียง, **ธรรมบทภาคที่ ๕** แปลโดยพยัญชนะ, หน้า ๑-๕.

^{๕๑} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๑/๑/๒/๒๐๔.

ตอบแทนจากพระราชินี ส่วนการบูชาพระศาสดา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุข ทั้งที่ทราบว่าจะหากพระราชินีไม่ได้ดอกไม้แล้ว จะทรงกริ้วลงอาญา ขับไล่เขาออกจากแคว้นแก้วก็ตาม เขาก็ยอม เรียกได้ว่า เขายอมสละชีวิตเพื่อบูชาพระศาสดา จะเห็นได้ว่าเขามีเจตนาอย่างแรงกล้าถึงกับยอมสละชีวิตของตนไม่เกรงกลัวอาญาใด ๆ และสิ่งของที่ถวายนั้นก็บริสุทธิ์ ไม่ได้ไปลักขโมยของใครมา ส่วนผู้รับทานคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลของท่านจึงปรากฏแก่เขาอย่างแรงกล้า คือ พระราชาได้พระราชทานทรัพย์แก่เขาอย่างละ ๘ คือ ช้าง ๘ ม้า ๘ ทาส ๘ ทาสี ๘ เครื่องประดับใหญ่ ๘ กหาปณะ ๘ พัน นารี ๘ นาง ที่ได้นำมาจากราชตระกูล ประดับด้วยเครื่องอสังการทั้งหลายทั้งปวง และบ้านส่วย ๘ ตำบล สิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏแก่เขาโดยทันตา ในขณะที่เขาได้สร้างเหตุแก่ผู้ทรงคุณวิเศษ ผลที่เขาได้รับคือผลที่วิเศษเช่นเดียวกัน^{๕๒}

จากการศึกษาพบว่า นายสุนนมาลาการ ได้มีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะนำดอกไม้ของพระราชินีไปถวายพระพุทธรูป รู้ว่าดอกไม้นี้เป็นของพระราชินี หากนำดอกไม้ไปถวายพระราชินีก็ได้แต่ทรัพย์มาเลี้ยงชีพเท่านั้น ด้วยการศึกษาเห็นการไกลว่า ชีวิตของเรามีความเกิดแก่เจ็บตายในวัฏฏะสงสารนี้ยาวนาน วันนี้เราจะถวายดอกไม้แก่พระศาสดา เพียงแค่ดอกไม้ ๘ กำมือที่ได้ขอนำมาถวายเป็นสิ่งของที่บริสุทธิ์ ส่วนผู้รับทาน คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ซึ่งเป็นใหญ่ในโลกธาตุ ต่อมานายสุนนมาลาการได้รับพระราชทานทรัพย์เป็นจำนวนมากในปัจจุบันทันตา

๓) เรื่องนายปุณณะ^{๕๓}

ในครั้งพุทธกาลมีสามภรรยาคนหนึ่ง เป็นคนยากจน ในช่วงฤดูนั้นเป็นฤดูทำไร่ทำนา ทั้งสองก็ได้ดำเนินชีวิตไปตามอัธยาของตน ในเช้าวันหนึ่งสามีก็ลงไถนาตามปกติจนสาย พอเหนื่อยก็พักรออาหารจากภรรยาที่จะนำมาส่ง ในขณะที่ภรรยาของเขากำลังเดินทางมาส่งนั้น ได้พบพระสาวกผู้เป็นเสนาบดีที่เพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ ๆ พระเถระจึงครุ่นคิดว่าวันนี้เราจะไปโปรดใครดี ในที่สุดก็ได้ไปโปรดชวานาทั้งสองคนนี้ ในขณะที่ท่านเดินบิณฑบาตนั้น ภรรยาของนายปุณณะที่กำลังนำอาหารไปส่งสามี ได้เห็นพระเถระจึงได้นำภัตตาหารถวาย และกลับไปทำอาหารเพื่อไปให้สามีตน พระเถระได้รับอาหารบิณฑบาตแล้ว

^{๕๒} ดร. อุทิศ ศิริวรรณ, แปลและเรียบเรียง, *ธรรมบทภาคที่ ๓* แปลโดยพยัญชนะ, หน้า ๑๕๕-๑๖๑.

^{๕๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๒/๑/๒/๔๓๕.

จึงเดินทางไปทู่่งนาของนายปุลณะ เขาเห็นพระเถระจึงได้น้อมนำไม้สีฟันและน้ำบ้วนปาก ถวายด้วยจิตใจที่เลื่อมใสอย่างแรงกล้า ในที่สุดก้อนขี้โลกกลายเป็นทองคำ^{๕๔}

จากการศึกษาพบว่า นายปุลณะพร้อมกับภรรยาามีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะถวาย ภัตตาหารและไม้สีฟันพร้อมกับน้ำบ้วนปากแก่พระเถระ ซึ่งภัตตาหารและไม้สีฟันก็เป็นของ บริสุทธฺิ ไม่ได้ไปลักขโมยของใครมาให้ทาน ผู้รับทาน คือ พระสารีบุตรผู้เป็นเสนาบดี และ ยิ่งกว่านั้นคือ ท่านเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ กรรมดีที่เขากระทำจึงสัมฤทธิ์ผลให้ได้รับอย่าง รวดเร็วภายในวันที่ให้ทานนั้นทันที คือ ก้อนขี้โลกกลายเป็นทองคำ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เรื่องที่ภูษุธรรมเวทนิยกรรมในอรรถกถาธรรมบทฝ่าย กุศลนั้น นับได้ว่าเป็นตัวอย่าง ที่สะท้อนให้สังคมได้ตระหนักถึงการทำบุญที่มีผลมากและ สามารถเห็นผลทันตาภายใน ๗ วันบ้าง หลังจาก ๗ วันไปแล้วบ้าง ดังนั้น การกระทำอันจะ ก่อให้เกิดผลนั้นจะต้องเป็นการกระทำอันเป็นเหตุ เรียกว่า กรรมกิริยาวัตถุ ซึ่งประกอบด้วย องค์ ๓ ได้แก่ ๑) ผู้กระทำความ ๒) เจตนาเกิดขึ้นในขณะที่กระทำ ๓) ผลอันเป็นกุศลและ อกุศลในจิตของผู้กระทำความ ไม่ได้หมายถึง “กิริยา” อันเป็นการกระทำของพระอรหันต์ ดังนั้นผู้กระทำต้องมีเจตนาอันแรงกล้าที่เป็นเหตุแห่งกรรมที่เกิดขึ้นตามวาระต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) บุพพเจตนา ได้แก่ เจตนาก่อนทำ คือ ตั้งใจ และยินดีทำ
- ๒) มุญจนเจตนา ได้แก่ เจตนาในเวลากระทำ คือ ตั้งใจและยินดีระหว่าง การกระทำนั้น
- ๓) อปรปรเจตนา ได้แก่ เจตนาที่เกิดขึ้นหลังการกระทำเสร็จสิ้นไปแล้ว

ในเมื่อเจตนาครบ ๓ กาลแล้ว วัตถุที่ให้บริสุทธฺิ โดยไม่ได้ฆ่าสัตว์ ลักขโมย ใน การทำบุญ หากกระทำด้วยความสุจริตทั้งกายและใจ ในขณะที่เดียวกันผู้รับก็ต้องเป็นพระ อรหันต์ผู้มีคุณธรรมสูง ผลทานที่ให้นั้นจึงสำเร็จผลวิเศษเฉกเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้คือ เงื่อนไขในการกระทำที่บุคคลได้ทำด้วยกุศลกรรม การให้ผลของกรรมนั้นก็อยู่ที่เหตุปัจจัย ที่ว่า เหตุน้อย ผลน้อย เหตุมาก ผลมาก เหตุพิเศษ ผลพิเศษ ซึ่งเงื่อนไขในฝ่ายดีก็ต้อง ประกอบด้วยองค์ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่งที่กล่าวมาแล้ว ส่วนฝ่ายอกุศลกรรมก็เหมือนกัน คือ

^{๕๔} ดร. อุทิศ ศิริวรรณ, แปลและเรียบเรียง, ธรรมบทภาคที่ ๖ แปลโดยพญชชนะ, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๓๑), หน้า ๑๖๕-๑๖๕.

ต้องมืองค์ประกอบ ๔ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง อกุศลกรรมจึงจะส่งผลให้ได้รับในปัจจุบันทันตา ดังนี้

๑) เรื่องนายจุนทสุกริก^{๕๕}

การที่นายจุนทสุกริกมีอาชีพฆ่าหมูขายมานานถึง ๕๕ ปี นับว่าเป็นกรรมหนักมาก ด้วยกรรมที่ทำนั้น ทำให้เขาเกิดโรคแล้วมีเสียงร้องเหมือนหมู กลานไปกลานมาก่อนที่เขาจะตายก็ได้ส่งเสียงร้องอยู่ ๗ วัน พอวันที่ ๘ เขาได้ถึงแก่ความตาย นายจุนทสนั้นมีเจตนากระทำความชั่วมาตลอดชีวิต มีการฆ่าสัตว์อยู่เป็นนิจ แต่ผลกรรมก็ยังไม่ส่งผลโดยทันที เพราะได้ทำกับสัตว์เครื่องจืดซึ่งมีคุณสมบัติน้อยที่จะให้ผลภายใน ๗ วัน แต่ก็ส่งผลให้หลังจาก ๗ วันไปแล้ว ในที่สุดเขาก็ได้รับผลในปัจจุบัน คือ ก่อนที่เขาจะตายในวัยชราได้รับทุกข์ทรมานอยู่ ๗ วัน โดยความประมาทในวัยของตน ตั้งแต่วัยเด็ก วัยกลางคน และวัยชรา เขาไม่เคยคิดที่จะทำความดีแม้แต่เล็กน้อย นี่ก็คือ คนที่มีดีมาและมีดีไป โดยคิดว่าแผ่นดินทำความชั่วอยู่ก็มีความสุข แต่ตราบใจความชั่วยังไม่ให้ผลคนพาลก็ยอมหลงระเริงในความชั่วนั้น ถ้าความชั่วส่งผลเมื่อใดเขาจึงจะรู้ว่าความชั่วมีจริง พอวัยชราเขาก็มีพยาธิเข้าไปแทรกแซงตัวของเขานส่งผลเสียงร้องเหมือนหมู และก็กลานรอบบริเวณบ้านจนลูกเมียต้องหนีไปอยู่ที่อื่น กรรมได้เกิดขึ้นแก่เขาโดยไม่ต้องรอไปถึงชาติหน้า เพราะชาติหน้าก็คือนรกสถานเดียว ในขณะที่จิตเกี่ยวข้องอยู่กับการฆ่า จิตเขาจะเศร้าหมองและทำให้เขาไปสู่อบาย^{๕๖}

จากการศึกษาพบว่า นายจุนทสุกริก ในชีวิตของเขามีการฆ่าสุกรเลี้ยงชีพตั้งแต่วัยเด็ก ไปจนกระทั่งถึงวัยชรา ด้วยเจตนาในการฆ่าสัตว์ถึงจะรู้ว่าบาปหรือไม่บาปก็ตาม ด้วยความตั้งใจนั้นย่อมส่งผลให้เขาได้รับผล ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วมีธรรมข้อหนึ่งที่ว่า เลี้ยงสัตว์ฆ่าเอาเนื้อขาย (มิจฉาวณิชชา ๕)^{๕๗} ในการกระทำของเขาถึงไม่ครบองค์ ๔ ประการก็ตาม กรรมนั้นย่อมส่งผลให้เขาได้รับในช่วงวัยชรา คือ หลังจาก ๗ วันไปแล้ว เพราะว่า การ

^{๕๕} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๐/๑/๒/๑๓๐.

^{๕๖} ดร. อุทิศ ศิริวรรณ, แปลและเรียบเรียง, **ธรรมบทภาคที่ ๑ แปลโดยพยัญชนะ**, หน้า ๑๔๘-๑๕๑.

^{๕๗} มิจฉาวณิชชา คือ การค้าขายที่ผิดศีลธรรม ๕ อย่าง คือ (๑) สัตตวณิชชา ค้าอาวุธ (๒) สัตตวณิชชา ค้ามนุษย์ (๓) มังสวณิชชา ค้าสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร (๔) มัชชวณิชชา ค้าขายเมา (๕) วิตวณิชชา ค้ายาพิษ, อ้างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๒๓๑.

ทำความชั่ว^{๕๘} ด้วยความตั้งใจนั้น แม้สัตว์นั้นจะเป็นสัตว์วิเศษก็ตามก็ตามขึ้นชื่อว่าความชั่วถึงแม้จะเล็กน้อยก็ไม่ควรทำ เพราะอย่างน้อยการทำชั่วของเขาก็เศร้าหมองทันทีแม้ว่าการแสดงออกทางกายและวาจาจะไม่ปรากฏให้เห็น แต่กรรมก็เริ่มสั่งสมเพื่อจะให้ผลเรียบร้อยแล้วและจะคอยติดตามผู้ทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีโอกาสเพื่อให้เกิดผล เช่นพุทธพจน์ว่า “กรรมชั่วที่ทำไว้จะเป็นศัตรูเหมือนกรรมดีที่ทำไว้แล้วเป็นมิตรตนไปถึงภพหน้า”^{๕๙} ส่วนเวลาในการให้ผลนั้นไม่สามารถกำหนดได้แน่นอน คือมีลักษณะให้ผลแบบค่อยเป็นค่อยไปเพราะกรรมอาจจะยังไม่ให้ผลในทันที อุปมาเหมือนน้ำมันที่รีดในวันนี้ยังไม่แปรเป็นอย่างอื่น บาปกรรมนั้นจะค่อย ๆ เผาผลาญคนพาลเหมือนไฟที่ถูกเฝ้ากลับไว้จะนั้น^{๖๐} การให้ผลของกรรมมีระยะพักตัวพอสมควร การพักตัวของกรรมเปรียบเหมือนการตั้งครุฑของสตรีเมื่อครบกำหนดจึงจะคลอดได้^{๖๑} และกรรมสามารถติดตามตัวผู้กระทำได้อย่างถูกต้องประหนึ่งเงาติดตามตัวเหมือนล้อเกวียน^{๖๒} แม้จะใช้เวลานานและสลับซับซ้อนมากเพียงใดทั้งในชาตินี้และชาติหน้า^{๖๓} หรือแม้จะหนีไปซ่อนตัวตามที่พิสดารต่าง ๆ เช่นกลางทะเลหรือซอกเขา^{๖๔} ก็ไม่สามารถหลบหลีกหนีกรรมที่ตัวทำได้ เพราะกรรมมีศักยภาพในการจดจำเปรียบเหมือนค้างคาวแม้จะรวมตัวกันอยู่ในถ้ำมากมาย ลูกล้างคาวก็สามารถจำแม่ของมันได้ บุญบาปที่เขาทำมีอุปมาเช่นกับลูกล้างคาวนั่นเอง^{๖๕} ในเรื่องนี้จัดเข้าในข้อ ๑ คือมีเจตนาในการฆ่า สัตว์นั้นบริสุทธิ์ เพราะเป็นสัตว์ของคนที่เขาฆ่าไปแลกสุกรจากคนอื่นมาเลี้ยงและนำไปขายแต่ไม่จัดเข้าในเงื่อนไขข้อที่ ๓ และข้อที่ ๔ เพราะว่าเขาไม่ได้ทำกับพระอรหันต์ และท่านที่เพิ่งออกจากนิโรธสมบัติ แต่กรรมนี้ก็ยังสามารถส่งผลให้ได้รับในปัจจุบันชาติเหมือนกัน

^{๕๘} กรรมชั่ว หมายถึง กรรมที่มีโทษ มีทุกข์เป็นกำไร นำสัตว์ให้ตกไปในอบาย, พุ.ธ.อ. (ไทย) ๘/๑๐๐.

^{๕๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๓/๖๘.

^{๖๐} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๑/๔๕.

^{๖๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๒๐/๓๕๓.

^{๖๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๑๕/๑๓๓.

^{๖๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๒/๓๖๖-๓๖๗.

^{๖๔} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๒๗/๗๑.

^{๖๕} พุ.ธ. (ไทย) ๒๘/๒๘๗/๑๓๓.

๒) เรื่องเจ้าสุปปพุทธศากยะ^{๖๖}

พระเจ้าสุปปพุทธศากยะ พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์แห่งกรุงเทวทหะ ซึ่งมีพระราชโอรส คือ เจ้าชายเทวทัต และพระราชธิดา คือ เจ้าหญิงยโสธราหรือพิมพา ต่อมา กาลเวลาได้ผ่านไป ในครั้งนั้นเจ้าชายสิทธัตถะได้ออกผนวช จึงทำให้เจ้าหญิงยโสธราอยู่โศกเดียว ซึ่งทำให้พระเจ้าสุปปพุทธะนั้นมีความขัดเคืองใจในที่สุดก็ได้ผูกอาฆาตต่อพระศาสดา และแกล้งนั้งปิดทางเสด็จมิให้พระศาสดาไปฉันยังสถานที่นิมนต์ นี้จัดว่าเป็นกรรมหนัก ท่านมีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะกระทำเช่นนั้น เพราะได้ไตร่ตรองก่อนแล้วจึงได้กระทำ ซึ่งได้กระทำกับพระศาสดาจึงถือว่ากรรมที่กระทำนั้นจะส่งผลเร็วเป็นพิเศษ เพราะได้กระทำกับผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ต่อมา พระศาสดาตรัสว่า ในวันที่ ๗ พระเจ้าสุปปพุทธะจะถูกธรณีสูบ ณ ที่ใกล้เชิงบันได ภายใต้อปราสาท แม้ว่าพระเจ้าสุปปพุทธะรู้หรือเตรียมป้องกันรักษาตนเองเป็นอย่างดี แต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกรรมชั่วนั้นได้ ในที่สุดพอถึงวันที่ ๗ ก็มีเหตุคือ ม้ามงคลคึกคะนอง ทำให้พระเจ้าสุปปพุทธะจำเป็นต้องลงภายใต้ปราสาท และถูกธรณีสูบ ในที่สุด จะเห็นว่า พระเจ้าสุปปพุทธะถูกธรณีสูบเพราะได้กระทำกรรมกับผู้บริสุทธิ์หมดจด จากกิเลส ความชั่วที่ได้กระทำนั้นจึงสัมฤทธิ์ผลให้ได้รับในปัจจุบันชาติโดยทันทีภายใน ๗ วัน^{๖๗}

จากการศึกษาพบว่า พระเจ้าสุปปพุทธะ มีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะทำความชั่วให้สำเร็จและมีการพิจารณาไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า คือ ก่อนทำ ขณะทำ และหลังทำ ส่วนผู้ที่ถูกกระทำ(วัตถุสัมปทา)คือ พระศาสดา ด้วยแรงกรรมที่กระทำนั้นจึงส่งผลให้ได้รับภายใน ๗ วัน พอถึงวันที่ ๘ ก็ถูกธรณีสูบ เรื่องนี้จัดเข้าในองค์ประกอบข้อที่ ๑ คือ ท่านมีเจตนาและข้อที่ ๓ คือ พระอรหันต์ มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น แต่ไม่จัดเข้าในข้อที่ ๒ คือ ท่านไม่ได้ถวายเป็นอภัยใด ๆ เป็นทาน และข้อที่ ๔ คือ ไม่ได้ทำกับบุคคลที่เพิ่งออกจากนิโรธสมบัติ ถ้าท่านเพิ่งออกจากนิโรธสมบัติผลจะประจักษ์ให้ได้รับเร็วกว่านี้ อาจจะทำให้ผลภายในวันนั้นก็ได้

^{๖๖} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๒/๑/๒/๖๑.

^{๖๗} ดร. อุทิศ ศิริวรรณ, แปลและเรียบเรียง, ธรรมบทภาคที่ ๕ แปลโดยพญฺญชนะ, หน้า ๔๔-๔๗.

๓) เรื่องนางจัญจมาณวิกา^{๖๔}

นางจัญจมาณวิกา ซึ่งเป็นนางปริพาชกาคคนหนึ่ง ได้รับอาสาจากเดียรถีย์ที่มีความริษยาในพระพุทธศาสนา โดยนางได้ทำอุบายจนทำให้คนเข้าใจว่า นางมีครรภ์กับพระศาสดา และได้ค่าพระศาสดาในท่ามกลางบริษัทด้วยค่าเท็ง ด้วยเหตุที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้อาสนะของท้าวสักกะเกิดอาการร้อนจนต้องเสด็จมากับเทพบุตร ๔ พระองค์ และเทพบุตรได้แปลงเป็นหนูกัดเชือกที่ผูกท่อนไม้กลม ที่นางผูกไว้กับท้องของตนทำให้ท่อนไม้นั้นตกลง มหาชนจึงเห็นความจริง และได้หลุดลางนางออกไปจากวัดพระเชตะวัน ตอนแรกนางก็ไม่ได้มีเจตนาที่จะทำร้ายใคร จึงยังไม่เป็นกรรม ต่อมาเพราะการคบคนพาลเป็นเหตุ นางจึงอาสาที่จะกระทำความชั่วด้วยกุศโลบายต่าง ๆ ซึ่งตอนนี้จะสังเกตเห็นว่า นางได้มีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะกระทำให้พระศาสดาเสื่อมเสีย เพราะเชื่อคำเดียรถีย์ที่มีความอิจฉาในการขัดลาภสักการะของตน พวกเดียรถีย์ทำอะไรไม่ได้ จึงทำกลอุบายให้นางจัญจมาณวิกามารับใช้ในงานนี้ให้สำเร็จ เพราะเธอมีรูปร่างสวย เดียรถีย์คิดว่า วิธีอื่นคงทำอะไรพระศาสดาไม่ได้ ต้องใช้นารีพิฆาตจึงจะประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ นางจึงรับอาสาที่จะทำให้พระศาสดาเสื่อมเสียให้จงได้ ผู้กระทำ คือ นางจัญจมาณวิกา กระทำด้วยเจตนาซึ่งใคร่ครวญไตร่ตรองมาเป็นอย่างดีว่าต้องสำเร็จ แต่ผู้ถูกระทำคือ พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้มีคุณวิเศษ ในที่สุดผลกรรมก็ส่งผลให้ได้รับในปัจจุบันจนได้ คือ นางได้ถูกรณีสืบ^{๖๕}

จากการศึกษาพบว่า นางจัญจมาณวิกาได้รับคำจากพวกเดียรถีย์ให้มีการประทุษร้ายพระศาสดา โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน นางจึงใช้กลอุบายที่จะกระทำการนี้ให้สำเร็จโดยมุ่งเป้าไปที่พระศาสดา ด้วยความเป็นมิถิลาทิลูจึงเห็นผิด นางได้คิดไตร่ตรองอย่างดีด้วยสติปัญญาของตน แล้วได้วางแผนการพร้อมทั้งลงมือทำด้วยเจตนาเพื่อความฉิบหายแก่พระศาสดา ก่อนที่กรรมนี้จะสำเร็จผลด้วยวิบัติ ๔ อย่าง คือ ๑) สถานการณ์เอื้ออำนวยในการทำ ความชั่ว ๒) ร่างกายแข็งแรง ๓) เวลาเหมาะสม และ ๔) มีความเพียรที่จะกระทำความชั่วให้สำเร็จ เหตุปัจจัยเหล่านี้จะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำร้ายพระศาสดา ซึ่งอาจจะมี ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่า การทำกับพระพุทธเจ้านั้น ถ้ากระทำในฝ่ายชั่วก็จะส่งผลให้ได้รับในขณะนั้นทันที ด้วยการทำความชั่วนั้น ผลสุดท้ายก็ได้รับภายในวันนั้น คือ ถูกกรณีสืบ นี้คือ ผลความชั่วที่นางได้กระทำต่อผู้มีคุณธรรมอันสูงสุด

^{๖๔} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๒/๑/๒/๒๕๕.

^{๖๕} ดร. อุทิศ สิริวรรณ, แปลและเรียบเรียง, ธรรมมบทภาคที่ ๖ แปลโดยพยัญชนะ, หน้า ๔๖-๕๑.

จากที่ศึกษามาทั้งหมดพบว่า ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในอรรถาธรรมบทนั้น แสดงผลให้ตรงไปตรงมาแก่ผู้กระทำความดีหรือกรรมชั่ว โดยยังไม่คลาดเคลื่อนไปแต่อย่างใด เพราะบุคคลที่กระทำก็มีเจตนาอย่างแรงกล้าในการกระทำกรรมนั้นอยู่ และในครั้งพุทธกาลนั้น ผู้ถูกกระทำ คือ พระอรหันต์ โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ซึ่งเป็นบุคคลผู้บริสุทธิ์หมดจดจากอาสวะกิเลส และยังเป็นเนื่อนาบุญอย่างยอดเยี่ยม ผลของการกระทำนั้นจึงมีความรุนแรง คือ สามารถให้ได้รับผลภายใน ๗ วันบ้าง หรือหลังจาก ๗ วันไปแล้วบ้าง โดยเฉพาะ พระเจ้าสุปปพุทธะ และนางจิญจมาณวิกา ที่ได้กระทำกับพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ ผลของการกระทำนั้นจึงส่งผลรวดเร็วโดยทันที ส่วนนายจุนทะได้กระทำการฆ่าสัตว์ ซึ่งการกระทำนั้นก็ยังส่งผลอยู่ คือ ต้องอาศัยระยะเวลาในการให้ผล เหมือนกับเราหุงข้าวสักพักหนึ่งก็จะได้รับประทาน แต่ถ้าปลุกมะม่วง มะพร้าว การหวังผลก็จะช้าหลายปีถึงจะให้ผลแก่เจ้าของได้ ดังนั้น ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมจะส่งผลให้กับบุคคลผู้กระทำก็ต่ออาศัยเงื่อนไขหลัก ๆ คือ สมบัติ ๔ วิบัติ ๔ ที่สลับซับซ้อน และต้องมีสัมปทา ๔ ประการ มีเจตนาสัมปทา ปัจจัยสัมปทา วัตถุสัมปทา และคุณภาพสัมปทา เป็นองค์ประกอบด้วย

๒.๔ สรุป

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึง ความหมายของทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา การแบ่งประเภทของทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม และทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในอรรถาธรรมบท

คำว่า กรรม หมายถึง การกระทำทางกาย วาจา และใจ อันประกอบไปด้วยเจตนา ถ้าเป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม ถ้าเป็นกรรมชั่ว เรียกว่า อกุศลกรรม ถ้าบุคคลกระทำแล้วด้วยเจตนาดังพระพุทธองค์ตรัสว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กมฺมํ วทามิ เจตยิตฺวา กมฺมํ กโรติ กายเณ วาจาเณ มนสา” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลายเรา (กล่าว) กล่าวว่า เจตนาอันนั้นแหละเป็นกรรม เมื่อมีเจตนาแล้ว บุคคลย่อมกระทำความกรรมโดยทางกาย ทางวาจา และทางใจ” พุทธดำรัสนี้ พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า การกระทำโดยมีเจตนาเกิดขึ้นนี้ถือว่าเป็นกรรมทั้งสิ้น ส่วนการกระทำที่ไม่มีเจตนา คือ ใจไม่ได้สั่งให้ทำไม่จัดว่าเป็นกรรม เช่น คนเจ็บมิใช่ผู้สูงเกิดเพื่อคลั่ง แม้จะพูดคำหยาบออกมา หรือเอามือเท้าไปถูใครเข้าก็ไม่เป็นกรรม เพราะโดยหลักเกณฑ์ที่ว่าผู้ทำไม่มีเจตนากระทำแล้วการกระทำนั้นก็ไม่เป็นกรรม

ความหมายของทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น ได้กล่าวไว้ในนิพเพธิกสูตร กล่าวถึงวิบากของกรรมว่า ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม หมายถึง กรรมที่พึง

ได้รับในปัจจุบัน ส่วนในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ก็ได้กล่าวไว้ในกัมมวัฏฏ์และวิปากวัฏฏ์นั้น คือ กรรมที่ให้ผลตามคราว ไว้ว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมให้ผลในภพนี้ และในปรมัตตโชติกะ ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมจตุกกะและมรณุปปัตติจตุกกะ กล่าวไว้ว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม หมายถึง กรรมที่พึงได้รับในอรรถภาพที่ปรากฏในภพนี้ ดังนั้น ทิฏฐธรรมเวทนียกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จึงเป็นกรรมประเภทให้ผลในชาติปัจจุบันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว แต่ถ้าไม่ส่งผลให้ในปัจจุบัน กรรมประเภทนี้ก็จะสิ้นสุดลงเป็นอโหสิกรรมไปโดยอัตโนมัติ คือ จะไม่ให้ผลข้ามภพชาติได้

การแบ่งประเภทของทิฏฐธรรมเวทนียกรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

- ๑) ให้ผลในชาตินี้ภายใน ๗ วัน (ปรีปิกกทิฏฐธรรมเวทนียกรรม)
  - ๒) ให้ผลในชาตินี้หลังจาก ๗ วันผ่านไปแล้ว (อปรีปิกกทิฏฐธรรมเวทนียกรรม)
- กลไกในการให้ผลประเภทแรก คือ ให้ผลในชาตินี้ภายใน ๗ วัน ดังนั้นองค์ประกอบในการให้ผลของกรรมนี้ ต้องมีหลักเกณฑ์อยู่ ๔ ประการ คือ

๑) เจตนาสัมปทา ๒) ปัจจัยสัมปทา ๓) วัตถุสัมปทา ๔) คุณาติเรกสัมปทา และยังมีเงื่อนไขอีก ๔ ประการ คือ ๑) ต้องไม่มีอุปสรรคเบียดเบียน ๒) ต้องได้รับการเกื้อหนุนเป็นพิเศษ ๓) ต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า ๔) ผู้ถูกกระทำต้องเป็นบุคคลพิเศษ

ส่วนประเภทที่สอง คือ ให้ผลในชาตินี้หลังจาก ๗ วันไปแล้ว ได้แบ่งวาระได้ ๓ วาระ คือ

- ๑) ทำกุศลหรืออกุศลไว้ในวัยเด็ก กรรมให้ผลในวัยเด็ก วัยกลางคน บั้นปลายชีวิต
- ๒) ทำกุศลหรืออกุศลไว้ในวัยกลางคน กรรมให้ผลในวัยกลางคน และบั้นปลายชีวิต
- ๓) ทำกุศลหรืออกุศลในบั้นปลายชีวิต กรรมให้ผลในบั้นปลายชีวิต

ส่วนทิฏฐธรรมเวทนียกรรมในอรรถกถาธรรมบท ที่ได้ยกมาเป็นอุปมาอุปมัยเป็นส่วนประกอบถึงความหนักแน่น ในเรื่องกรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาติ และเพื่อให้สังคมได้ประจักษ์แก่สายตาตนเอง ซึ่งการให้ผลนั้นก็ต้องอยู่ในองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ ๑) ผู้กระทำ ๒) ผู้ถูกกระทำ และ ๓) ผลของการกระทำกรรมนั้น ๆ (ผู้กระทำ + ผู้ถูกกระทำ + ผลของการกระทำ)

บทที่ ๓

ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรในสังคมไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาความเชื่อทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรในสังคมไทยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรที่มีผลต่อตนเองและผู้อื่น ตามลำดับดังต่อไปนี้

๓.๑ ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย

“ความเชื่อเรื่องกรรม” มาจากภาษาบาลี คือ “กัมมสัทธา” ได้มีนักปราชญ์และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่าน ได้อธิบายและให้แนวคิดไว้ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความคิดความชั่วมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยการอ่อนนวยหรือนอนคอยโชค เป็นต้น^๑

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) กล่าวว่า กัมมสัทธา เชื่อกรรม คือ เชื่อว่ากรรมดีมีจริง กรรมชั่วมีจริง ไม่เชื่ออำนาจพระเจ้า ไม่เชื่ออำนาจดวงดาว ไม่เชื่ออำนาจสิ่งภายนอกจะมาดลบันดาลให้ชีวิตของตนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เชื่อว่าสิ่งที่มาดลบันดาลชีวิตของตนมากที่สุด คือ กรรม^๒

พระราชสุทธานมมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม) กล่าวว่าไว้ว่า กัมมสัทธา เชื่อในเรื่องกรรม เชื่อว่ากรรมมีจริง หลักกรรมที่เราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจริง”

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๑.

^๒ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), กฎแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๐.

^๓ พระราชสุทธานมมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม), กฎแห่งกรรมธรรมปฏิบัติ เล่ม ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๖๔.

อวย เกตุสิงห์ กล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาสอนว่า คนเรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย หากทำกรรมใดไว้ จะดี หรือชั่วก็ตามย่อมต้องรับผลของกรรมนั้น กรรมเป็นปัจจัยจำแนกสัตว์ต่าง ๆ トラบใดที่เรายังไม่หมดกิเลส トラบนั้นกรรมก็จะส่งไปให้เกิดในที่ดีหรือชั่วสุดแล้วแต่กรรมที่ทำไว้ ต่อเมื่อสิ้นกิเลสอาสวะแล้วจึงไม่ต้องเกิดอีกต่อไปคือเข้าสู่ปรินิพพาน^๔

แสง จันทร์งาม กล่าวไว้ว่า ชาวพุทธเชื่อในหลักปฏิกาย่อยต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หลักนี้สืบเนื่องมาจากหลักของกรรมนั่นเอง แต่อย่าให้ซดลงไปว่า กรรมดีก่อให้เกิดผลดี กรรมชั่วก่อให้เกิดผลชั่ว^๕

ตามที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) และพระราชสุทธานวมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม) ตลอดจนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้แสดงทัศนะ ความเชื่อเรื่องกรรมไว้ดังที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า กัมมัตถธา หรือความเชื่อเรื่องกรรม คือ เชื่อว่าการกระทำมีทั้งความดีและความชั่ว ผู้กระทำความดีเป็นผู้รับผล และการกระทำความชั่วจะสำเร็จก็ด้วยกรรมของตน มิใช่ด้วยอำนาจของสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น

ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มบรรพชิตและคฤหัสถ์เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ออกเป็น ๕ กลุ่ม คือ

๑) กลุ่มพระภิกษุ จำนวน ๓ รูป ได้แก่ (๑) พระสาสนโสภณ (๒) พระเทพวิสุทธิกวี (๓) พระสุธีธรรมานุวัตร

๒) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน ๓ ท่าน ได้แก่ (๑) ศ.ดร. สมภาร พรหมทา (๒) ผศ.ร.ท. ดร. บรรจบ บรรณรุจิ (๓) รศ.ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ

๓) กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๓ ท่าน ได้แก่ (๑) คุณประภัสสร ปานศรี (๒) ว่าที่ร้อยตรีหญิงวีรวรรณ พลเกิด (๓) คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ

๔) กลุ่มพนักงานบริษัท จำนวน ๓ ท่าน ได้แก่ (๑) คุณชญญา พุทธเปรมจิต (๒) คุณวิทยา ทองศรี (๓) คุณศุภรัถย์ บุญบัณฑิต

^๔ อ่างในวสิน อินทสระ, สวรรค์นรก-บุญบาปในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕.

^๕ แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ชีระการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘.

๕) กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน ๓ ท่าน ได้แก่ (๑) คุณอมรา พันโกคา (๒) คุณชนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา (๓) คุณศลิษา ทรัพย์สวน

โดยแต่ละกลุ่มมีเงื่อนไขในการกระทำความผิด ที่จะบรรลุเป้าหมายต่อความเชื่อเรื่อง พิณธรรมเวทนิยกรรม ๔ ประการ คือ

๑) เจตนาสัมปทา คือ มีความตั้งใจอย่างแรงกล้า มีเจตนาในการกระทำการ พิณพิจารณาอย่างถี่ถ้วน แล้วจึงลงมือกระทำด้วยการหวังผลแห่งการกระทำในสิ่งนั้น ๆ

๒) ปัจจัยสัมปทา คือ ปัจจัยที่ได้มาเป็นของบริสุทธิ์ องค์ประกอบของการทำบุญ หรือให้ทานนั้น สิ่งสำคัญ คือ สิ่งของ จะเป็นข้าวปลาอาหาร ผ้า หรือสิ่งอื่นที่เหมาะสมแก่ผู้รับ ซึ่งของเหล่านี้ต้องได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงของตน พุศให้ตรงประเด็นก็คือ ความสุจริตกาย วาจา ใจ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

๓) วัตถุสัมปทา คือ ผู้รับต้องเป็นพระอนาคามี หรือบุคคลผู้เป็นพระอรหันต์ อาทิเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นต้น ในส่วนของผู้รับทาน ที่เรียกว่า ปฏิภาหุ นั้น ท่านเริ่มนับเอาตั้งแต่พระอนาคามีขึ้นไป เพราะท่านเหล่านั้นเป็นผู้มีคุณสมบัติที่สามารถอำนวยผลแห่งการกระทำได้เต็มที่

๔) คุณาดีเรกสัมปทา คือ มีพระพุทธเจ้า พระอนาคามี พระอรหันต์ ที่ท่านเพิ่ง ออกจากนิโรธสมบัติ

ในหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไข ๔ ประการนี้ ถ้าบุคคลกระทำครบ ๔ ข้อ ผลทานที่ ให้ย่อมได้รับภายใน ๗ วัน

อีกนัยหนึ่ง ซึ่งได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การให้ผลของพิณธรรมเวทนิยกรรมจะ ให้ผลต่อเมื่อ

๑) ไม่มีอุปสรรคเบียดเบียน หมายความว่า ถ้าเป็นฝ่ายกุศล ต้องไม่มีอกุศลเข้ามา เบียดเบียน ต้องมีปัจจัยพิเศษสนับสนุน ถ้าเป็นฝ่ายอกุศล ต้องไม่มีกุศลเข้ามาเบียดเบียน หรือขัดขวาง

๒) ต้องได้รับการเกื้อหนุนเป็นพิเศษ ต้องมีองค์ประกอบในการเกื้อหนุน ดังนี้

(๑) คติสมบัติ คือ ต้องเกิดเป็นมนุษย์ หรือเป็นเทวดา

(๒) กาลสมบัติ คือ ต้องเกิดในสมัยที่มีพระพุทธศาสนา พระราชาทรงเป็น สัมมาทูลุ

(๓) อุปธิสมบัติ คือ เกิดมาครบอายุ ๓๒ มีความพร้อมด้านสรีระ

(๔) ปโยคสมบัติ คือ ต้องมีวิริยะในการประกอบความดีต่อเนื่อง
ที่กล่าวมาทั้ง ๔ ประการนี้ หมายถึง ทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายดี ส่วนฝ่ายไม่ดีจะ
ตรงกันข้าม คือ วิบัติ ๔ ประการ คือ คติวิบัติ กาลวิบัติ อุประวิบัติ และปโยควิบัติ

๓) ต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า คือ กรรมดีหรือกรรมชั่วที่ลงมือกระทำ ต้องผ่านการ
พิจารณาไตร่ตรองมาเป็นอย่างดี จึงจะส่งผลออกมาทางกายหรือทางวาจา คือ มีความ
ตั้งใจ จงใจอย่างแรงกล้า บุญหรือบาปจึงจะส่งผลเป็นทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมในทันที

๔) ผู้ได้รับหรือผู้ถูกกระทำต้องเป็นบุคคลพิเศษ คือ ผู้มีคุณสมบัติพิเศษ ต้องเป็น
พระอนาคามี พระอรหันต์ พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระพุทธเจ้าทั้งหมดนี้ เป็นกรรมที่ให้ผล
ภายใน ๓-๗ วัน^๖

แต่ในสังคมปัจจุบัน จะหาพระอนาคามีหรือพระอรหันต์ที่จะมารับทานในปัจจุบัน
นี้ค่อนข้างหายากก็ต้องมาดูแลใจหรือกลไกในการขับเคลื่อนที่บุคคลกระทำความกรรมแล้วจะ
ได้บรรลุเป้าหมายหรือมีอานิสงส์มากในปัจจุบันชาตินี้ ต้องมีองค์ประกอบ ๔ ประการ
คือ ๑) ผู้กระทำต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า ๒) วัตถุประสงค์ของได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ๓) ต้องมี
ปัจจัยเกื้อหนุน คือ สมบัติ ๔ และวิบัติ ๔ ๔) ผู้รับทาน คือ ต้องให้แก่หมู่สงฆ์ ดังการอนุমান
ได้ดังนี้

การให้แก่สมมติสงฆ์ ๑๐๐ ครั้ง มีอานิสงส์เท่ากับ การให้แก่พระโสดาบัน ๑ ครั้ง
การให้แก่พระโสดาบัน ๑๐๐ ครั้ง มีอานิสงส์เท่ากับการให้แก่พระสกทาคามี ๑ ครั้ง การ
ให้แก่พระสกทาคามี ๑๐๐ ครั้ง มีอานิสงส์เท่ากับการให้แก่พระอนาคามี ๑ ครั้ง การให้แก่
พระอนาคามี ๑๐๐ ครั้ง เท่ากับการให้แก่พระอรหันต์ ๑ ครั้ง การให้แก่พระอรหันต์ ๑๐๐
ครั้ง มีอานิสงส์เท่ากับการให้แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑ ครั้ง การให้แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า
๑๐๐ ครั้ง มีอานิสงส์เท่ากับการให้แก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ ครั้ง การให้แก่พระสัมมาสัม-
พุทธเจ้า ๑๐๐ ครั้ง มีอานิสงส์เท่ากับการให้แก่หมู่สงฆ์ ๑ ครั้ง นี่คือการให้ทานแก่
พระสงฆ์ และอีกนัยหนึ่ง คือ การให้แก่บิดามารดาก็มีค่าเท่ากับพระอรหันต์สำหรับลูกทุก
คนที่จะให้ได้รับผลในด้านดีและชั่วได้ในปัจจุบันเช่นเดียวกัน

ต่อจากนี้ จะได้ยกตัวอย่างในการให้ผลของทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมที่ให้ผลใน
ปัจจุบันในทัศนะของบรรพชิต นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปต่อความเชื่อเรื่องกรรมใน

^๖ พระมหาจรัญ อุคตมธมฺโม, พระพุทธเจ้าปิณฑกรรม, (นนทบุรี : สัมปชัญญะ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖.

สังคมไทย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างจากสื่อทีวี หนังสือ งานวิจัย และจากการสัมภาษณ์มา ประกอบในความเชื่อเรื่องกรรมเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

๑) กรรมทั่วไป

กลุ่มพระภิกษุ ได้ให้ทัศนะเรื่องกรรมไว้ ดังนี้

ก. พระศาสนโสภณ ได้ให้ทัศนะว่า กฎแห่งกรรม คือ กฎแห่งเหตุและผล เป็นกฎธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า กรรมนิยาม พระพุทธเจ้าจะอุบัติหรือไม่อุบัติกรรมก็เป็นอยู่อย่างนี้ อันกฎธรรมชาตินั้น ไม่ใช่มีแต่กฎแห่งกรรมอย่างเดียว หากแต่มีหลายกฎ หลักพระพุทธศาสนาได้ประมวลกฎธรรมชาติหรือกฎแห่งเหตุและผลไว้ ๕ ประการ คือ

๑) อุดุนิยาม	กฎแห่งฤดู
๒) พีชนิยาม	กฎแห่งพืช
๓) จิตตนิยาม	กฎแห่งจิต
๔) กรรมนิยาม	กฎแห่งกรรม
๕) ธรรมนิยาม	กฎแห่งธรรมะ

กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม หรือกฎธรรมชาติเกี่ยวกับกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใดทำกรรม ผู้นั้นจะได้รับผลของกรรมนั้น^๑

ข. พระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ทัศนะว่า กรรม เป็นเรื่องสำคัญ เพราะพระพุทธเจ้าเป็นกรรมวาที ถ้าพระพุทธศาสนาไม่กล่าวถึงเรื่องกรรม พระพุทธศาสนาไม่ต้องมีก็ได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องกรรม เพราะเรื่องกรรมเป็นเรื่องที่กล่าวถึงเหตุและผล แต่การที่จะรู้ว่ากรรมนั้นจะให้ผลหรือไม่นั้นจำเป็นต้องศึกษาในหลายมิติ ดังนั้น พระพุทธเจ้าเป็นกรรมวาที คือ เป็นผู้กล่าวสอนเรื่องกรรม^๒

ค. พระสุธีธรรมานุวัตร ได้ให้ทัศนะว่า กรรม ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ต้องประกอบด้วยเจตนา “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” แปลว่า ลูกก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม ความจริงแล้วคำว่ากรรมเป็นคำกลาง ๆ ยังไม่ดีไม่ชั่ว ส่วนกรรมดี

^๑ สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, สน.ค. (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๒ สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (มมร.), ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

เรียกว่า กุศลกรรม กรรมชั่ว เรียกว่า อกุศลกรรม เพราะฉะนั้น ถ้าทำไปโดยไม่มีเจตนา เราก็ไม่จัดว่าเป็นกรรม เพราะฉะนั้น กรรมตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วจะต้องมีเจตนาเท่านั้นจึงจะถือว่าเป็นกรรม^๕

สรุปว่า กลุ่มพระภิกษุ ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา ถ้ามีเจตนาแล้วจะทำ จะพูด จะคิด ก็ถือว่าเป็นกรรม กรรมนั้นมีหลายมิติ ซึ่งจะให้ผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และกรรมนี้ยังเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้แยกเหตุและผลออกจากกันแต่อย่างใด

กลุ่มนักวิชาการ ได้ให้ทัศนะเรื่องกรรมไว้ ดังนี้

ก. บรรจบ บรรณรุจิ ได้ให้ทัศนะว่า หลักกรรมแสดงให้เห็นว่ามนุษย์กระทำสิ่งใดลงไปก็ย่อมได้รับผลของการกระทำนั้น ๆ ซึ่งมีอยู่ ๒ อย่าง คือ กรรมดีและกรรมชั่ว และแบ่งออกเป็นกรรมเก่า คือ กรรมในอดีตชาติ และกรรมใหม่ คือ กรรมในปัจจุบัน^๖

ข. สมภาร พรมทา ได้ให้ทัศนะว่า กรรมนี้แหละจะเป็นตัวกำหนดชีวิตว่า ถ้าใครกระทำแล้วก็จะมียะไรตามมามากมาย ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ก็จะส่งผลให้ได้รับตามนั้น^๗

ค. วัชระ งามจิตรเจริญ ได้ให้ทัศนะว่า เรื่องกรรมเป็นกฎธรรมชาติที่ใครทำอะไรก็จะได้รับผลอย่างนั้น และกรรมก็ต้องประกอบด้วยเจตนาที่มาพร้อมกับเจตสิกอื่น ๆ เมื่อทำกรรมก็จะเกิดผลหรือวิบากภายใน คือ ภายในจิตใจทันที เช่น มีความปีติปราโมทย์ อิ่มเอิบใจ ส่วนผลภายนอก เช่น รูปร่างดี สุขภาพดี^๘

สรุปว่า กลุ่มนักวิชาการ ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยความตั้งใจ จงใจ ที่ใครก็ตามที่ได้กระทำไปแล้วย่อมได้รับผลทั้งในด้านดีและด้านชั่ว ซึ่งมีทั้งกรรมเก่าและกรรมใหม่ที่แสดงผลออกมาให้เห็นทั้งภายในและภายนอก โดยผลภายใน คือ ด้านจิตใจ ผลภายนอกคือ มีรูปสวย รวยทรัพย์ นับวิชา ชาติผู้ดี และมีศีลธรรมในปัจจุบันนั่นเอง

^๕ สัมภาษณ์ พระสุธีธรรมานุวัตร, คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย, ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

^๖ สัมภาษณ์ ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ, ๔ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๗ สัมภาษณ์ ศ. ดร. สมภาร พรมทา, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๘ สัมภาษณ์ รศ. ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๔.

กลุ่มข้าราชการ ได้ให้ทัศนะเรื่องกรรมไว้ ดังนี้

ก. ประภัสสร ปานศรี ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ การกระทำ ทำสิ่งใดไว้ก็จะได้รับผลนั้น ๆ จะช้าหรือเร็วเท่านั้น^{๑๓}

ข. วีรวรรณ พลเกิด ได้ให้ทัศนะว่า กรรมเป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด จนกระทั่งเสียชีวิตผู้ที่ทำกรรมดีย่อมได้รับความดีเป็นสิ่งตอบแทน^{๑๔}

ค. นฤมล หนูคง ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ ผลของการกระทำ การกระทำในอดีต ส่งผลให้ได้รับในปัจจุบันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม^{๑๕}

สรุปว่า กลุ่มข้าราชการ ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ การกระทำ ที่สามารถส่งผลให้ได้รับทั้งในอดีตและอนาคต ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

กลุ่มพนักงานบริษัท ได้ให้ทัศนะเรื่องกรรมไว้ ดังนี้

ก. ชัญญา พุทธเปรมจิต ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ ผลของการกระทำของสังขาร มนุษย์และสัตว์โลก โดยมีจิตสังขารเป็นผู้บงการในการกระทำนั้น จากอดีตถึงปัจจุบัน จนเกิดเป็นกฎแห่งกรรม ใครที่สร้างกรรมดีไว้ในอดีตชาติ ก็จะเวียนว่ายตายเกิดมารับผลของกรรมดี ใครที่สร้างกรรมชั่วไว้ก็จะมารับผลของกรรมชั่ว^{๑๖}

ข. วิทยา ทองศรี ได้ให้ทัศนะว่า กรรมเป็นเรื่องของการกระทำ เข้าใจว่า เมื่อเรากระทำอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำดีหรือชั่ว การกระทำนั้น ๆ ย่อมส่งผลหรือมีอิทธิพลกลับมาหาผู้กระทำอย่างแน่นอน เรียกว่า ทำอย่างไรก็จะได้อย่างนั้น^{๑๗}

ค. สุภรภัษ บัญฉันทิต ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ ผลของกรรมดีกรรมชั่ว ที่ได้กระทำไว้ในอดีตหรืออดีตชาติที่ผ่านมา จึงส่งผลให้ในปัจจุบันชาติ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุทั้งสิ้น^{๑๘}

^{๑๓} สัมภาษณ์ คุณประภัสสร ปานศรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโพธิ์, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรีหญิง วีรวรรณ พลเกิด, นักวิชาการเงินและบัญชี, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณนฤมล หนูคง, พนักงานธนาคาร, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณชัญญา พุทธเปรมจิต, พนักงานบริษัท, ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ คุณวิทยา ทองศรี, รองผู้จัดการแผนกการตลาด, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๘} สัมภาษณ์ คุณสุภรภัษ บัญฉันทิต, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๔.

สรุปว่า กลุ่มพนักงานบริษัท ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ ผลของความดีหรือความชั่วที่ส่งผลมาจากอดีต ให้ได้รับผลในปัจจุบัน ถ้ากระทำความดีย่อมได้รับสิ่งนั้น ตามเหตุตามปัจจัยที่เกิดขึ้น

กลุ่มบุคคลทั่วไป ได้ให้ทัศนะเรื่องกรรมไว้ ดังนี้

ก. อมรา พันโกคา ได้ให้ทัศนะว่า การที่บุคคลได้เกิดมาก็เพราะกรรมนำพาให้เกิด ถ้าไม่มีกรรมบุคคลก็คงจะไม่ได้เกิดตราบใดที่ยังมีกิเลส ก็ก่อให้เกิดกรรม และผลของกรรมตามมาไม่มีที่สิ้นสุด^{๑๕}

ข. ธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ให้ทัศนะว่า กรรม เป็นเรื่องของกฎธรรมชาติ (Natural Law) คือ สิ่งที่จริงแท้แน่นอน กระทำสิ่งใดได้รับผลเช่นนั้นหรือหว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น มนุษย์เราไม่อาจหลีกเลี่ยงกฎธรรมชาติไปได้ เพราะเป็นความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลาย^{๑๖}

ค. รุ่งกานต์ แสงสุระ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมเป็นเรื่องของการกระทำ เป็นเรื่องของจิตใจ ถ้าคนเราคิดว่าเราทำดี จิตใจของเราก็จะมีแต่ความสุข แต่ถ้าเราทำกรรมชั่ว เราทำนั้นที่รู้ๆอยู่แกล้ง เพราะฉะนั้น จิตใจของเราก็จะไม่มีความสุข จะคอยแต่หวาดระแวงว่าจะมีคนรู้คนเห็น ดังนั้น กรรมตามหลักพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องของจิตใจคนที่ขอมรับความถูกหรือผิด มีความสุขหรือทุกข์กับการกระทำของตนมากน้อยเพียงใด^{๑๗}

สรุปว่า กลุ่มบุคคลทั่วไป ได้ให้ทัศนะว่า กรรม คือ การกระทำที่ส่งผลมาจากอดีต บ้าง หรือการกระทำในปัจจุบัน การกระทำกรรมยังส่งผลให้ในปัจจุบันก็มี เช่น เราทำความดีผลดีเกิดขึ้นทางใจฉันใด ทำความชั่ว ผลชั่วเกิดขึ้นทางใจฉันนั้น

จากการสุ่มตัวอย่างใน ๕ กลุ่มดังกล่าวพบว่า พระภิกษุ นักวิชาการ ข้าราชการ พนักงานบริษัท และบุคคลทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกรรมว่า กรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนาที่ใครกระทำแล้ว ย่อมได้รับผลเป็นอย่างนั้น บุคคลเหล่านี้มีความเชื่อกรรมทั้งกรรมเก่าและกรรมใหม่ กรรมให้ผลทั้งภายนอกและภายใน ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่วคละเคล้ากันไป ซึ่งทั้ง ๕ กลุ่มอาจจะมีความคิดเห็นเหมือนกัน คือ บุคคลเหล่านี้เชื่อว่ากรรมมี

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณอมรา พันโกคา, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔.

จริงและให้ผลจริง แต่อาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือ ในด้านความหมายและทัศนคติในเรื่องกรรมเท่านั้น เหมือนการหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น หมายถึง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งกรรมนี้จะส่งผลไว้ใน ๔ ระดับ ดังนี้

๑) ระดับจิตใจ หมายถึง กรรมที่ทำให้เกิดผลภายในจิตใจ มีการสั่งสมคุณสมบัติ คือ กุศลกรรมและอกุศลกรรม คุณภาพและสมรรถภาพของใจ มีอิทธิพลปรุงแต่งความรู้สึกนึกคิด ความโน้มเอียง ความนิยมชมชอบ ความสุข และความทุกข์ เป็นต้น

๒) ระดับบุคลิกภาพ หมายถึง กรรมทำให้เกิดผลในด้านการสร้างเสริมนิสัย ปรุงแต่งลักษณะความประพฤติ การแสดงออก ท่าที การวางตน การปรับตัว อากาโรคบสนองความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไปอย่างไรบ้าง การให้ผลระดับนี้สืบเนื่องมาจาก ระดับที่ ๑ และมีขอบเขตคาบเกี่ยวกัน แต่แยกพิจารณาเพื่อให้มองเห็นแง่มุมของการให้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น

๓) ระดับวิถีชีวิตของบุคคล หมายถึง กรรมชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ทำให้เขาได้รับประสบการณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ประสบผลตอบสนองจากภายนอก พบความเลื่อม ความเจริญ ความล้มเหลว ความสำเร็จ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และความสูญเสียต่าง ๆ ที่ตรงข้าม ซึ่งผลในระดับนี้สามารถตอบสนองผลได้สองด้าน คือ ๑) ผลตอบสนองจากปัจจัยด้านอื่น ๆ ของสภาพแวดล้อมที่นอกจากคน ๒) ผลตอบสนองจากปัจจัยด้านบุคคลอื่นและสังคม

๔) ระดับสังคม หมายถึง กรรมที่บุคคลและคนทั้งหลายกระทำ มีผลต่อความเป็นไปของสังคมอย่างไร เช่น ทำให้เกิดความเลื่อม ความเจริญ ความรุ่มเย็นเป็นสุข ความทุกข์ยากเดือดร้อนร่วมกันของมนุษย์ทั้งหลาย รวมทั้งผลจากการที่มนุษย์กระทำต่อสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แล้วย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์เอง^{๒๒}

ในทัศนะเรื่องกรรมจากผู้ให้สัมภาษณ์นั้นเชื่อว่ากรรมมีจริง ผลของกรรมมีจริง ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกันกับการดำเนินชีวิตของตนเองและผู้อื่น ซึ่งผลกรรมนั้นจะส่งผลช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ๑) เจตนาสัมปทา ๒) วัตถุสัมปทา ๓) ปัจจัยสัมปทา ๔) คุณาติเรกสัมปทา จึงจะสำเร็จประโยชน์ แล้วก็ให้ผลเป็นทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม

^{๒๒} พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๓๑), หน้า ๘๒-๘๓.

คือ ส่งผลให้เกิดขึ้นในปัจจุบันชาตินี้ ถ้าไม่ส่งผลภายใน ๗ วัน ก็อาจจะ ๗ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปีและกรรมนี้จะเกิดขึ้นต้องมีองค์ ๓ คือ ผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และเกิดผลของการกระทำ นี่คือ หลักกรรมที่เป็นเหตุเป็นผล เป็นปัจจัยการซึ่งกันและกัน เหมือนหลักปฏิจจสมุปบาท ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า

อิสรมิ สติ อิทํ โหติ แปลว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ย่อมมี

อิมสุสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ แปลว่า เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น

อิมสุมิ อสติ อิทํ น โหติ แปลว่า เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ย่อมไม่มี

อิมสุส นิโรธา อิทํ นิรุชฺชติ แปลว่า เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป^{๒๓}

ทราบใดที่บุคคลยังมีกิเลส ตัณหาอยู่ ก็ต้องมีการสร้างกรรมต่อไปและจะไม่มีที่สิ้นสุด ก็จะเกิดในภพน้อยภพใหญ่อยู่อย่างนี้เป็นนิจ จนกว่าจะถอนรากถอนโคนตัณหาที่ออกเสียได้จึงจะสิ้นกรรม

๒. ลักษณะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยนั้น มีรากฐานมาจากหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเพราะศาสนาพุทธเข้ามาอยู่ในสังคมไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๕-๒๓๖ สมัยพระโสณะและพระอุตตระ ซึ่งก่อนหน้านี้อีกก็มีเข้ามาบ้าง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ต่อมา พ.ศ. ๒๓๑๓-๒๓๑๘ หลักคำสอนเรื่องกรรมได้ถูกปลูกฝังในสังคมไทย ซึ่งตรงกับแนวความคิดและสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน ระหว่างหลักคำสอนกับการดำเนินชีวิตของคนไทยในยุคนั้น คือ สังคมมีแนวคิดเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ เพราะสังคมไทยได้เน้นย้ำถึงเรื่องไตรภูมิพระร่วง เรื่องสังสารวัฏ เรื่องการเกิดการตาย เรื่องชาตินี้ชาติหน้า จึงทำให้สังคมไทยละอวยชั่วกลัวบาป คนในสมัยนั้นจึงเชื่อว่าบาปมีบุญมี บุคคลใดกระทำสิ่งใดย่อมได้ผลจากสิ่งนั้น จากสมัยสุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี และต้นรัตนโกสินทร์ สังคมไทยยังมีความเชื่อต่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา สังคมไทยได้เข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์ และได้มีการปรับเปลี่ยนด้านการศึกษา จากการเปลี่ยนแปลงนี้สังคมไทยก็ได้รับเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกรวมทั้งวัตถุนิยม บริโภคนิยม สังคมนิยม ทำให้สังคมไทยไม่เข้าใจเรื่องกรรมอย่างแท้จริง และยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในแง่ความหมาย ในแง่ทัศนคติต่อความเชื่อเรื่อง

^{๒๓} ม.ม. (บาลี) ๑๓/๓๕๕/๓๓๑, ต.นิ. (บาลี) ๑๖/๘๔/๑๕๔.

กรรมในสังคมไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและบุคคลทั่วไป ดังนี้

กลุ่มพระภิกษุ ได้แก่ พระศาสนโสภณ พระเทพวิสุทธิกวี พระสุธีธรรมานุวัตร

ได้ให้ทัศนะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยว่า ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาและประสบการณ์ตรง เรื่องกรรมในสังคมไทยนั้น ใครทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว แล้วแต่กรรมนั้นจะส่งผลช้าหรือเร็ว คนไทยในปัจจุบันที่ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องกรรมทั้งในแง่ความหมาย และทัศนคติ มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งสังคมไทยยังสับสนเรื่องกรรม เหตุที่สับสนก็เพราะไม่ได้ศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ศึกษาเรื่องกรรม กลุ่มนี้ก็สามารถนำความรู้มาประพฤติปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างดี ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งยังไม่รู้จริงกลับไปสอน ฉะนั้น ในสังคมไทยแม้พระพุทธศาสนาจะแพร่หลาย แต่ก็ด้วยระบบการศึกษาที่ไม่ค่อยจะเป็นระบบทำให้คนสับสนในเรื่องกรรม แต่ก็มีเพียงบางกลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่พอจะเข้าใจเรื่องกรรมตามเหตุผลที่ดี เพราะฉะนั้น คนไทยยังประพฤติปฏิบัติไม่สอดคล้องกับหลักกรรมและบางที่ยังไม่เชื่อ เพราะเรื่องเหล่านี้เกี่ยวโยงไปถึงความเชื่อด้วย ดังนั้น ถ้าสังคมไทยมีความเชื่อในหลัก ๔ ประการ โดยความเชื่อนั้นต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา คือ

- ๑) กัมมสัทธา เชื่อว่ากรรมมีจริง
- ๒) วิปากสัทธา เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง
- ๓) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของของตนจริง
- ๔) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้า^{๒๔}

การที่คนเราจะมุ่งทำความดีโดยจริงใจและจริงจังนั้น ก็ต้องมีศรัทธา หากขาดศรัทธาแล้ว การทำความดีหรืองานที่ทำนั้น ย่อมมีผลน้อย ถ้าศรัทธาในเรื่องใดมาก ก็ตั้งใจในสิ่งนั้นมาก ถ้าไม่ศรัทธาก็ไม่อยากจะทำ แต่ถ้าสังคมไทยมีความเชื่อที่ถูกต้อง สังคมก็จะมีความปกติสุข

^{๒๔} พระธรรมวิสุทธิกวี, กถุแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔๐.

กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ บรรจบ บรรณรุจิ สมภาร พรมทา วัชระ งามจิตรเจริญ

ได้ให้ทัศนะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยว่า สังคมไทยยังไม่ค่อยเชื่อเรื่องกรรมมากนักและยังมีความคลาดเคลื่อนในบางอย่าง เช่น เชื่อว่า “กรรม” คือ ความชั่ว ส่วน “วิบากกรรม” คือ ผลที่ไม่ดี และเราไม่ควรก้าวท้าวกรรมของคนอื่น ควรปล่อยให้เขาได้รับผลกรรมของเขาไปและอิทธิพลของความเชื่อเรื่องกรรมยังมีไม่มาก เพราะคนส่วนใหญ่ก็ยังทำความชั่วกันอยู่เป็นจำนวนมากและคนโดยมากยังไม่ค่อยเชื่อ หรือเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ส่วนคนที่เชื่อ โดยไม่มีข้อสงสัยเลยนั้นมีจำนวนน้อย ปัญหาเหล่านี้อาจจะมองในอีกมิติหนึ่งได้ว่าเป็นยุควิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นความสงสัยที่ว่า กรรมเป็นเรื่องมีจริงหรือไม่ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นว่ากรรมจะให้ผลจริง หรือจะเป็นเพียงสำนวนที่ผู้ใหญ่ใช้หลอกเด็ก เพื่อให้เด็กทำความดีก็เป็นได้ โดยเฉพาะความเข้าใจเรื่องกรรมให้ผล ๒ ชั้น เป็นเรื่องที่ถูกต้อง เพราะว่าการกระทำของมนุษย์นี้ความจริงแล้วจะให้ผล ๒ ชั้น คือ ชั้นในและชั้นนอก ชั้นในคือ เรื่องของจิตใจ ที่ส่งผลให้ทันที ชั้นนอกคือ ส่งผลให้ได้รับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข หรือ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ แต่ผลชั้นนอกนี้ต้องรอการตรวจสอบ เพราะอาจจะได้มาด้วยความทุจริตหรือความสุจริตก็เป็นได้ ดังนั้น ความเชื่อเรื่องกรรมของคนควรจะต้องดูจากผลชั้นในเป็นหลัก ถ้าดูแต่ผลชั้นนอก ก็จะทำให้สังคมไทย มีความเชื่อความเข้าใจในเรื่องกรรมที่ไขว้เขวไปและก็จะไม่ค่อยเชื่อเรื่องการให้ผลของกรรมอีกด้วย

กลุ่มข้าราชการ ได้แก่ ประภัสสร ปานศรี วีรวรรณ พรกิด นฤมล หนูคง

ได้ให้ทัศนะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยว่า หลักความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงจากการปลูกฝังภายในครอบครัว และมองว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมน้อยลง เพราะถ้าคนที่เชื่อกฎแห่งกรรมและปฏิบัติธรรมเข้าถึงแก่นศาสนาแล้ว บุคคลเหล่านั้นจะละอายชั่วกลัวบาป กลัวเวรกรรม ตรงข้ามถ้าบุคคลนับถือศาสนาตามสุติบัตรเท่านั้น ก็จะไม่เชื่อและไม่กลัวเรื่องกฎแห่งกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ

กลุ่มพนักงานบริษัท ได้แก่ วิทยา ทองศรี สุภรักษ์ บุญบัณฑิต ชัญญา พุทธเปรมจิต

ได้ให้ทัศนะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยว่า เนื่องจากสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งศาสนาพุทธจะมีความเชื่อเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ อยู่แล้ว รองลงมาจะเป็นพื้นฐานทางครอบครัว และสภาพสังคมรอบข้าง

กลุ่มบุคคลทั่วไป ได้แก่ อมรา พันโกคา ชนพันธ์ อิศรางกูล ณ อยุธยา รุ่งกานต์ แสงสุระ ได้ให้ทัศนะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยว่า ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา เพราะคนไทยนับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ มาตั้งแต่อดีต และมีวิธีการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องผูกพันกับพระพุทธศาสนามาช้านาน จึงมีคนจำนวนมากที่มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม แต่ก็มีคนอีกจำนวนมากไม่น้อยเช่นกันที่ไม่เชื่อเรื่องกรรม ถึงแม้ว่าจะมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม แต่ด้วยสภาพความเป็นอยู่ สภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้คนหลายคนที่ต้องหาเช้ากินค่ำ เลี้ยงปากเลี้ยงท้องตนเองและครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาที่จะคำนึงถึงเรื่องกรรม

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มพระภิกษุ นักวิชาการ ข้าราชการ พนักงานบริษัท และบุคคลทั่วไปที่ได้สุ่มตัวอย่างมานั้น มีความเชื่อที่สอดคล้องกัน เพราะความเชื่อเรื่องกรรมนั้น มีรากฐานมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ครอบครัว และสังคม ถือว่าสังคมไทยยังมีความเชื่อเรื่องกรรมว่า ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เหมือน บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น และกระทำความดีไว้ก็ย่อมได้รับสิ่งนั้นตอบแทน แล้วแต่ว่ากรรมที่กระทำนั้นจะมีเจตนามากหรือเจตนาน้อย กรรมย่อมให้ผลโดยประจักษ์แจ้งในชาตินี้ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ไม่ว่าจะภายใน ๗ วัน หรือ หลังจาก ๗ วัน ไปแล้วก็ตาม ดังมีตัวอย่าง ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย ซึ่งมีทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่วในประเด็นนี้ก็มีเงื่อนไข ๔ ประการเป็นองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

เรื่องพลตรีตกอับ เมียทิ้ง - จะฆ่าตัวตาย

พล.ต. อติตรองเจ้ากรม อายุ ๘๔ ปี ร้องให้พยายามที่จะฆ่าตัวตายด้วยการร้อง ตะโกนบอกให้ชาวบ้านที่ผ่านไปมาช่วยผลักดันเข้ให้ตกลง เพราะ พล.ต. เดินไม่ได้ ตกก็บอด ต้องนั่งบนรถเข็นตลอดเวลา พล.ต. ได้กล่าวว่า ก่อนหน้านี้ถูกเมียใหม่ปล่อยทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล แล้วโทรให้ลูกสาวที่เกิดจากเมียเก่าไปรับ แต่พอพาเข้าบ้านกลับถูกแม่ที่มีอาการทางประสาทคอยจะทำร้ายโดยใช้มีดแทง จึงต้องพาตระเวนไปเช่าบ้านอยู่ จนเงินหมดและนำไปอาศัยได้สะพาน โดยมีนางสุ อายุ ๖๑ ปี ลูกสาวคอยดูแล นางสุ กล่าวว่า พ่อเคยเป็นอดีตนายทหารยศ พล.ต. รับราชการในกระทรวง ตำแหน่งสุดท้ายเป็นรองเจ้ากรม สำหรับตนเป็นลูกสาวที่เกิดกับภรรยาคนเก่า ซึ่งเลิกกันไปกว่า ๔๐ ปีแล้ว จากนั้น พ่อก็มีภรรยาใหม่ แต่ก็ยังเลี้ยงดูส่งเสียตนอยู่ จนกระทั่งเมื่อปี ๒๕๕๐ ตนได้รับโทรศัพท์จากภรรยาใหม่

ของพ่อว่า ให้มารับพ่อที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง เมื่อไปถึงกลับพบว่าพ่ออยู่ในสภาพที่ต้นแทบจำไม่ได้ คือ นั่งรถเข็นและตามองไม่เห็น แต่ไม่พบภรรยาใหม่และลูก ๆ ของพ่อแต่อย่างใด จึงตามไปบ้านคุณพ่อที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่คุณพ่อซื้อไว้ พบว่าบ้านหลังดังกล่าวถูกขายไปก่อนหน้าแล้ว นอกจากนี้ยังทราบว่า ภรรยาใหม่และลูก ๆ นั้นได้เบิกเงินสดทั้งจากธนาคาร ทั้งเงินบำนาญต่าง ๆ ของคุณพ่อไปหมดแล้ว ตนจึงต้องพาพ่อกลับมาอยู่ที่บ้าน

กรณีเรื่องนี้จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องราวของบุคคล ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว อาจพิจารณาการให้ผลของกรรมที่สืบเนื่องเกี่ยวโยงจากหลักกรรมและองค์ประกอบอื่นได้อีกหลายประการ เช่น แนวคิดเรื่องการทำบุญ กิริยวัตถุที่ไม่ครบทั้งสามกาล แนวคิดเรื่องกรรม แนวคิดเรื่องการทำบุญที่ควรให้มีเจตนา บริสุทธิครบทั้งสามกาล (คือ ปุพเพเจตนา มุญจนเจตนา และอปเรเจตนา) ถ้าเจตนาในการ ทำบุญประกอบพร้อมทั้งสามกาล คือ ก่อนทำบุญก็มีจิตใจร่าเริง ขวนขวายเตรียมวัตถุในการ ทำทานด้วยใจที่ปิติ ขณะที่ทำบุญยกวัตถุทานถวายแก่ผู้ทรงศีลก็เต็มไปด้วยความเข้มข้น หลังจากถวายวัตถุทานแล้วก็มีจิตยินดีโสมนัสอยู่เสมอ เป็นการทำความดีทำกุศลที่มีกุศลเจตนา และจิตที่เป็นฝ่ายกุศลเกิดขึ้นครบทั้งสามกาลแล้ว ผลบุญหรือผลแห่งการกระทำดีนั้น จะให้ ได้รับความสมบูรณ์ทั้งสามกาล คือ ทั้งในปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย

ดังนั้น สิ่งที่ดีคนนายพลกำลังประสบชะตากรรมในวัยชราขณะนี้ อาจเป็นเพราะ การทำบุญหรือการทำความดีในอดีตของท่านนั้น อาจจะมีเจตนาบริสุทธิไม่ครบถ้วนทั้งสาม กาล เจตนาในการทำบุญทำกุศลนั้นดี เพียงพร้อมเฉพาะในเบื้องต้นและในท่ามกลางเท่านั้น ส่วนในเบื้องปลายน่าจะมีเหตุหนึ่งเหตุใดที่เป็นอุปสรรคขัดข้อง จึงทำให้อดีตนายพลมีชีวิต ในบั้นปลายที่ไม่มีความสุข มีแต่ความขัดข้อง เมื่อพิจารณาโดยใช้ปัจจัยการในเรื่องกรรม ในระดับบุคคลก็จะเห็นเรื่องกิเลส กรรม วิบาก เป็นวิภูฏะได้ว่า นายพลเคยทำเหตุไม่ดีให้ ภรรยาคนแรกทุกข์ใจอย่างไร ตนก็ได้รับผลทุกข์ใจอย่างนั้นจากภรรยาคนที่สอง อาจจะทำ กรรมนี้ไว้ในช่วงมัชฌิมวัย ต่อมา ได้รับผลในปัจฉิมวัย เป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรม ที่เห็นผลในชาตินี้อย่างชัดเจน

เรื่องวิบากกรรมไม่ต้องรอชาติหน้า

เธอชื่อ เดือน เป็นบุตรสาวคนโตของครอบครัวที่ทำธุรกิจขายส่งสินค้า โดยมีน้องร่วมสายโลหิต ทั้งชายและหญิงรวม ๕ คน ธุรกิจเป็นกิจการแบบพ่อค้าเงิน คือ ระบบที่

เรียกว่า “กงสี” ผู้ที่ร่วมกันทำหน้าที่ในกงสี แต่ละคนจะมีรายได้ จากส่วนแบ่งจากธุรกิจ มากหรือน้อย ตามความสำคัญของหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยเดือน เป็นผู้บริหารจัดการให้ตาม ความเหมาะสมเพื่อความเป็นธรรมต่อทุกคน ด้วยเหตุนี้ ทุกคนจึงมีความรู้สึกว่าการธุรกิจ เป็นของทุกคนในครอบครัว ธุรกิจได้เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ มีเงินเข้ามาสู่กงสีมากมาย ผลกำไรในงบดุลปลายปี เพิ่มขึ้นขึ้นเป็นที่น่าพอใจ ผู้เป็นมารดาซึ่งชราภาพก็เริ่มคิดเป็นห่วง ถึงอนาคตว่า อาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายยุ่งเหยิง เพราะหัวหน้าครอบครัวได้ตายไปหลายปีแล้ว ดังนั้น จึงทำพินัยกรรม ยกทรัพย์สินมรดกให้แต่ละคน เพื่อถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ จะได้ไม่ ยุ่งยาก และจะไม่เป็นศึกชิงมรดก เพราะความอยากและความโลภ แต่ละคนได้ที่ดิน ได้ ตึกแถว ที่จะใช้เป็นแหล่งการค้า ตามความสามารถของแต่ละคน ในฐานะที่สาวคนโต ที่ บริหารกิจการและดูแลน้อง ๆ แต่ละคน ช่วยให้กิจการรุ่งเรืองมีทรัพย์สินพอกพูนขึ้น จึงหวัง จะได้รับมรดก เป็นตึกแถว ๓ ชั้น ๒ คูหา ในย่านการค้า แต่ปรากฏว่า มารดาได้ยกให้คนอื่น ด้วยความโลภ ความทะยานอยาก ที่ไม่สมหวัง เธอเศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างมาก จึงไป หามารดา ค่ำมารดาของตนอย่างหยาบคายต่าง ๆ นานา รั้าให้และเอาเท้าเขี่ยบันเอวของท่าน มารดาถึงกับน้ำตาซึม ด้วยกรรมที่ได้กระทำกับผู้มีพระคุณเช่นนี้ ประกอบกับความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นเหตุให้สภาพการค้าในกงสี เหมือนแพแตก ไร้ระเบียบแบบ แผน คนที่มีเหี้ยเรือ่นอยู่แล้วก็แยกตัวออกไปอยู่ที่อื่น ส่วนเดือนก็ไปเช่าห้องแถวเล็ก ๆ ทำ การค้าส่วนตัวด้วยการขายของชำ พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ห้างเหินและขาดการติดต่อกับญาติ พี่น้อง นักเอาเบาสู่มานะบากบัน เพื่อสู้ชีวิต แต่กรรมที่ได้กระทำกับมารดาของตนได้ ตามมาทันยากที่จะเปลี่ยนกรรมที่ตนกระทำกับมารดาได้ ต่อมาเดือนถูกริบพื้นที่ทำกิน ถูกไล่ ที่ คนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้กับเธอและตัวเดือนจำเป็นต้องเร่ร่อน หาที่อยู่ใหม่ ขณะที่เขาเข้าสู่วัย ชรา คือ อายุร่วม ๗๐ ปี^{๒๕}

กรณีศึกษา^{๒๕} ถ้าพิจารณาตามหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องกรรมแล้ว จะเห็น ได้ว่า เธอได้กระทำความชั่วกับมารดาที่ได้เลี้ยงดูเธอมาตั้งแต่เกิด ซึ่งเธอเป็นพี่คนโต จำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องช่วยดูแลน้อง ๆ ทุกคน เพราะมารดาได้ชราภาพลง หลังจากเธอได้เข้ามา บริหารธุรกิจ ธุรกิจก็ได้เจริญเติบโตขึ้นเป็นลำดับ แต่ขณะนั้นมารดาของเธอ เกรงว่าลูก ๆ จะ แย่งมรดกกัน จึงได้ยกทรัพย์สินบางส่วนให้คนอื่น หลังจากที่เธอได้รู้เรื่อง เธอจึงได้ไปหา

^{๒๕} ธรรมโรจน์, อานาจกรรม ลิขิตทางชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเงินดี, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕๕-๑๖๑.

แม่ แล้วกล่าวคำต่อเสียด คำหยาบคาย ต่อมารดาของเธอ ด้วยความโลภ ผสมกับความโกรธ และกระทำด้วยเจตนา ซึ่งเธอเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ คือ มารดาผู้มีพระคุณ ในที่สุดกรรมก็ได้สะท้อนให้เธอได้รับความทุกข์ จะเห็นว่า เจตนาที่กระทำกับมารดาของเธอนั้น เธอกระทำด้วยความโกรธ และกระทำกับผู้ที่ไม่ประทุษร้ายตอบ กรรมนั้นจึงสะท้อนกลับอย่างแสนสาหัส เมื่อเธออย่างเข้าสู่วัยชรา คือ ถูกโรคที่ติด ถูกไล่ที่ ทำให้เธอเป็นคนเร่ร่อนไปตามยถากรรม ส่วนในระดับจิตใจนั้น ทำให้เธอทุกข์ใจ ที่เธอได้กระทำกับผู้มีพระคุณ เธอรู้สึกผิด แต่เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงได้กระทำด้วยความโกรธ ความโลภ มาปิดบังดวงตาให้หลงผิดไป จึงสรุปว่า การให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว

ทัศนของนักวิชาการมองว่า การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา ถึงแม้จะกระทำกับบุคคลใดก็ตามย่อมได้รับผลกระทบนั้นเสมอ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สุดแต่แต่จะให้ผลเร็วหรือช้าเท่านั้น

จากกรณีศึกษาที่กล่าวมาพบว่า การกระทำที่เธอได้กระทำกับผู้มีพระคุณนั้น จะให้ผลทันตา ทั้งภายในและภายนอก ภายใน คือ ทำให้เธอไม่สบายใจ ว้าวุ่น เศร้าโศก คับแค้นใจ ฯลฯ ส่วนภายนอก ถูกไล่ที่ หาที่อยู่ไม่ได้ต้องเร่ร่อนไปตามสภาพ นี้คือ ความยุติธรรมของกรรมที่ยังส่งผลทั้งภายในและภายนอก ทั้งโดยตรง และโดยอ้อม ผลโดยตรง คือ กระทบใจเธอที่ได้กระทำลงไป ผลโดยอ้อม คือ ทำให้คนไม่เชื่อถือ ขาดความนับหน้าถือตา นี้คือกรรมที่สัมฤทธิ์ผลให้ปรากฏในภพปัจจุบัน

เรื่องยิ่งให้ยิ่งได้

เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา นั่งรถประจำทางกลับบ้านในตอนเย็น เมื่อถึงปลายทางก็เหลือผู้โดยสารเพียง ๒ คน คือ ตัวเขากับฝรั่งชาวอเมริกัน ในขณะที่ชำระค่าโดยสารคนละ ๓ บาท ฝรั่งให้ธนบัตรใบละ ๕๐๐ บาท คนรถไม่มีเงินทอน เด็กนักเรียนจึงให้เงินคนขับ ๖ บาท เป็นค่าโดยสารสำหรับ ๒ คน ฝรั่งอเมริกันคนนั้นมีความประทับใจในการช่วยเหลือ ทั้งที่มีได้รับการร้องขอแต่อย่างใด เขาเข้าไปจับมือเด็กแล้วจูงมือเข้าไปในร้านตัดเสื้อ สั่งตัดชุดนักเรียนให้ ๒ ชุด มอบธนบัตร ๕๐๐ บาทไปนั้นให้แล้วถามว่า คุณจะไปเรียนที่อเมริกากับฉันไหม ฉันจะเลี้ยงดูคุณเป็นบุตรบุญธรรม^{๒๖}

^{๒๖} บุญเสมอ แดงสังวาล, กรรมกำหนด, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๕๓), หน้า ๗๓.

กรณีตัวอย่างนี้ โดยธรรมชาติของเด็กที่มีความซื่อสัตย์ มีความเอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารีต่อบุคคลรอบข้าง โดยไม่ได้หวังผลตอบแทน คือ ไม่มีความเห็นแก่ตัว สามารถที่จะเสียสละให้กับบุคคลอื่นได้ ไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะคนไทย หรือฝรั่ง ด้วยเจตนาเพียงชั่วขณะจิตของเด็กที่มีเมตตา กรุณา ทำให้ฝรั่งสัมผัสได้ถึงความเสียสละ ในเงื่อนไขนี้ฝรั่งคนนี้อาจจะเคยอุปถัมภ์เด็กคนนี้อามาแต่อดีตชาติหรืออย่างไรก็มีสามารถรู้ได้ แต่เหตุที่เขาได้ให้ในปัจจุบันขณะนั่นเอง คือ กุศลฝ่ายดี ผลของความดีนั้นก็ส่งผลให้เด็กได้รับความอนุเคราะห์เลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรมในปัจจุบันทันที

เรื่องกฎแห่งกรรมที่เห็นกับตา

ครอบครัวหนึ่ง สามีชื่อ นายวินัย ภรรยา ชื่อ นางแจ่ม มีลูก ชื่อต้น สามีภรรยาคู่นี้มีความตระหนี่ถี่เหนียวมาก เพราะเดิมเคยเป็นคนยากจน ด้วยความขยันหมั่นเพียรของสามีคือ อุปธิสมบัติ เขาจึงรับราชการเป็นหมอในโรงพยาบาล และเขามักจะทำอะไรบางอย่างที่ไม่ค่อยถูกต้อง เช่น เบิกค่าเช่าบ้าน ทั้ง ๆ ที่อยู่บ้านตัวเอง ซึ่งเป็นการโกงหลวงอย่างหนึ่ง แม้เรื่องการประมูลงานหลวงบางอย่างก็ไม่ค่อยถูกต้อง แต่ตำแหน่งการงานก็ก้าวหน้าดีขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุด สามีภรรยา ก็มีลูกด้วยกัน ๑ คน ชื่อว่า ต้น ต้นเป็นคนที่ไม่ดี คบเพื่อนไม่ดี กินเหล้า สูบกัญชาจนจนเมาเมา ต่อมาไม่นานได้ไปปล้นผู้โดยสารบนรถเมล์กลางวันแสด ๆ จนถูกตำรวจจับได้ และส่งฝากขังที่คุกคลองเปรม สามีภรรยาทั้งสองเสียใจและทุกข์ใจเป็นอย่างมาก ต่อมา ต้นดื่มสุราจนเมาแล้วได้จี้รถมอเตอร์ไซค์ล้มหัวฟาดเสาไฟฟ้าอย่างแรง อาการหนักมาก สมองเสียหายไปบางส่วน หลังจากเข้ารักษาที่โรงพยาบาลจนหายดีแล้ว แต่การที่สมองได้รับการกระทบอย่างแรงจึงทำให้เขาปัญญาอ่อน ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ต้องเป็นภาระของหมอวินัยและภรรยาเป็นอย่างมาก ต่อมาไม่นาน หมอวินัยก็มีอาการแปลก ๆ เพิ่มขึ้นอีก คือ เกิดอาการซึมเศร้า ไม่พูดไม่จา นอนนิ่ง ๆ ไม่อยากพบใคร ไม่สนใจอะไร จึงสร้างความทุกข์ใจให้ภรรยาเป็นอย่างมาก ในที่สุด ภรรยาที่มีอาการความจำเสื่อม จำได้บ้าง ไม่ได้บ้าง นั่งยิ้มอารมณ์ดีทั้งวัน^{๒๗}

จากกรณีศึกษานี้ จะเห็นได้ว่า หมอวินัยมีเจตนาที่จะฉ้อโกงเงินของรัฐ โดยผิดกฎหมายและผิดกฎศีลธรรม คือ ขอลักทรัพย์โดยมิชอบ เพื่อมุ่งประโยชน์ตน ถึงแม้จะไม่มีใครรู้แต่ด้วยเหตุผลที่ได้กระทำลงไปทั้ง ๆ ที่รู้ดีว่าหมอวินัยได้กระทำความชั่วด้วยเจตนาที่คิดไตร่ตรองไว้แล้วทั้ง ๓ กาล คือ คิดไว้ก่อน ขณะกระทำ และหลังจากกระทำแล้ว ในที่สุด

^{๒๗} อนณ นิสารัตน์, กรรมทันตา, (กรุงเทพมหานคร : เนชั่นบุ๊คส์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓.

ผลฝ่ายชั่วที่ตนได้กระทำก็ส่งผล ทำให้ตนได้มีลูกชายคนหนึ่งที่เกิดเร็ว ค่อมสุรา ล้างผลาญทรัพย์ สมบัติที่พ่อแม่หามาได้นั้น เป็นเพราะการกระทำของหมอวินัยในอดีตหรือไม่ ในประเด็นนี้ หมอวินัยอาจจะเคยกระทำในอดีตชาติมาก่อนก็เป็นได้ แต่สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันคือ หมอวินัยได้ถือราชฎ์บังหลวง นำเงินหลวงมาเพื่อประโยชน์ตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ผู้อื่น จึงทำให้หมอมีลูกชายปัญญาอ่อน ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต่อมา หมอวินัยเป็นโรคซึมเศร้า และภรรยาที่คิดมากจนมีอาการนั่งยิ้มอยู่คนเดียว นี่อาจจะเป็นผลการกระทำของหมอวินัยกับภรรยาและลูก ที่ได้กระทำร่วมกันในปัจจุบันนี้ จึงได้รับผลที่หนักหนาสาหัสอย่างนี้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่กระทำความดีหรือความชั่วนั้น ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ที่มีเจตนาในการกระทำแล้วย่อมได้รับผลทั้งต่อตนเองและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ถ้าส่งผลต่อตนเองในฝ่ายชั่ว ทำให้สภาพจิตใจเศร้าหมอง ทุกข์กาย ทุกข์ใจ คับแค้นใจ รำคาญ ฟุ้งซ่าน กังวลไปต่าง ๆ นานา คิดมากจนระงับจิตใจตนเองไม่ได้ จนทำให้เป็นโรคจิต โรคประสาท โรคคลุ้มคลั่ง ส่วนฝ่ายดี ก็จะทำให้บุคคลผู้กระทำความดีนั้นได้รับผลเช่นกัน คือ มีจิตใจที่แจ่มชื่น เบิกบาน ปิติปราโมทย์ โสมนัส มีความสุขอยู่กับปัจจุบันขณะมีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ส่วนผลโดยอ้อมสำหรับฝ่ายดียอมทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือผู้ร่วมงาน พลอยยินดี มีความสุข ไม่เดือดร้อนใจ อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เกิดความสมัครสมานสามัคคีต่อกันและกันในหมู่ญาติและวงศ์ตระกูล ในฝ่ายชั่ว ก็จะทำให้ญาติพี่น้องมีความทุกข์ใจ และถ้ามีปัญหาบ่อย ๆ อาจจะทำให้ถูกตัดญาติ ขาดมิตร จนขาดความเป็นญาติต่อกันก็ได้

๓.๒ ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม

ความเชื่อที่ไม่ถูกต้องในเรื่องกรรมของสังคมไทย ในความเข้าใจของคนไทยทั่วไป หรือแม้แต่ในหมู่พุทธศาสนิกชน พอพูดถึงคำว่า “กรรม” ก็จะมี ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน กรรมในแง่ของบุคคลทั่ว ๆ ไป อาจจะมี ความหมายอย่างหนึ่ง และกรรมในความหมายของบุคคลที่ศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ ก็อาจจะเป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงกัน เช่น บุคคลมักพูดกันบ่อย ๆ ว่า “ชาตินี้มีกรรม” หรือว่า “เราทำกรรมมาไม่ดีก็ต้องกัมน์มารับกรรมไปเกิด” หรือว่า “อะไร ๆ ก็สุดแต่บุญแต่กรรมก็แล้วกัน” เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้แสดงถึงความเข้าใจใน คำว่า “กรรม” ในความคิดของบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับกรรมว่า

ประการแรก บุคคลโดยมากมองกรรมไปในแง่ผล คือ มองว่าเป็นผลของการกระทำ เพราะฉะนั้น จึงมีคำพูดว่ากัมหนำรับกรรม คำว่า กรรมในที่นี้เป็นผล หรือถ้าเราไปพบบุคคลที่ได้รับภัยพิบัติหรือหรือเหตุร้าย ประสบทุกข์ต่าง ๆ เราก็จะบอกว่านั้นเป็นกรรมของสัตว์ ซึ่งเท่ากับบอกว่า กรรม คือ ความทุกข์อะไรเป็นผลซึ่งเขาได้รับอยู่

ประการที่สอง เราพูดถึงกรรมโดยมุ่งเอาแง่ลบ ไม่ดีหรือเรื่องร้าย ๆ อย่างเช่นกัมหนำรับกรรม หรือว่ากรรมของสัตว์ ก็หมายถึงแง่ไม่ดีทั้งสิ้น คือ เป็นเรื่องทุกข์ เรื่องโศก เรื่องภัยอันตราย ความวิบัติ เหตุร้ายนานา นอกจากนั้น ก็ยังมุ่งไปในอดีต โดยเฉพาะมุ่งเอาชาติก่อนเป็นสำคัญ สรุปว่า คนทั่วไปมองความหมายของ “กรรม” ในแง่ของผลร้ายของการกระทำชั่วนอกอดีตชาติ ถ้าพิจารณาว่าความหมายที่เข้าใจนั้นถูกหรือไม่ อาจจะถูก แต่ถูกเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น^{๒๔}

ตามหลักคำสอนที่แท้จริง เพียงหลักต้น ๆ ท่านบอกไว้ว่า กรรม คือ การกระทำ ซึ่งการกระทำนี้ไม่ใช่ผล แต่เป็นตัวการกระทำ ซึ่งเป็นเหตุมากกว่าเป็นผล ถ้ามองในแง่เวลา จะมุ่งถึงเวลาที่เป็นอดีตก็ได้ ปัจจุบันก็ได้ อนาคตก็ได้ ไม่เฉพาะต้องเป็นอดีตอย่างเดียว คือ ปัจจุบันที่ทำอยู่นี้ก็เป็นกรรม แล้วจะมองในแง่ลักษณะดีหรือชั่วก็ได้ทั้งสองอย่าง คือ กรรมดีก็มี กรรมชั่วก็มี แล้วจึงแสดงออกในสามทวาร คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ

จึงมีความเชื่อเรื่องกรรมว่าเรามีกรรม เราเกิดมาเพราะกรรม ต้องกัมหนำรับกรรม จึงได้ยอมจำนนต่อกรรมและยังเชื่อกรรมเก่า ปัจจุบันสังคมไทยมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านความหมาย ด้านทัศนคติ ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น คือ มองกรรมเป็นเรื่องไม่ดี เป็นเรื่องร้าย ๆ หรือเป็นเพราะอดีตเราสร้างมาไม่ดี จึงทำให้สังคมไขว่เขว สับสน และมองกรรมเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องรุนแรง ความจริงแล้ว กรรมมีตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ในความคิดแต่ละขณะ เหมือนกับผู้เขียนกำลังเขียนอยู่นี้ก็คือ การกระทำกรรมนั่นเอง อาจเป็นด้วยเหตุนี้สังคมไทยจึงได้พากันไปสะเดาะเคราะห์ สืบชะตา สแกนกรรม ตัดกรรม ปิดกรรม หรือไปล้างบาป และยังได้ทำอะไรอีกหลายอย่างที่ยังไม่สอดคล้อง

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *เชื่อกกรรม-รู้กรรม-แก้กรรม*, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวดย, ๒๕๔๕), หน้า ๕-๖.

กับหลักคำสอนที่แท้จริง ดังความเชื่อที่ไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ที่พระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ใน ติตถายตนสูตร^{๒๕} กล่าวไว้ว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ที่เกิดแห่งทิฏฐิเป็นจุจท่า^{๒๖} ๓ ประการ ซึ่งเมื่อถูกบัณฑิตได้ถามซักไซ้ไล่เลียงเข้า ก็อ้างการถือสืบ ๆ กันมา ยืนกรานอยู่ในหลักอภิรยวาทะ^{๒๗} ที่เกิดแห่งทิฏฐิเป็นจุจท่า ๓ ประการ ดังนี้

๑. สมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาทะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ “สุข ทุกข์ หรือไม่ทุกข์ไม่สุขที่บุรุษบุคคลนี้เสวย ทั้งหมดล้วนแต่มีกรรมที่ทำไว้ในปางก่อนเป็นเหตุ” เรียกว่า ปุพเพกตวาท

๒. สมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาทะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า “สุข ทุกข์ หรือไม่ทุกข์ ไม่สุขที่บุรุษบุคคลนี้เสวย ทั้งหมดล้วนแต่มีการเนรมิตของพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่เป็นเหตุ” เรียกว่า อีสสรนิมมานเหตุวาท

๓. สมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาทะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า “สุข ทุกข์ หรือไม่ทุกข์ ไม่สุข ที่บุรุษบุคคลนี้เสวย ทั้งหมดล้วนแต่ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย” เรียกว่า อเหตุวาท

ลัทธิทั้งสามนี้ดูเหมือนจะคล้ายกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงเรื่องสุข ทุกข์ มิใช่สุขมิใช่ทุกข์ ที่เราได้ประสบอยู่ในปัจจุบัน แต่ถ้าเราศึกษาเปรียบเทียบให้ชัดเจนตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ทั้งสามลัทธินี้ไม่ใช่หลักกรรมในพระพุทธศาสนาโดยตรง พระพุทธองค์ทรงดำหนิและทรงแสดงโทษของการนับถือลัทธิทั้งสามนี้ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อบุคคลมายึดเอากรรมที่ทำไว้ในปางก่อนเป็นสาระก็ดี ฉันทะก็ดี ความพยายามก็ดีว่าสิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ ก็ยอมไม่มี” ส่วนอีก ๒ ลัทธิก็เช่นเดียวกัน เมื่อนับถือพระผู้เป็นเจ้า หรือความบังเอิญ ไม่มีเหตุปัจจัยแล้ว ฉันทะก็ดี ความเพียรพยายามก็ดี

^{๒๕} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๖๒/๒๓๘.

^{๒๖} ที่เกิดแห่งทิฏฐิเป็นจุจท่า (ติตถะ) หมายถึง ทิฏฐิ ๖๒ ประการที่เรียกว่า “ท่า” เพราะเป็นที่อันสะดุ้งทั้งหลายข้ามไป ลอยไป และเร่ร่อนไปด้วยการผุดขึ้นและตกลงไม่มีที่สิ้นสุด ; อัง.ติก.อ. (ไทย) ๒/๖๒/๑๗๓, อัง.ติก.ฎีกา (ไทย) ๒/๖๒/๑๗๕.

^{๒๗} อภิรยวาทะ ในที่นี้หมายถึงลัทธิที่ถือว่าการกระทำทุกอย่างไม่มีผล ทำดีก็ไม่ได้ดี ทำชั่วก็ไม่ได้ชั่ว เป็นความเห็นที่ปฏิเสธกฎแห่งกรรม ; ที.สี.อ. (ไทย) ๑๖๖/๑๔๕.

ว่าอันนี้ควรทำ อันนี้ไม่ควรทำ ก็ยอมไม่มี หรือเมื่อถือว่า เราจะได้รับผลอะไร ก็แล้วแต่กรรมที่ทำได้แต่ปางก่อน จะสุขจะทุกข์อย่างไรก็แล้วแต่กรรมที่ทำได้ในชาติก่อน เราก็ไม่เกิดฉันทะและความเพียรพยายามว่าเราควรจะทำอะไร ได้แต่รอผลกรรมต่อไป สรุปทั้ง ๓ ลัทธินี้มีข้อเสีย คือ ทำให้ไม่เกิดความเพียรพยายามในการประพฤติปฏิบัติ ไม่เกิดฉันทะในการกระทำ ส่วนหลักกรรมในพระพุทธศาสนา มองเทียบแล้วมีข้อแตกต่าง คือ พระพุทธศาสนาจะสอนบุคคลให้เกิดฉันทะ คือ พอใจในงานที่ตนทำ เกิดวิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการทำงานนั้น ฉะนั้น ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย ถ้าจะไม่ให้คลาดเคลื่อนหรือสับสน ก็ต้องศึกษาความหมาย และทำความเข้าใจให้ถูกต้องเพื่อนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับการประพฤติปฏิบัติของตนต่อไป เมื่อว่าโดยสรุปในแง่ความถูกต้องของกรรมแล้ว พระพุทธศาสนาถือหลักแห่งเหตุและผล ถือว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ผลที่จะเกิดขึ้นต้องมีเหตุ และเมื่อเหตุเกิดขึ้นแล้ว ผลก็ย่อมเป็นไปโดยอาศัยเหตุปัจจัยนี้ทั้งสิ้น

๓.๓ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม

๓.๓.๑ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง

กลุ่มพระภิกษุ จำนวน ๓ รูป ดังนี้

๑. พระศาสนโสภณ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่พบกับตัวเอง เช่น ขณะที่ผมบวชเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนาก็รักษาศีล นั่งสมาธิ เจริญปัญญา และตั้งจิตอธิษฐานว่าบวชแล้วจะไม่สึก ผมก็ตั้งหน้าตั้งตากระทำคุณงามความดีต่อครูอาจารย์ ตั้งใจเรียน จนจบเปรียญธรรม ๘ ประโยค และสิ่งที่ผมประทับใจที่สุดคือ ผมจะทำประโยชน์ให้มากที่สุด ซึ่งงานอันดับแรกที่ทำอยู่ คือ การเจริญสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน อันดับสอง คือ แต่งหนังสือและปกครองคณะสงฆ์ภาคใต้ทั้งหมด และได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติ พระศาสนา ผลที่ได้รับคือ ความสุข อิ่มเอิบใจ เพราะได้สร้างคุณประโยชน์ให้หมู่พสกนิกรคนไทยได้เกิดสันติสุขไม่มากนักน้อย และผมเชื่อกฎแห่งกรรมว่า ทำดีต้องได้รับผลดี เพราะการกระทำที่ผมกระทำลงไปนั้น ผมได้พิสูจน์ด้วยตัวเองแล้วว่า เรานี้แหละเป็นผู้รับผล โดยไม่ต้องรอให้คนอื่นมาพิสูจน์ให้เรา ด้วยเหตุในการสร้างความดีนี้จึงทำให้ผมอยู่ได้ในปัจจุบันนี้^๒

^๒ สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

๒. พระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ทัศนะว่า สมัยเด็ก ๆ ผมชอบตกปลามาก ผมก็ได้เอาไม้ไผ่มาทำคันเบ็ด มืออยู่ครั้งหนึ่งคันเบ็ดหัก ผมก็ได้เอาคันเบ็ดนั้นไปไว้ใต้ถุนบ้าน ในขณะที่ผมเดินไปเดินมานั้นก็ไปชนคันเบ็ด เบ็ดนั้นก็มาเกาะลูกตาข้างซ้ายผม ผมร้องลั่นด้วยความเจ็บปวด หลังจากนั้นผมก็มานึกภาพว่า เออเวลาเราไปตกปลา พอปลามากินเหยื่อก็คงจะจับเหมือนกับที่เราจับนี้เอง มันคงทรมาณน่าดู ผมเลยเลิกตกปลา และตั้งจิตอธิษฐานขอกภัยแก่ปลาตัวนั้น คือ ให้จับกันเพียงแค่นี้ ผมเชื่อว่าสิ่งที่ผมทำและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ปลาตัวนั้น จะได้รับอโหสิกรรม^{๓๓}

๓. พระสุธีธรรมานุวัตร ได้ให้ทัศนะว่า ผมอาจจะเป็นคนโทสจริต ซึ่งในบางครั้งผมก็อาจจะพูดพรูสวาจาบ้าง นี่ก็เป็นกรรมอย่างหนึ่งของผมที่ออกมาทางวาจา คือ คำดูถูกดูเหยียด แต่ไม่ถึงกับไปตบตีหรือทำร้ายเขาจนบาดเจ็บ แต่พออายุเริ่มมากขึ้น ได้ผ่านโลกมานาน ผมก็เริ่มคิดได้ว่า เพราะคนเรามันไม่เหมือนกัน เราคิดว่า เขาต้องเหมือนเรา ในเมื่อกิเลสมันเกิด มันก็ออกมาทางความคิดส่งไปถึงวจีกรรม นี่ก็คือ การกระทำความกรรมในปัจจุบันอย่างหนึ่ง^{๓๔}

กลุ่มนักวิชาการ จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมนี้เป็นเรื่องกรรมดีและกรรมชั่ว ผมก็เชื่อว่าได้รับทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว และยังเชื่อต่อไปว่ากรรมดีที่ทำไว้ในอดีตชาติ ก็คงมีการส่งผลทำให้ผมได้มีโอกาสมาพบกับการตัดสินใจที่ดีในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะการกำหนดเป้าหมายชีวิตที่มาเป็นครู มีการศึกษาและได้มาทำงานที่เป็นประโยชน์ แสดงว่ากรรมเก่านี้เป็นตัวหนุนสำคัญและในที่สุด กรรมเก่ายังหนุนให้ผมได้มาพบพระพุทธศาสนา มาพบสิ่งที่ดี ได้มาพบครูอาจารย์ที่ดี และยังเป็นกรรมปัจจุบัน คือ การตัดสินใจของเราเอง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้น ก็เชื่อว่าในส่วนกรรมดินั้นทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ กรรมชั่วก็มาเป็นตัวขัดขวางในบางเรื่อง บางเรื่องก็ทำสำเร็จบางเรื่องก็ทำไม่สำเร็จ แสดงว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่า และข้อสำคัญที่สุด คือ กรรมใหม่ บางทีความพยายามของผมอาจจะไม่พอ คุณสมบัติอาจไม่พอ ทำให้ผมไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาในทุกเรื่อง^{๓๕}

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระสุธีธรรมานุวัตร, ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ, ๔ มิถุนายน ๒๕๕๔.

๒. ศ.ดร. สมภาร พรมทา ได้ให้ทัศนะว่า เรื่องกรรมในปัจจุบันนี้ ที่เห็นค่อนข้างชัดในประสบการณ์ตนเองหรือคนอื่นนั้น ที่เป็นส่วนคล้ายกันมากที่สุดคือ มโนกรรมนี้เอง มโนกรรม หมายความว่า ถ้าเรายู่กับคนอื่น เราคิดถึงคนอื่นอย่างไร ก็จะมีผลต่อชีวิตเราด้วย ยกตัวอย่าง ถ้าเราคิดว่า คนนั้นเป็นคู่แข่งเรา เราต้องเอาชนะเขา ชีวิตเราก็ไม่สงบ แต่ถ้าเมื่อไรก็ตามที่เราคิดว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายไม่ควรที่จะเอาเปรียบกันหรือแก่งแย่งแข่งขันกัน คิดอย่างนี้มันก็สบาย คือ ผมค่อนข้างจะตีความว่า ทัศนธรรมเวทนิยกรรม มันมีความเกี่ยวข้องกันมากกับมโนกรรม เพราะมโนกรรมนั้น ถ้าให้ผลแล้วก็สามารถที่จะส่งไปถึงกายกรรม และวจีกรรมด้วย คนเราถ้ามโนกรรมดี เวลาพูดกับคนอื่นก็พูดดี เวลากระทำกับคนอื่นก็ทำดี เวลาที่คนอื่นเขาพูดกับเราเขาก็มีความรู้สึกดี ชีวิตก็มีความสุข เวลาเราทำดีกับผู้อื่นเขาก็ได้รับความสุขทางกายและทางใจด้วย คือ ทางที่เป็นบวกนั่นเอง แต่สรุปก็คือว่า กรรมที่ผมเห็นชัดเจนนั้นสามารถเกิดขึ้นแทบจะเรียกได้ว่าไม่ต้องพิสูจน์เลย คือ มโนกรรม^{๖๖}

๓. รศ.ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่ทำเองและเกิดผลกับตัวเองที่ชัดเจน คือ การทำความดีแล้ว ได้รับผลดีจากบุคคลหรือสิ่งที่ทำไป เช่น การไม่โกหกทำให้ได้รับความเชื่อถือจากคนที่รู้จัก ความขยันหมั่นเพียรทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาและการทำงาน การช่วยเหลือผู้อื่นทำให้ผู้อื่นให้ความเคารพและช่วยเหลือตอบแทน การทำความชั่วทำให้เดือดร้อนใจ เช่น เคยนำไก่ที่เลี้ยงในบ้านไปปล่อยวัดด้วยความสงสารแต่ไม่รอบคอบ ลืมไปว่า ไก่ไม่เคยอยู่ในสถานที่แบบนั้นและไม่มีอะไรมาคอยป้องกันทำให้ถูกสุนัขกัดตาย วัชปฏิบัติที่ถูกต้อง คือ พยายามฝึกสติและขันติพร้อมทั้งศึกษาพระพุทธศาสนาให้เกิดศรัทธา เพื่อสู้กับแรงกระตุ้นให้ทำชั่วรวมทั้งไม่ประมาทในการทำสิ่งต่าง ๆ และการคบถ้อยคำมิตรที่จะคอยชี้แนะตักเตือนให้เราทำดีและไม่ให้ทำผิดก็เป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง^{๖๗}

กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. คุณประภัสสร ปานศรี ได้ให้ทัศนะว่า สมัยเด็ก ๆ นั้น ในครอบครัวของข้าพเจ้ามีพี่น้อง ๓ คน มีข้าพเจ้าคนเดียวที่เรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จนถึงชั้นมัธยมปลาย รวมเป็นเวลา ๑๐ ปี พี่น้องคนอื่นไม่เรียน ด้วยเหตุที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาพระพุทธศาสนาตั้งแต่เด็กนี้เอง จึงคิดว่า คนเราถ้ามีศีลธรรมอยู่ในใจแล้ว จะ

^{๖๖} สัมภาษณ์ ศ.ดร. สมภาร พรมทา, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๖๗} สัมภาษณ์ รศ.ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ไม่ทำบาป และจะมีสิ่งคอยเตือน ก็คือ สติ ทำให้เราละอายชั่วกลัวบาป ในที่สุดก็ทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาและได้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ด้วยการกระทำความดีตั้งแต่เด็ก ผลดีจึงสะท้อนกลับมาให้ประสบความสำเร็จในชีวิต^{๓๘}

๒. ว่าที่ร้อยตรีหญิง วีรวรรณ พลเกิด ได้ให้ทัศนะว่า ในสมัยเด็ก ข้าพเจ้าตั้งใจเรียน พยายามศึกษาค้นคว้าใฝ่หาความรู้อยู่ตลอดเวลา ด้วยความพากเพียรของข้าพเจ้า ในที่สุดก็ได้ประสบความสำเร็จในชีวิต^{๓๙}

๓. คุณนฤมล หนูคง ได้ให้ทัศนะว่า การที่เราได้เลี้ยงดูพ่อแม่ เชื่อฟังคำสั่งสอนของท่าน และปฏิบัติตัวเป็นคนดี ตั้งใจเรียน พอข้าพเจ้าโตขึ้นได้เข้าทำงานเป็นพนักงานธนาคารก็ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในที่ทำงาน และเพื่อน ๆ ให้คำแนะนำที่ดีตลอดเวลา ข้าพเจ้าคิดว่า ผลที่ได้รับน่าจะมาจากการเอาใจใส่ดูแลพ่อแม่และด้วยความขยันเรียนจึงทำให้ประสบความสำเร็จ^{๔๐}

กลุ่มพนักงานบริษัท จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. คุณวิทยา ทองศรี ได้ให้ทัศนะว่า การที่ผมได้กระทำความดีบ้าง ความซื่อสัตย์ในชีวิตปัจจุบันจึงต้องได้รับผล ดังนี้ กรรมดีที่ได้พบในปัจจุบัน คือ ได้พบกับคนดีมากกว่าคนไม่ดี และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่วนกรรมชั่วนั้น คือ ทำให้ร่างกายของผมได้พบกับโรคภัยไข้เจ็บที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น โรคตับ โรคหัวใจ เป็นต้น^{๔๑}

๒. คุณศลิษา ทรัพย์สวน ได้ให้ทัศนะ การที่ข้าพเจ้าไม่ได้ดูแลเอาใจใส่บิดามารดาในเรื่องการเลี้ยงดูท่านในปัจจุบัน ๔ เช่น การไม่ทำอาหารให้ท่านได้รับประทาน แต่กลับเป็นท่านที่จะเป็นผู้จัดหาอาหารมาให้ข้าพเจ้าได้รับประทาน ในที่สุดคิดที่จะตอบแทนท่านแต่ก็สายไปแล้ว เพราะท่านตายแล้ว ปัจจุบันนี้ข้าพเจ้าจึงต้องหอบหิ้วกับข้าวมาให้เพื่อน ๆ พี่ ๆ ในที่ทำงานได้รับประทานกัน^{๔๒}

^{๓๘} สัมภาษณ์ คุณประภัสสร ปานศรี, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๓๙} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรีหญิง วีรวรรณ พลเกิด, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๔.

^{๔๐} สัมภาษณ์ คุณนฤมล หนูคง, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๔๑} สัมภาษณ์ คุณวิทยา ทองศรี, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๔๒} สัมภาษณ์ คุณศลิษา ทรัพย์สวน, ๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

๓. คุณชญญา พุทธเปรมจิต ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่ได้พบกับตัวเองในปัจจุบัน คือ อยู่ดี ๆ ก็มีคนมาด่ามาตำหนิข้าพเจ้าด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ทั้ง ๆ ที่เราไม่รู้เรื่องอะไรเลย แต่แทนที่เราจะโกรธเขาคอบ ก็คิดว่าอาจจะเป็นการกระทำของเราเอง จึงไม่คิดที่จะด่าตอบ เพราะคิดว่าถ้าเราด่าตอบคงจะเป็นการสร้างกรรมในปัจจุบัน คือ คำพรุสวาจาและ อนาคตก็อาจจะส่งผลให้เราต้องถูกด่าหรือถูกตำหนิอีก จึงได้ระงับความโกรธ ด้วยความไม่โกรธตอบ เราจึงอโหสิกรรมให้เขาไป กรรมคงจะสิ้นสุดลง^๓

กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. คุณอมรา พันโกคา ได้ให้ทัศนะว่า เหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าได้กระทำกับบิดามารดา คือ พุดจาไม่ไพเราะและทำให้ท่านโกรธ เราก็กอธตอบ ท่านสอนอะไรก็ไม่เชื่อฟัง และยังเถียงท่าน ในที่สุด พอมีหลานสาวมาอยู่ด้วย หลานสาวก็ทำเช่นเดียวกันกับที่ข้าพเจ้าได้กระทำกรรมนั้น ๆ ต่อบิดามารดาไว้นั่นเอง^๔

๒. คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ให้ทัศนะว่า เมื่อก่อนนั้นข้าพเจ้าไม่ได้ชวนชวายในการฝึกหาความรู้ความสามารถต่าง ๆ ทำให้ในปัจจุบันข้าพเจ้าตามคนอื่นไม่ทัน รวมทั้งเมื่อก่อนปล่อยปละละเลยในด้านโภชนาการและไม่ออกกำลังกาย ผลในปัจจุบันคือทำให้ข้าพเจ้ามีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงเหมือนคนอื่น^๕

๓. คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ ได้ให้ทัศนะว่า การที่ข้าพเจ้าทำคุณต่อบุคคลใดไม่ขึ้น อาจจะเป็นเพราะไม่เคยกระทำคุณต่อบุคคลใดมาก่อน และข้าพเจ้ายังถูกทำร้ายจากเพื่อนที่ข้าพเจ้าไว้วางใจ แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ได้คิดอะไร ก็ให้อภัยแก่เขาไป^๖

จากที่กล่าวมาสรุปว่า ทั้ง ๕ กลุ่มนี้ มีความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อตนเอง และท่านเหล่านี้ยังเชื่อว่า ถ้ากระทำความใดไปแล้วย่อมจะส่งผลให้ได้รับผลของกรรมนั้นอย่างแน่นอน ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ฉะนั้นจึงไม่ควรมองข้ามกรรมที่ให้ผลในชาตินี้โดยเด็ดขาด ต้องหมั่นสะสมคุณงามความดี ซึมซับแต่สิ่งที่ดี ๆ ไว้ในจิตใจให้มาก ๆ เพราะการกระทำของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ทำให้แต่ละบุคคลต้องพบเจอสิ่งต่าง ๆ ไม่

^๓ สัมภาษณ์ คุณชญญา พุทธเปรมจิต, ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๔ สัมภาษณ์ คุณอมรา พันโกคา, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๕ สัมภาษณ์ คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๖ สัมภาษณ์ คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔.

เหมือนกัน แต่สิ่งไหนก็ตามที่ได้กระทำลงไปแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ เช่นเดียวกัน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งหยาบและละเอียด สรุปความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรม-เวทนิยกรรรม ดังนี้

๑. ทำให้ตนเองเชื่อมั่นว่า ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว
๒. ทำให้ตนเองมีความกระตือรือร้นในการสร้างเสริมคุณความดีเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน
๓. ทำให้ตนเองมีสติก่อนคิด ก่อนทำ ก่อนพูด ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต
๔. ทำให้ตนเองรู้ถึงการวางจิตให้เป็นกลาง วางใจให้เป็นหนึ่งและ
๕. เงื่อนไขที่สำคัญที่สุด คือ ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ คือ ๑) มีเจตนาอันบริสุทธิ์ทั้ง ๓ กาล คือ ก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ ๒) วัตถุทานบริสุทธิ์ ๓) ผู้รับบริสุทธิ์ (ผู้กระทำมีเจตนาดี + ทานบริสุทธิ์ + ผู้รับบริสุทธิ์) ถ้าบุคคลกระทำใดถูกต้องตามเงื่อนไขในด้านดี ก็จะได้รับสมบัติ ๔ แต่ถ้ากระทำความชั่วผลที่ได้รับ ก็คือ วิบัติ ๔ เช่นเดียวกัน ถ้าบุคคลกระทำถูกวิธีหรือหลักการแล้วย่อมบรรลุเป้าหมายที่ต้องการและเห็นผลทันตาภายในชาตินี้อย่างแน่นอน

๓.๓.๒ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้อื่น กลุ่มพระภิกษุ จำนวน ๓ รูป ดังนี้

๑. พระศาสนโสภณ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมสามารถเกิดได้กับทุกคน ถ้าเรารู้การกระทำของเขาแล้ว เราก็สามารถที่จะแนะนำให้เขาทำความดี เพราะว่าทุกคนนั้นดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ เช่น ญาติพี่น้องของผม เขายังไม่เข้าใจเรื่องธรรมะ ผมก็ชักจูงเขามาปฏิบัติธรรมที่วัดโสมนัสวิหาร เพราะเรื่องเงินทองนั้นเขาคงมีมากแล้ว แต่ศีลธรรมในจิตใจของเขาอาจต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ถ้าเราสอนหลักธรรมให้เขาแล้ว เขาก็จะมีความสุขในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

๒. พระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ทัศนะว่า สิ่งที่เราเห็นชัด ๆ เรื่องกรรมที่คนอื่นทำ คือ การที่เขาไม่ขยันเรียนทำให้เขาเป็นคนไม่เฉลียวฉลาด ทำอะไรที่โง่ ๆ ซึ่งขาดความสมบูรณ์ของความเป็นคน หรือ อย่างโยมมารดาผม ท่านชอบอาหารอย่างหนึ่ง เป็นอาหารที่ท่านชอบเป็นพิเศษ ชาติไม่ได้ ถึงจะป่วยอย่างไรก็ต้องแอบรับประทานให้ได้ ผลสุดท้ายท่านได้เสียชีวิตไป ต้องยอมรับว่า อาหารชนิดนั้นเป็นอาหารที่ท่านชอบมาก ถึงขนาดว่าตายก็ให้ตายไป นี่คือนี่ที่เห็นในปัจจุบันว่าการไม่ระมัดระวังตัว เพราะกรรมนั้นไม่ได้ไม่เจาะจงว่า

ภพนี้ภพหน้า สิ่งที่ทำ ณ วันนั้น ก็สามารรถเห็นกรรมที่ส่งผลให้ได้ทันที ไม่ว่าจะเป็ผลดี หรือผลเสีย จะหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ได้เท่านั้นเอง หรือ แม้แต่คนขับรถ เขาขอร้อง ประกาศ ประชาสัมพันธ์ บอกว่าให้ขับรถด้วยความเร็วเท่านั้นเท่านี้ ขับเร็วเกินโปรดบังคับไม่อยู่ เกิด เพลี่ยงพล้ำ ทำให้เสียหลักได้ ควบคุมไม่อยู่ ก็เลยชนกันเสียหายมากต่อมากแล้ว นี่ก็คือ กรรมทั้งนั้น

๓. พระสุธีธรรมาวุธ ได้ให้ทัศนะว่า ลูกศิษย์ของผมประสบเคราะห์กรรมอย่าง นี้ ผมก็จะปฏิบัติตนและหาวิธีการป้องกันให้เขาอย่างนี้ คือ นอกจากเราจะมีเมตตาแล้ว เราก็ ต้องมีกรุณาด้วย คือ สงสารเขาที่ต้องประสบปัญหาเราก็ไม่ไปซ้ำเติมเขา ไม่ใช่ว่าเห็นเขามี ความทุกข์ หรือเห็นความวิบัติของคนอื่นเป็นความสุข หรือเป็นชัยชนะของตัวเอง แต่ถ้าเขา ได้เสวยกรรม ที่เขาได้ทำมา ผมก็พิจารณาว่า สิ่งที่เขากระทำนั้นคืออะไร ผมจะช่วยให้ หรือไม่ได้ แต่ถ้าเป็นกรรมที่ช่วยให้ หมายถึง ถ้าเขาทำไม่ถูกหลักศีลธรรม ผมก็แก้กรรมให้ เขาไม่ได้ เขากำลังเสวยผลกรรมที่เขาทำมา เขากำลังจิตตก ผมก็ไม่ไปซ้ำเติมแต่จะคอยให้ กำลังใจเขาสู้อต่อไปในทางที่ดี เขาก็จะมีกำลังใจในการกระทำดี ดังนั้น เมื่อเห็นใครประสบ เคราะห์กรรม ก็อย่าไปซ้ำเติมเขา เขาเจอลูกศรไปดอกเดียวก็จะแหย่อยู่แล้ว แต่ถ้าเราไปเพิ่ม อีกหนึ่งดอก เขาก็ยิ่งหนักกว่าเดิม เพราะฉะนั้น เราต้องให้กำลังใจให้เขาสู้อต่อไป

กลุ่มนักวิชาการ จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ ได้ให้ทัศนะว่า การที่ผมเห็นการกระทำของ บุคคลอื่น โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงานที่เขาทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องนั้น ผมก็จะแนะนำเขาให้มีการ กระทำดี โดยการเริ่มต้นจากความคิด และจิตใจ เพราะฉะนั้น ก็จะแนะนำให้เขารักษาใจให้ดี รักษาความคิดให้ดี ให้คิดแต่เรื่องดี ๆ ที่เป็นกุศลเท่านั้น เพราะความคิดนี้มีอิทธิพลต่อการ กระทำและคำพูด พูดง่าย ๆ ว่า มโนกรรม คือ ความคิด เป็นรากฐานที่ทำให้เกิดการกระทำ กายกรรม และวจีกรรม ดังนั้น ต้องรักษามโนกรรม คือ ความคิดให้ดี

๒. ศ.ดร. สมภาร พรหมทา ได้ให้ทัศนะว่า ผมใช้หลักเดียวกัน คือ มโนกรรม ผม คิดว่า ถ้าเริ่มจากตรงนี้มันจะดีที่สุด เช่น ถ้าเราเห็นว่าคนที่อยู่ใกล้ชิดเรา ชีวิตเขามันไม่ค่อย สงบ ก็ลองให้เขาคิดทบทวนดูว่า มโนกรรมของเขาเป็นอย่างไร มโนกรรมในที่นี้ ผม หมายถึง เวลาเขาคิดกับคนอื่น คิดถึงเพื่อนร่วมงาน คิดถึงใครต่อใคร มันเป็นอย่างไรร เช่น

ถ้าคนเราคิดถึงคนอื่นดี มีเมตตา ไม่แก่งแย่งแข่งขันใคร ไม่อิจฉาใคร ทุกอย่างมันจะดีตามมาหมด คือ ให้ถ้อยมโนกรรมเป็นหลัก

๓. รศ.ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่คนอื่นทำแล้วเกิดผลต่อตัวบุคคลนั่นเอง คือ คนนั้นก็ต้องได้รับผลกรรมที่ตัวเองทำเหมือนที่เราทำ และเราควรช่วยเหลือเขาในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ใช่ปล่อยให้เขาได้รับผลกรรมโดยไม่ช่วยเหลือ แต่ถ้าเราช่วยเหลือไม่ได้จริง ๆ ก็ต้องวางอุเบกขาวางใจเป็นกลางเพราะแสดงว่าผลกรรมไม่เปิดโอกาสให้เราช่วย บุคคลนั้นก็ต้องป้องกันตัวเองโดยการไม่ทำความชั่ว ไม่ประมาทในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่น ถ้าคนอื่นไปฆ่าสัตว์แล้วเจ็บป่วยด้วยผลของกรรมนั้น เราก็อาจแนะนำหรือช่วยพาเขาไปทำบุญต่าง ๆ เช่น ไถ่ชีวิตโคกระบือหรือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่ออุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรซึ่งอาจจะช่วยให้หายหรือทุเลาได้

กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. คุณประภัสสร ปานศรี ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่เห็นกับบุคคลอื่นนั้น เช่น ญาติพี่น้องในครอบครัวของข้าพเจ้าเอง ที่เขากระทำทั้งดีและชั่ว เช่น การกระทำดีของพี่คนหนึ่ง ในพี่ ๗ คนของข้าพเจ้า สมัยเด็ก ๆ นั้นพี่คนนี้เขาค่อนข้างจะมีจิตอาสา คือ รับใช้บุคคลในครอบครัว และเพื่อนร่วมงาน ในที่สุดสิ่งที่เขากระทำนั้นก็ส่งผลให้เขาได้รับแต่สิ่งที่ดีกลับคืนมา ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรง คือ เขามีความสุขใจ โดยอ้อม คือ ทำให้เป็นที่รักทั้งในครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน

๒. ว่าที่ร้อยตรีหญิง วีรวรรณ พลเกิด ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่ส่งผลให้แก่ผู้อื่น เช่น เราให้ความรัก ความห่วงใยและมีเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง ทำให้ผู้ที่ได้รับ ได้สัมผัส มีความรู้สึกสุขกายและสุขใจ และผู้ให้เองก็มีความรู้สึกเอิบอ้อมมีความสุขเช่นกัน

๓. คุณณฤมล หนูคง ได้ให้ทัศนะว่า การที่เพื่อนร่วมงานมีความอิจฉาริษยาต่อกัน และกันนั้น ทำให้การทำงานร่วมกันไม่มีความสุข เกิดความขัดแย้งกันและกัน จนทำให้ต่างฝ่ายก็มีความทุกข์ใจ ไม่สบายใจ เศร้าใจ นี้คือ ไม่มีความสามัคคีต่อกันและกัน จึงทำให้เกิดสิ่งไม่ดีขึ้น ในที่สุดก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ต่างคนก็ลาออกไปทำงานที่อื่น

กลุ่มพนักงานบริษัท จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. คุณวิทยา ทองศรี ได้ให้ทัศนะว่า การที่เราปฏิบัติตัวกับพ่อแม่ไว้ได้อย่างไร สิ่งที่จะทำนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่ดี เช่น ลูกชายของข้าพเจ้า เขามีความกตัญญู เป็นคนตั้งใจเรียน เชื่อฟัง คำสั่งสอนของข้าพเจ้าและภรรยาเป็นอย่างดี

๒. คุณสุภกรักษ์ บุญบัณฑิต ได้ให้ทัศนะว่า ข้าพเจ้ามีเพื่อนอยู่คนหนึ่งเป็นข้าราชการครู เขาเป็นคนที่ประหยัดมัธยัสถ์ ครอบครัวของเขามีความอบอุ่น และเขาก็ไม่เสพสิ่งเสพติดใด ๆ ทุกอย่างที่เขาได้กระทำสิ่งต่าง ๆ นั้นล้วนแต่กระทำด้วยตัวของเขาเอง โดยไม่ต้องให้ใครมาทำให้ ด้วยความพากเพียรพยายามของเขาเอง ทำให้เขามีฐานะและมีความมั่นคงในชีวิต

๓. คุณศลิษา ทรัพย์สวน ได้ให้ทัศนะว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือ หลานสาวของข้าพเจ้าได้แต่งงานมีลูกกับสามีคนแรก ก็มีปัญหาในครอบครัว จึงได้แยกทางกัน และลูกก็ไปอยู่กับสามีซึ่งตนเองไม่ได้เลี้ยงดู ต่อมาสามีใหม่เป็นคนที่สองก็มีลูกด้วยกัน แต่ก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ จึงแยกทางกัน สามีก็นำลูกไปเลี้ยงดู ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ ได้สามีเป็นคนที่สาม ซึ่งเขามีลูกติดมาด้วยหนึ่งคน ทำให้หลานสาวต้องมาเลี้ยงดูลูกติดของเขาแทน หลานสาวบอกว่าน่าจะเป็นผลที่ได้กระทำไว้กับสามีคนที่หนึ่งและคนที่สอง เพราะตอนที่มิลูกกับสามีคนแรกและคนที่สองนั้น ไม่ได้เลี้ยงดูลูกตัวเอง จึงต้องมาเลี้ยงดูลูกคนอื่น

กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน ๓ ท่าน ดังนี้

๑. คุณอมรา พันโกคา ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่ส่งผลในปัจจุบัน คือ การกระทำของลูกน้องที่ทำงานด้วยกัน มีอยู่คนหนึ่ง เขาได้ไปเที่ยวกลับ ไปด้วยกัน ๓ คน ได้สั่งสุรามาดื่มจนได้ที่ ก็มีหญิงคนหนึ่งต้องการจะให้เขาขับรถไปส่งที่บ้าน แต่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเขานเอง เธอก็เอาบุญแหรถกระบะมาให้ แล้วเธอก็จะยื่นคะยอให้ไปส่งที่บ้านให้ได้ แต่ด้วยความใจอ่อน ก็เลยเอาบุญแหรไปขับรถออกมาเพื่อจะไปส่งที่บ้านเธอ ในที่สุดเป็นแผนของเธอเอง เธอได้ร้องเรียกยามว่า มีคนขโมยรถเธอไป สุดท้ายเขาก็ถูกยามจับตัวและเรียกตำรวจนำไปโรงพัก และได้ว่าความกันยกใหญ่ ต้องเสียค่าประกันเป็นเรือนแสน นี่คือการกรรมของเขาที่พลาดไปนิดเดียว ด้วยความประมาท คิดว่าเธอคงคิดร้าย แต่ที่ไหนได้เสียยอมไว้ลายเสมอ ในที่สุดแล้วเขาก็ต้องเสียเงินให้เธอ นี่คือการกรรมที่เขาได้กระทำไป แล้ว

ได้รับผลทันตา จึงได้แต่แนะนำให้เขาปฏิบัติตัวเป็นคนดี คบเพื่อนที่ดี ดังคำโบราณท่านว่า
ห่างสุนัขให้ห่างคอก ห่างวอกให้ห่างวา ห่างพาลาให้ห่างหมื่นแสนโยชน์

๒. คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ให้ทัศนะว่า การเลี้ยงบุตรที่ไม่ดีคือ เอา
ใจเขามากจนเกินไป ทำให้เขาเป็นคนเกเร ทำอะไรตามใจตนเอง ไม่ตั้งใจเรียน ไม่สามารถ
กระทำอะไรต่าง ๆ ได้เต็มที่ สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ทำให้ข้าพเจ้าทุกข์ใจ เศร้าใจ แต่ก็เป็น
เฉพาะลูกบางคน ลูกบางคนก็ดี ดิฉันใจหาย ส่วนคนที่เขาคืออยู่แล้ว ข้าพเจ้าก็มีความสุข
พร้อมที่จะให้ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาต่อลูกทุกคน คือ ไม่ว่าลูกจะชั่วหรือดี ผู้
เป็นพ่อแม่ต้องมีพรหมวิหารอยู่เสมอ

๓. คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ ได้ให้ทัศนะว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับคุณแม่ คุณแม่มี
โรคประจำตัว ข้าพเจ้าคิดว่าอาจจะเป็นกรรมเก่าของท่าน แต่ถ้ามองความเป็นอยู่ในปัจจุบัน
แล้ว ค่อนข้างจะเห็นว่า ท่านไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลสุขภาพตัวเองมากกว่า ในขณะที่เป็นโรค
นั้น หมอให้ของแอสลอส ท่านก็ดื่มน้ำไม่ได้ อาจจะเป็นเวรกรรมของท่านก็ไม่ทราบ อยากรู้
ตามเราในฐานะเป็นบุตรก็ต้องเอาใจใส่ดูแลท่านเป็นอย่างดี คือ พาท่านไปใส่บาตร สวดมนต์
ไหว้พระ ปฏิบัติธรรมตามวัดต่าง ๆ ผลจากการที่พาท่านไปปฏิบัติธรรมปรากฏว่าโรคาพยาธิ
ได้หายเป็นปกติ

จากที่กล่าวมาสรุปว่า การกระทำที่เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นนั้น ก็ล้วนแต่มาจากการ
กระทำของตัวเองทั้งสิ้น ทั้งในแง่กรรมดีและกรรมชั่ว ขณะที่เขาทำนั้นก็จะได้รับผลทั้ง
โดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งได้แสดงออกมาทั้ง ๓ ทวาร คือทางกาย ทางวาจา และทางใจ การที่
คนเราเกิดมาได้พบกันในสังคมนั้นเพราะวิบากกรรมให้ได้มาพบกัน เช่น บิฑามารดา พี่ป้าน้ำอา
หรือญาติพี่น้องสายโลหิตหรือญาติห่าง ๆ กันก็ดี ก็ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน ด้วยความ
ห่วงใย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันจึงได้มาพบกัน ไม่เช่นนั้นจะมาพบเจอกันไม่ได้ และการ
ที่ได้มาเจอกันนี้เอง จึงได้สร้างกรรมต่อกัน และได้สร้างเงื่อนไขต่อกัน เงื่อนไขในทางที่ดีก็
จะทำให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ แต่ถ้าสร้างเงื่อนไขในทางไม่ดี ก็จะได้รับผล
ทุกข์ ไม่สบายกายและไม่สบายใจ และสิ่งที่เราต้องป้องกันและแก้ไขในการพบเจอกับบุคคล
อื่น ๆ เราก็ต้องมีมโนกรรมที่ดีต่อกันและกัน ใน ๔ ระดับ คือ

๑. ระดับภายในจิตใจ คือ เราต้องมีเจตนาต่อเขาด้วยความสุจริตทั้ง ๓ ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ คือ ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ถ้าเราทำได้อย่างนี้การสร้างกรรมต่อบุคคลอื่นก็จะลดน้อยถอยลง และจะมีความรู้สึกดีต่อกันและกันไปตลอดชีวิต

๒. ระดับบุคลิกภาพ คือ ในขณะที่สภาพจิตใจของเราสะอาด ทั้งกาย วาจา และใจแล้ว ความอิจฉาริษยาที่จะไม่เกิดขึ้น ก็จะมองคนอื่นในด้านดี และพร้อมที่จะสนับสนุนให้เขามีการแสดงออกด้านกายภาพที่สง่างาม โดยไม่คิดที่จะอาฆาตพยายาต่อบุคคลอื่นและไม่มี การข่มเหง รังแกซึ่งกันและกัน คือ พร้อมที่จะให้โอกาสแก่ทุก ๆ คนในการทำหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้นไป

๓. ระดับวิถีชีวิตของบุคคล คือ การที่เขาได้ประสบวิบากกรรมนั้น ในช่วงชีวิตของเขาคือตกต่ำ เช่น เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนิทา เราก็ต้องปลอบใจให้เขามีกำลังใจที่จะสู้ชีวิตด้วยการมีอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ พอใจทำงานต่อไป วิริยะ สู้ทนต่อไป จิตตะ เอาใจใส่แสวงหาสิ่งที่ดี ๆ มองในแง่ดี วิมังสา ข้อนทบทวนแต่สิ่งที่ดี ๆ ถ้าเขามีลาภ ยศ สุข สรรเสริญ เราก็พลอยยินดีกับเขาด้วย นั่นคือ มีหลักพรหมวิหาร

๔. ระดับสังคม คือ ในเมื่อคนอื่นทำความดี เราก็พร้อมที่จะให้โอกาสเขาได้กระทำความดี ๆ ให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชย ให้เขามีกำลังใจต่อการกระทำดีต่อไป สังคมไทยก็จะน่าอยู่น่าอาศัย เป็นสังคมที่ปลอดภัยหรือปลอดภัยโรค ทั้งภายในและภายนอก

ดังนั้น ความเชื่อเรื่องกรรมที่ส่งผลในปัจจุบันนี้ทั้งเกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น ก็ล้วนมาจากกิเลสของมนุษย์นี้เอง จึงได้ก่อกรรม และได้รับผลตามมา ถ้าเราไม่มีกิเลส ก็จะไม่ก่อกรรม และจะหาผลกรรมที่จะรับไม่ได้ ดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ในปฎิจจสมุปบาทไว้ว่า เพราะมีเวทนา จึงมีตัณหา เพราะมีตัณหา จึงมีอุปาทาน เพราะมีอุปาทาน จึงมีภพชาติ ชรามรณะ ฯ แต่ถ้าเวทนาดับ ตัณหาก็ดับ ตัณหาดับ อุปาทานก็ดับ ฯ นี้คือ สายเกิดและสายดับ เหมือนกับมนุษย์เราจะทำอะไรต้องมีปัจจัยการ มีเหตุมีผล เปรียบกับบุคคลที่เราพบเจอในปัจจุบันนี้ ถ้าเขาทำความดี ความดีก็ย่อมส่งผลให้แก่เขา คือ ให้มีความสุขกายและสุขใจ แต่ถ้าเขาทำความชั่ว ความชั่วก็สัมฤทธิ์ผลแก่เขาเช่นเดียวกัน คือ ให้เขามีความทุกข์ เดือดร้อนใจต่อไป

๓.๔ สรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม และความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อตนเองและผู้อื่น พอจะสรุปได้ดังนี้

ก. ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย พบว่าในปัจจุบันนี้ค่อนข้างจะมีความเชื่อในเรื่องกรรมน้อยลง เพราะว่า การที่คนเราทำความดีแล้วผลดียังไม่ให้เห็น หรือบางคนทำความชั่วผลชั่วยังไม่ให้เห็น จึงคิดว่าทำความดีแล้วไม่ได้ดี ทำความชั่วแล้วไม่ได้ชั่ว เพราะสังคมเห็นว่า การทำความดีผลของความดีก็คือ เกียรติยศชื่อเสียงต่าง ๆ หรือ กาม กิณ เกียรติ ที่สังคมในยุคนี้กำลังพากันแสวงหากันอยู่ นี่เป็นเพียงแค่ผลภายนอกเท่านั้น โดยไม่มองไปถึงระดับจิตใจ คือ ผลภายในเป็นหลัก ถ้าเรามองถึงผลภายใน ความดี ผลของมันก็คือ ความสุขใจ ความสบายใจ อิ่มเอิบใจ เกิดปีติ จะคิด จะพูด จะทำ ก็คิดดี พูดดี และทำดี ถ้าสังคมไทยยกย่องคนทำดี ไม่ว่าจะป็นทางกาย ทางวาจา และทางใจ สังคมนี้ก็จะมีความดีเต็มบ้านเต็มเมือง ตรงกันข้าม ถ้าสังคมยกย่องคนทำชั่ว คนชั่วจะมีกำลังใจในการกระทำความชั่วต่อไป ถ้าสนับสนุนคนทำชั่ว สังคมบ้านเมืองก็แย่ เกิดการอาชญากรรม เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีการฆ่า ลักขโมย เสพกามโดยไม่เลือกว่าเป็นบุตรภรรยาของผู้ใด และพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ พูดต่อเสียด ต้มสุรยาเสพติดต่าง ๆ คือ ผิดศีล ๕ นั้นเอง トラบใดสังคมไม่ตั้งอยู่ในศีล ๕ บุคคลก็จะไม่ละอายชั่วกลัวบาป เมื่อบุคคลไม่ละอายชั่วกลัวบาปแล้วไหนเลยสังคมจะกลัวบาปกรรม บางคนคิดว่า บาปชั่วช้ามาหรือเปล่า บุญชั่วช้ามาหรือเปล่า นี่ก็ บุคคลที่ไม่เข้าใจความหมายของคำว่ากรรม คำว่า กรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา ถ้าจะให้สังคมไทยเชื่อเรื่องกรรม สังคมต้องเน้นย้ำถึงผลดีผลชั่วที่ส่งผลภายในให้มากขึ้น นอกจากทำความเข้าใจในด้านความหมายและทัศนคติให้ถูกต้องแล้ว คนในสังคมไทยยังต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับการกระทำของตนด้วย

ข. ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม การที่สังคมไทยมองเรื่องกรรมคลาดเคลื่อนไปนั้น นอกจากไม่เข้าใจความหมายของกรรมที่แท้จริงและยังสับสนว่ากรรมคือ อะไรกันแน่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมองว่าต้องแก้ไขเยียวยาหรือปรับปรุงสิ่งที่เข้าใจผิดโดยเร็ว โดยจะได้แยกแยะความเข้าใจผิดและจะได้แก้ไขปรับปรุงไปตามหลักพุทธธรรม ดังต่อไปนี้

๑. ในแง่ความหมาย เนื่องจากสังคมไทยโดยทั่วไปมองกรรมในความหมายอย่างหนึ่ง เช่น สำนักไทยว่า “ชาตินี้มีกรรม” “เราทำมาไม่ดีก็กัมหน้ารับกรรมไปเกิด” “อะไร ๆ ก็สุดแต่บุญแต่กรรมก็แล้วกัน” “อยากจะทำอะไรให้หมดเวรหมดกรรมเสียที” ทำให้เห็นความเข้าใจของสังคมไทยโดยทั่วไป ดังนี้

๑) สังคมไทยโดยมากมองกรรมไปในแง่ตัวผล คือ เป็นผลของการกระทำ จึงพูดว่า กัมหน้ารับกรรมที่ทำไว้

๒) มองกรรมไปในแง่ไม่ดี คือ เป็นเรื่องร้าย ๆ เป็นเรื่องทุกข์ เรื่องความเศร้าโศก เรื่องภัยอันตราย เช่น เป็นกรรมของสัตว์

๓) มองกรรมไปในแง่ดีดี โดยเฉพาะมุ่งเอาชาติก่อนเป็นสำคัญ เช่น ชาติก่อนเรา ทำกรรมมาไม่ดี ชาตินี้จึงต้องก้มหน้ารับกรรมต่อไป

สรุปได้ว่า คนทั่วไปมองความหมายของคำว่า กรรมในแง่ผลร้ายของการกระทำ ชั่วในอดีตชาติ เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมที่แท้จริงแล้ว ควรมองกรรมในความหมายกลาง ๆ เพราะกรรมก็หมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา จะแสดงออกมาทางกายก็ตาม ทางวาจาก็ตาม หรือทางใจก็ตาม เป็นอดีตก็ตาม ปัจจุบันก็ตาม อนาคตก็ตาม ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จัดเป็นกรรมทั้งนั้น

๒. ในแง่ต่อทัศนคติ เมื่อสังคมไทยเข้าใจว่า กรรม คือ ผลลัพธ์ของการสร้างกรรม ในอดีต ก็จะเกิดความท้อแท้ ขอมรับกรรมเหมือนอุกบฏจากพระเจ้า จึงมองกรรมในแง่ การทอดธุระ อาจแบ่งได้ดังนี้

๑) มองกรรมในแง่ต่อตนเอง คือ รู้สึกว่ายอมแพ้และไม่คิดปรับปรุงตนเอง เช่น เรา ทำมาไม่ดีเอง ก้มหน้าก้มตา รับกรรมไปเถิด เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมแท้จริงแล้ว ต้องการ ให้เรารู้จักแยกกรรมที่มีต่อตนเอง ๒ ด้าน คือ

(๑) เราจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

(๒) เราจะต้องคิดแก้ไขปรับปรุงตนเอง เพื่อให้กระทำแต่สิ่งที่ถูกต้องต่อไป

แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่หยุดเพียงแต่ยอมรับ แต่หากให้เราได้คิดแก้ไขปรับปรุงตนเองต่อไป

๒) มองกรรมในแง่ต่อผู้อื่น เช่น เมื่อเห็นคนประสบกับภัยพิบัติต่าง ๆ ก็พูดว่า นั่น เป็นกรรมของสัตว์แล้วก็ปลงเลย ทำเฉย ๆ เพราะพระพุทธศาสนาบอกว่า อุเบกขา เขาทำมา อย่างไรก็ได้รับผลอย่างนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมแท้จริงแล้ว ต้องการให้เรารู้แยกกรรม ที่มีต่อผู้อื่น ๒ ด้าน คือ

(๑) เราต้องมีเหตุผล คือ วางใจเป็นกลางพิจารณาตามความเป็นจริง เช่น เมื่อ เขาสมควรได้รับทุกข์โทษนั้นตามสมควรแก่การกระทำของตน เราต้องวางอุเบกขา เพราะว่าจะได้เป็นการรักษารธรรมไว้

(๒) เราต้องมีความเมตตากรุณา คือ เมื่อเขาได้รับทุกข์ภัยพิบัติแล้ว เราควรจะช่วยเหลืออะไรบ้าง เพื่อให้เขาพ้นจากความทุกข์และมีความสุขความเจริญได้ อันเป็นเหตุที่จะให้เขาได้สำนึกและประพฤตินเป็นคนดีต่อไป

ค. ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมที่มีผลต่อตัวเองและผู้อื่น

สังคมไทยมีความเชื่อในเรื่องนี้ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น แต่ยังปฏิบัติตามเงื่อนไขยังไม่ถูกต้อง เงื่อนไขที่ถูกต้อง ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑. เป็นทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรม ที่ไม่ถูกเบียดเบียนจากกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ หมายความว่า กรรมอันเป็นฝ่ายกุศลไม่ได้ถูกขัดขวางด้วย กรรมอันเป็นฝ่ายอกุศลหรือกุศลไม่ได้ถูกขัดขวางด้วยกรรมอันเป็นฝ่ายอกุศล

๒. เป็นทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรม ที่ได้รับอุปการะช่วยเหลือจากปัจจัยพิเศษ คือ สมบัติ ๔ วิบัติ ๔ อันได้แก่

- คติสมบัติ หรือ คติวิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยคติ)
- กาลสมบัติหรือกาลวิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยกาล)
- อุปธิสมบัติหรืออุปธิวิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยร่างกายตน)
- ปโยคสมบัติหรือปโยควิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยความเพียรพยายาม

ของตน

๓) เป็นทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรม ที่มีกำลังหนักแน่นด้วยอำนาจแห่งปัญญาภิสังขาร กล่าวคือ มีความพอใจ มีความพากเพียร มีความตั้งใจมั่น และมีปัญญาไตร่ตรองในอันที่จะประกอบกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมก็ตาม

๔) เป็นทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมที่กระทำสำเร็จลงต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณวิเศษทั้งหลาย

ถ้าสังคมไทยมีจุดยืนและปฏิบัติให้ถูกต้องตรงประเด็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ย่อมสัมฤทธิ์ผลให้ได้รับผลในปัจจุบันชาตินี้อย่างแท้จริง

บทที่ ๔

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

วิถีชีวิตของสรรพสัตว์นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทุกชีวิตจะดำเนินไปในทางดีหรือทางชั่ว ก็ขึ้นอยู่กับกรรม หรือการกระทำที่ตนทำไว้ทั้งสิ้น ดังพระพุทธพจน์ได้กล่าวไว้ว่า “กมฺมฺนา วตฺตตี โลโก” แปลว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม^๑ สัตว์โลกแต่ละชีวิตที่เกิดมานั้น ล้วนมีความแตกต่างกัน บางคนเกิดมาร่างกายพิการ บางคนเกิดมาร่ำรวย บางคนเกิดมายากจน บางคนเกิดมาหน้าตาดี บางคนเกิดมาหน้าตาจี๋เห่ บางคนเรียนเก่งสมองดี บางคนเรียนไม่เก่ง ปัญญาเขลา บางคนได้เป็นใหญ่เป็นโตมีชื่อเสียง บางคนถูกเหยียดหยามดูถูก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการกระทำ^๒ นั่นคือ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากกรรมเก่าที่ได้เคยกระทำไว้ในอดีตชาติ หรืออีกส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากกรรมใหม่ในปัจจุบันชาติที่สร้างขึ้นเอง คือ ทางกายกรรม ทางวจีกรรม และทางมโนกรรม นอกจากนั้นกรรมยังจำแนกสัตว์ให้เป็นไปต่าง ๆ นานา โดยละเอียดบ้าง และหยาบบ้าง ดังพระพุทธพจน์ได้กล่าวไว้ว่า “กมฺมํ สตฺเต วิภชตี ยทิทํ หีนปฺปณฺตีตฺตาย” แปลว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์คือ ให้ทรมานและประณิด^๓ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระพุทธดำรัสสอนมนุษย์ทั้งหลายในโลก ให้รู้ถึงกฎแห่งความจริงที่ว่า วิถีชีวิตของสรรพสัตว์ตกอยู่ภายใต้กรรมลิขิต ไม่ใช่พรหมลิขิต ตามการบัญญัติของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งถือว่าพระพรหมเป็นผู้ลิขิตให้สรรพสัตว์ได้เกิดขึ้น ซึ่งชีวิตทุกชีวิตต้องดำเนินตามพรหมลิขิต คือ เส้นทางที่พรหมลิขิตไว้ และกำหนดคคติของสัตว์ให้ดีเลวแตกต่างกัน แต่ทางพระพุทธศาสนาถือว่า กรรมเป็นสังขธรรมที่ทุก ๆ ชีวิตมีอิสระเสรีในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามเจตนาธรรมของตนเอง คือ กรรมนั้นจะต้องมีเจตนาจึงจะเป็นกรรมได้ หากไม่มีเจตนาจะไม่เป็นกรรม ไม่ว่ากรรมฝ่ายดีหรือฝ่าย

^๑ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๖๐/๕๘๒, พ.ศ. (ไทย) ๒๕/๖๖๐/๖๕๔.

^๒ หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี ฉบับมาตรฐาน บูรณาการชีวิต, วิชาเรียงความแก่กระพุ้ธรรม และพุทธศาสนสุภาษิต, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๕), หน้า ๗๒.

^๓ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๕/๓๕๐.

ซัว^๔ ดังพุทธคำรัสว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्म วทามิ” แปลว่า ภิกขุทั้งหลาย เราเรียกการกระทำที่มีความจงใจว่าเป็นตัวกรรม”^๕ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นทำให้เห็นว่าการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นเหตุ ย่อมมีผลเกิดขึ้นจริง จึงเรียกว่า เป็นกรรมวาท พระพุทธองค์ถือว่าเป็นกรรมวาทหิ คือ ผู้กล่าวกรรม

๔.๑ ทศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา

ในพระไตรปิฎก ได้แบ่งกรรมไว้เป็นประเภทต่าง ๆ แล้ว ยังได้แบ่งระยะเวลาการให้ผลของกรรมไว้ในนิพเพธิกสูตรว่า “วิบากแห่งกรรมเป็นอย่างไร คือ เรากล่าววิบากแห่งกรรมว่ามี ๓ ประเภท คือ ๑. กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบัน ๒. กรรมที่พึงเสวยในชาติถัดไป ๓. กรรมที่พึงเสวยในชาติต่อ ๆ ไป” การแบ่งระยะเวลาการให้ผลของกรรม นั้นมี ๓ ระยะ กล่าวโดยสรุป คือ ชาตินี้ ชาติหน้า และชาติต่อ ๆ ไป ไม่ได้กล่าวถึงอโหสิกรรม ซึ่งมีการแบ่งกรรมออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน

กรรมนอกจากจะปรากฏในพระไตรปิฎกแล้ว ยังมีกรรม ๑๒ ที่ปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งจัดเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาชั้นอรรถกถา แต่งโดยพระพุทธโฆษาจารย์ซึ่งได้รวบรวมกรรมในพระไตรปิฎก โดยยึดพระพุทธพจน์เป็นหลัก จึงแบ่งกรรมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามผลของกรรมที่ได้รับ ๓ ประเภท ประเภทละ ๔ อย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้^๖

๑) กรรมที่ให้ผลตามกาล มี ๔ ประการ คือ

๑.๑ ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพนี้ หมายถึง กรรมที่สัตว์ทั้งหลายจะพึงได้รับผลในชาตินี้ สามารถให้ผลในปัจจุบันภพโดยไม่ต้องรับผลในชาติหน้าหรือชาติอื่น ๆ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กรรมทันตาเห็น คือ ให้ได้เห็น ให้ได้ยิน ให้ได้กลิ่น ให้ได้ลิ้มรส ให้ได้รู้สึกกับการสัมผัสสิ่งที่ดีและไม่ดีในภพปัจจุบัน แต่ไม่สามารถที่จะทำให้เจ้าของกรรมได้รับผลในชาติหน้าหรือชาติอื่น ๆ ต่อไป ไม่ว่าจะให้ไปเกิดในสุคติภูมิหรือทุคติภูมิก็ตาม เพราะกุศลเจตนาหรืออกุศลเจตนาในขณะที่ทำกรรมอยู่มีกำลังอ่อน แบ่งเป็น ๒ คือ

^๔ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), *กฎแห่งกรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕.

^๕ อจ. ฤกษ์. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

^๖ พระพุทธโฆสเถระ รัตน, *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจา อาสภมหาเถร), แปลและเรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : ธนาพรส, ๒๕๔๘), หน้า ๕๕๕-๑๐๐๐.

๑) ปรีปกกทิกฐุทธธรรมเวทนิยกรรรม คือ กรรรมที่มีกำลังแก่กล้าแล้ว สามารถให้ได้รับผลภายใน ๗ วัน ๒) อปรีปกกทิกฐุทธธรรมเวทนิยกรรรม กรรรมที่ยังไม่ถึงความแก่กล้าเต็มที่ แต่สามารถบันดาลให้เจ้าของกรรรมได้รับผลในชาตินี้ หลังจากที่เขาได้กระทำกรรรมแล้วล่วงเลย ๗ วัน เป็นต้นไป^๑

๑.๒ อุปัชชเวทนิยกรรรม กรรรมให้ผลในภพหน้า คือ กรรรมที่จะให้ผลในภพต่อไปแต่ถ้าไม่อาจให้ผลได้ก็จะเป็นอโหสิกรรรมไป

๑.๓ อปราปรเวทนิยกรรรม กรรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป คือ ได้โอกาสเมื่อใดก็ให้ผลเมื่อนั้น ตราบเท่าที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่และจะไม่กลายเป็นอโหสิกรรรม ท่านเปรียบเหมือนสุนัขไล่เนื้อ ตามเนื้อทันทีไหนก็กัดที่นั่น^๒

๑.๔ อโหสิกรรรม กรรรมที่เลิกให้ผล คือ กรรรมที่ไม่ได้โอกาสที่จะให้ผลในเวลาที่จะออกผลเมื่อผ่านล่วงเวลานั้นไปแล้วก็จะไม่ให้ผลอีกต่อไป^๓

๒) กรรรมที่ให้ผลตามกิจ ๔ ประการ คือ

๒.๑ ชนกรรรม กรรรมแต่งให้เกิด ได้แก่ เจตนาดีหรือชั่วที่เป็นตัวทำให้เกิดขั้นที่เป็นวิบาก ทั้งในขณะที่ปฏิสนธิและในขณะที่ชีวิตเป็นไปท่านอุปมาว่า ชนกรรรมนี้เหมือนมารดาให้กำเนิดอย่างเดียว ส่วนที่เลี้ยงนางนมเป็นผู้ประคับประคอง^๔

๒.๒ อุปัตถัมภกรรรม กรรรมสนับสนุน ได้แก่กรรรมที่อุปถัมภ์ชนกรรรมที่ดีหรือชั่วให้รุนแรงขึ้น^๕

๒.๓ อุปปีพกรรรม กรรรมบีบคั้น ได้แก่ กรรรมที่ขัดขวางสุขหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นให้เพลาลงหรือไม่ให้เป็นไปนานอุปมาเหมือนต้นไม้ กอไม้ หรือเถาวัลย์ที่กำลังเจริญงอกงามมีคนเอาไม้มาทาบหรือเอามีดมาตัด ต้นไม้ กอไม้ หรือเถาวัลย์นั้นย่อมทำให้ไม่เจริญขึ้น^๖

^๑ คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง, หนังสือบูรณาการแผนใหม่ นักธรรมชั้นโท รวมทศวิชา, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕๕-๓๐๐.

^๒ อ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๘.

^๓ ความหมายของอโหสิกรรรมใน พ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๓๔/๓๕๗-๓๕๘.

^๔ อ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๓.

^๕ พระมหาสมคิด ธีรธมฺโม (ทานะจิตต์), “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาเซน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕.

^๖ อ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๓.

๒.๔ อุปมาตกรรม กรรมัตตรอน ได้แก่ กรรมที่มีกำลังแรงเข้าัตตรอนกรรมที่มีกำลังอ่อนกว่า แล้วเปิดโอกาสให้แก่วิบากของกรรมที่มีกำลังแรงกว่าให้ผลเช่นอนันตริยกรรม เป็นต้น

๓) กรรมที่ให้ผลตามลำดับตามแรงหนักเบา ๔ ประการ คือ

๓.๑ ทรุกรรม กรรมหนัก ได้แก่ กรรมที่มีผลแรงมาก มีทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ในฝ่ายดี ได้แก่ สมบัติ ๘ เป็นต้น ในฝ่ายชั่ว ได้แก่ อนันตริยกรรมมีมาตุฆาต เป็นต้น ซึ่งจัดว่าเป็นมหรคต(จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่) กรรมยอมให้ผลก่อนและครอบงำกรรมอื่น ๆ อุปมาเหมือนก้อนกรวดหรือก้อนเหล็กแม้ประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาคที่โยนลงห้วงน้ำ ย่อมไม่สามารถจะลอยขึ้นเหนือน้ำได้ ย่อมจมลงใต้น้ำถ้ายึดยว^{๑๓}

๓.๒ พหุกรรมหรืออาจินณกรรม กรรมที่ทำมากหรือกรรมที่ทำจนเคยชิน หรือกรรมที่ทำครั้งเดียวแต่มีจิตจดจ่ออยู่เป็นนิตย์^{๑๔} ได้แก่ กรรมดีหรือกรรมชั่วที่ประพฤติบ่อย ๆ ตั้งสมจนเคยชินเป็นนิสัย กรรมไหนทำบ่อยย่อมมีกำลังมากกว่าและยอมให้ผลก่อน กรรมนี้ ต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นจึงจะให้ผลอุปมาเหมือนนักมวยปล้ำ ๒ คนที่ขึ้นเวที คนที่มีกำลังมาก ย่อมทำให้อีกฝ่ายต้องล้มแพ้ไป^{๑๕}

๓.๓ อาสันนกรรม กรรมใกล้ตาย ได้แก่ กรรมที่ทำเมื่อจวนจะตาย กรรมนี้แม้จะให้ผลเบาว่าทรุกรรมและอาจินณกรรมแต่ก็ให้ผลก่อนกรรมอื่น ๆ ท่านเปรียบเหมือนบุคคลเปิดประตูคอกโค โคตัวที่อยู่ใกล้ปากคอกไม่ว่าจะเป็นโคแก่หรือโคหนุ่มก็ตามมันย่อมออกก่อนตัวอื่นเสมอ^{๑๖}

๓.๔ กตตตกรรม กรรมสักว่าทำ ได้แก่ กรรมที่ทำด้วยเจตนาอ่อน กรรมนี้จะให้ผลต่อเมื่อกรรมประเภทอื่นให้ผลหมดแล้วท่านเปรียบเหมือนท่อนไม้ที่คนขว้างไปไม่รู้ ว่าตกที่ไหน^{๑๗}

กรรม ๑๒ เป็นความรู้เรื่องการให้ผลในส่วนของ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข และ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ เป็นการกล่าวถึงผลของกรรมโดยเฉพาะที่กล่าวถึงการให้ผล ชั้นนอกเท่านั้น คือ ให้ผลเป็นโลกธรรม ไม่ได้กล่าวถึงการให้ผลชั้นใน คือ ให้ผลทางด้าน

^{๑๓} อญ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๘.

^{๑๔} วิกาวินี.ฎีกา (บาลี) ๕/๑๖๔.

^{๑๕} อญ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๑๒.

^{๑๖} อญ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๑.

^{๑๗} อญ.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๑๒๒.

จิตใจ ตลอดจนเป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกรรมเก่าในอดีตชาติกับกรรมใหม่ในชาติปัจจุบัน เช่น กรรมเก่าในอดีตชาติทำหน้าที่เป็นชนกกรรม แล้วกรรมเก่าในอดีตชาติอย่างอื่นหรือกรรมใหม่ในชาติปัจจุบัน อาจทำหน้าที่เป็นอุปถัมภ์กรรม อุปปีฬกรรม และอุปฆาตกรรมก็ได้^{๙๔} และทำกรรมเพียงประเภทเดียว อาจเป็นกรรมได้ถึง ๓ ประเภทพร้อม ๆ กัน เช่น ถ้าเรามาบิดาเป็นทั้งครุกรรม เป็นทั้งทิวฐธรรมเวทนิยกรรมและเป็นทั้งอุปฆาตกรรม^{๙๕}

จากที่กล่าวมาพบว่า กรรม ๑๒ เป็นมติของพระอรรถกถาจารย์ ที่กล่าวไว้ในอรรถกถา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำสอนเรื่องกรรมจากพระไตรปิฎก แล้วได้จัดแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ตามทางให้ผลของกรรม คือ ๑. กรรมที่ให้ผลตามกาล ๒. กรรมที่ให้ผลตามกิจ ๓. กรรมที่ให้ผลตามลำดับตามแรงหนักเบา ซึ่งทำให้สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกรรมและผลของกรรมที่เป็นรูปธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้ที่ศึกษาเรื่องกรรม ๑๒ จนเข้าใจดีแล้ว จึงจะเป็นผู้ยอมรับและเข้าใจในเงื่อนไขของการให้ผลของกรรมชั้นนอก ที่มีความซับซ้อนได้ โดยไม่สงสัยการให้ผลของกรรมอีกต่อไป

หลักฐานการยืนยันเรื่องผลของกรรมในพระไตรปิฎก

๑. การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตร

ในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ ถึงการแบ่งบุคคลไว้ ๔ ประเภท ตามกรรมและผลของกรรมที่ส่งไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ไว้ในมหากัมมวิภังคสูตร^{๙๖} สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

บุคคลประเภทที่ ๑ ขณะที่บุคคลมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ประกอบอกุศลกรรม เป็นมิจจาทิฐิ เมื่อตายไปแล้วย่อมไปเกิดในอบายภูมิ ทั้งนี้ เพราะเขาทำกรรมชั่วตั้งแต่ชาติก่อนต่อเนื่องถึงชาติปัจจุบัน หรือมีความคิดเป็นมิจจาทิฐิในเวลาใกล้ตาย

^{๙๔} บรรจบ บรรณรุจิ, “เอกสารประกอบการสอนพระไตรปิฎกวิเคราะห์ ๑”, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), (อัคราณา), หน้า ๑๓๑.

^{๙๕} แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ธีระการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๕.

^{๙๖} ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๘-๓๐๓/๓๕๓-๓๖๓.

บุคคลประเภทที่ ๒ ขณะที่บุคคลมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ประกอบอกุศลไว้มาก เป็นมิจฉาทิฐิ เมื่อตายไปเกิดในสุคติ ทั้งนี้ เพราะผลของกรรมดีที่ทำไว้ในชาติก่อนให้ผลอยู่ หรือมีความคิดเป็นสัมมาทิฐิในเวลาใกล้ตาย

บุคคลประเภทที่ ๓ ขณะที่บุคคลมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ประกอบอกุศลกรรม มีสัมมาทิฐิ เมื่อตายไปแล้วไปเกิดในสุคติ ทั้งนี้ เพราะเขาทำกรรมดีตั้งแต่ชาติก่อนต่อเนื่องถึงปัจจุบัน หรือมีความคิดเป็นสัมมาทิฐิในเวลาใกล้ตาย

บุคคลประเภทที่ ๔ ขณะที่บุคคลมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ประกอบอกุศลกรรม มีสัมมาทิฐิ เมื่อตายไปแล้วไปเกิดในอบายภูมิ ทั้งนี้เพราะเขาทำกรรมชั่วไว้มากในชาติก่อน และให้ผลอยู่หรือมีความคิดเป็นมิจฉาทิฐิในเวลาใกล้ตาย

การกระทำความกรรมและให้ผลของกรรมของบุคคลประเภทที่ ๑ เรียกว่า ทำชั่วได้ชั่ว บุคคลประเภทที่ ๒ เรียกว่า ทำชั่วได้ดี บุคคลประเภทที่ ๓ เรียกว่า ทำดีได้ดี บุคคลประเภทที่ ๔ เรียกว่า ทำดีได้ชั่ว^{๒๑}

การให้ผลของกรรมของบุคคลประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๓ เป็นการให้ผลของกรรมที่ชอบด้วยเหตุผล แต่การให้ผลของกรรมของบุคคลประเภทที่ ๒ และประเภทที่ ๔ เป็นการให้ผลที่เริ่มมีความซับซ้อนขึ้น เกินกว่าวิสัยของบุคคลทั่วไปจะเข้าใจสาเหตุได้ ด้วยมีสาเหตุ ๒ ประการ คือ ๑. เป็นระยะเวลาที่กรรมในชาติก่อนให้ผล จึงขัดขวางผลของกรรมในชาตินี้ ๒. คุณภาพของจิตในเวลาใกล้ตาย ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับมโนกรรมมากที่สุด ดังนั้น จิตใกล้ตายที่มีสภาพผ่องใส หรือเศร้าหมอง จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้ไปเกิดในสุคติ หรือในอบายภูมิในชาติต่อไป ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน วัตถูปมสูตร^{๒๒} ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ช่างย้อมผ้าจะพืงนำผ้าที่สกปรก เประอะเปื่อน ใส่งในน้ำย้อมสี คือ สีเขียว สีเหลือง สีแดง หรือสีชมพู ผ้าผืนนั้นจะพืงเป็นผ้าที่ย้อมได้ไม่ดี มีสีไม่สดใส ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะผ้าผืนนั้นเป็นผ้าที่ไม่สะอาด แม้นั้นใด เมื่อจิตเศร้า

^{๒๑} พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), *กรรมที่ปณี เล่ม ๑*, (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕๕-๔๕๕.

^{๒๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๐/๖๒-๖๓.

หมอง ทุกคติ^{๒๓} ก็เป็นอันหวังได้ ฉะนั้นเหมือนกัน ช่างซ่อมผ้า จะพืงนำผ้าที่สะอาดหมดจด ใสลงในน้ำข้อมสี คือ สีเขียว สีเหลือง สีแดง หรือสีชมพู ผ้าผืนนั้น จะพืงเป็นผ้าที่ข้อมได้ดี มีสีสันสดใส ข้อนั้น เพราะเหตุไร เพราะผ้าผืนนั้นเป็นผ้าที่สะอาดแม้ฉนั้นใด เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุขคติ ก็เป็นอันหวังได้ฉนั้นเหมือนกัน

การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังกสูตร เป็นการให้ผลของกรรมชั้นนอกซึ่งมีความสัมพันธ์กับเรื่องสถานที่ที่จะไปเกิด (คติ) บุคคลที่ทำความดีไว้มากแต่ไปเกิดในอบายภูมิ หรือผู้ที่ทำกรรมชั่วไว้มาก แต่ไปเกิดในสุคติภูมิ ผลของกรรมดีและกรรมชั่วที่เขากระทำไว้ซึ่งยังไม่ได้ให้ผล ไม่ได้สูญหายไปไหน ยังรอคอยเขาอยู่ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในทุติยาปุตตกสูตรว่า “ก็บุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรมนั้นแหละ เป็นของ ๆ เขา และเขาย่อมพาเอากรรมนั้นไป อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามคน เพราะฉะนั้น บุคคลควรทำความดี ตั้งสมไว้สำหรับภพหน้า บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า”^{๒๔} ฉะนั้น มโนกรรมในขณะที่จิตใกล้ดับ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเกื้อหนุนไปเกิดในอบายภูมิ หรือในสุคติ การรับผลของกรรมจึงอาจจะไม่เป็นไปตามที่ปุถุชนสัมผัสได้จากกายตนะภายใน ฉะนั้น บุคคลจึงไม่ควรประมาทที่จะทำจิตให้ผ่องใสและคุ้นเคยอยู่กับกรรมดีตลอดเวลา

๒. การให้ผลของกรรมในจุฬกัมมวิภังกสูตร^{๒๕}

ในจุฬกัมมวิภังกสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสยืนยันว่าผลของกรรมมีจริง ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

๑. มีอายุสั้น เพราะมาสัตว์ มีอายุยืน เพราะไม่มาสัตว์

^{๒๓} ทุกคติ มี ๒ อย่าง คือ (๑) ปฏิปัตติทุกคติ หมายถึง คติ คือ การปฏิบัติชั่วด้วยอำนาจกิเลสแบ่งเป็น ๒ อย่าง ได้แก่ อาการิยปฏิบัติทุกคติ คือ ทุกคติของภควัสดุ์ผู้มีจิตเศร้าหมองฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติอกุศลกรรมบถ ๑๐ และอนาคาริยปฏิบัติทุกคติ คือ คติของบรรพชิตผู้มีจิตเศร้าหมอง ตะเกียกตะกายทำลายสงฆ์ทำลายเจติยวัตถุอนาคาร (๒) คติทุกคติ หมายถึง คติ หรือ ภูมิเป็นที่ไปอันเป็นทุกข์แบ่งเป็น ๒ อย่าง ได้แก่ อาการิยทุกคติ คือ คติของภควัสดุ์ผู้ตายแล้วไปเกิดในนรกบ้าง กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานบ้าง เปรตวิสัยบ้าง และอนาคาริยทุกคติ คือ ทุกคติของบรรพชิตผู้มรณภาพแล้ว ไปเกิดในนรกเป็นต้น เป็นสมณชัณห์ เป็นสมณเปรต มีกายลุกโชติช่วงเพราะผ้าสังฆาฏิ เป็นต้น, ม.ม.อ. ๑/๓๐/๑๘๐, ม.ม.ฎีกา ๑/๓๐/๑๘๐.

^{๒๔} ส.ส. (ไทย) ๒๔/๑/๑๔๕๘.

^{๒๕} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๕-๒๘๗/๓๔๕-๓๕๗.

๒. มีโรคน้อย เพราะไม่เบียดเบียนสัตว์ มีโรคน้อย เพราะเบียดเบียนสัตว์
๓. มีผิวพรรณทราม เพราะมักโกรธแค้นพยาบาท มีผิวพรรณดี เพราะไม่โกรธแค้นพยาบาท
๔. มีศักดิ์ต่ำ เพราะมักริษยา มีศักดิ์สูง เพราะไม่ริษยา
๕. มีโรคทรัพย์น้อย เพราะไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีโรคทรัพย์มาก เพราะรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

๖. เกิดในตระกูลต่ำ เพราะกระด้างถือตัวไม่รู้จักอ่อนน้อม เกิดในตระกูลสูง เพราะไม่กระด้าง ไม่ถือตัว รู้จักอ่อนน้อม
๗. มีปัญญาทราม เพราะไม่ได้ถามหรือแสวงหาความรู้ มีปัญญามาก เพราะรู้จักได้ถามและแสวงหาความรู้

ในอุปกัมมวิภังคสูตร แสดงถึงผลของการกระทำไว้อย่างชัดเจน ว่ากระทำอย่างใดไว้อย่อมได้รับผลอย่างนั้น เช่น ถ้าเราอยากมีอายุยืน ก็ต้องไม่ฆ่าสัตว์ ถ้าเราอยากมีอายุสั้น ก็ให้ฆ่าสัตว์ นี่คือผลของกรรมซึ่งในพระไตรปิฎกได้ชี้แจงไว้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยจึงสรุปว่า กรรมในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา หรือเจตนาที่เรียกว่า กรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ เจตยิตฺวา กम्मํ กโรติ กาเยน วาจาเยน มนสา” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรา (ตถาคต) กล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคลครั้นคิดแล้ว จึงกระทำการกรรมด้วยกาย วาจา และใจ”^{๒๖}

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า การกระทำที่ไม่มีเจตนาข้อมไม่ถือว่าเป็นกรรม และการกระทำเช่นนั้นย่อมไม่มีผลต่อผู้กระทำ เพราะฉะนั้นกรรมที่ไร้เจตนาจึงเป็นกรรมที่ไม่ให้ผล

๔.๒ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย

๔.๒.๑ กรรมทั่วไป

พระศาสนโศภณ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมเป็นกฎธรรมชาติหรือกฎแห่งเหตุและผล มี ๕ อย่าง คือ

- ๑) อุคฺคินิยาม กฎแห่งฤดู
- ๒) พีชนิยาม กฎแห่งพืช

^{๒๖} อจ.ถก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๓๗.

๓) จิตตนิยาม กฎแห่งจิต

๔) กรรมนิยาม กฎแห่งกรรม

๕) ธรรมนิยาม กฎแห่งธรรมชาติล้วน

นี่คือ กฎธรรมชาติที่มีอยู่ในโลกใบนี้ ใครทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว

ผู้วิจัยเห็นว่า ความเชื่อในเรื่องกรรมของพระเดชพระคุณมีความเชื่อที่ถูกต้องและสอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่ากฎเหล่านี้เป็นกฎธรรมชาติ ถ้าจะจำแนกออกให้เห็นชัด ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้ ข้อที่ ๑ และข้อที่ ๒ เป็นกฎแห่งวัตถุ ข้อที่ ๓ และข้อที่ ๔ เป็นกฎแห่งกรรมและกฎแห่งจิต ข้อที่ ๕ เป็นกฎแห่งธรรม ซึ่งมีทั้งเหตุและผลที่สอดคล้องกัน ระหว่างผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และผลของการกระทำ^{๒๗}

พระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ทัศนะว่า กรรมเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าหากไม่กล่าวถึงเรื่องกรรมแล้วศาสนาพุทธไม่ต้องมีก็ได้ ที่มีและมีความหมายก็เพราะว่าพระพุทธเจ้าสอนเรื่องกรรม เสนอเรื่องเหตุผล เพราะกรรมเป็นเหตุผลเมื่อก่อเหตุแล้วต้องมีผลลัพธ์ การที่จะรู้ว่ากรรมให้ผลจริงหรือไม่ ก็ต้องศึกษารายละเอียดที่จะต้องติดตามเพราะกรรมมีหลายมิติมาก ฉะนั้นกรรมเป็นเรื่องสำคัญ พระพุทธเจ้าเป็นกรรมวาทีเป็นผู้มีปกติกล่าวสอนเรื่องกรรม

ผู้วิจัยเห็นว่า พระเดชพระคุณมีความเห็นที่สอดคล้องกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา เพราะว่าถ้าพระพุทธศาสนาไม่กล่าวถึงเรื่องกรรม ก็จะไม่สมบูรณ์ในรายละเอียดตามหลักพระพุทธศาสนา ฉะนั้นกรรมจึงเป็นแนวคิด ทฤษฎี หรือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการกระทำของแต่ละบุคคลในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างยิ่ง^{๒๘}

พระสุธีธรรมานุวัตร ได้ให้ทัศนะว่า กรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ต้องประกอบด้วยเจตนา เจตนาคือตัวกรรม ซึ่งเป็นคำกลาง ๆ ไม่มีดี ไม่มีชั่ว กรรมดี เรียกว่ากุศลกรรม ส่วนกรรมชั่ว เรียกว่าอกุศลกรรม เพราะฉะนั้น ถ้าทำไปโดยไม่มีเจตนา เราก็ไม่จัดว่าเป็นกรรม เพราะกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา จะต้องเจตนา ถ้าไม่มีเจตนาที่ไม่ใช่กรรม

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระศาสโสภณ (พิจิตร จิตตวณฺโณ), ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ผู้วิจัยเห็นว่า พระเดชพระคุณมีแนวคิดที่ตรงประเด็นตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่าหลักกรรมได้มองถึงเหตุและผล คือ มีเจตนา จึงเรียกว่ากรรม ถ้าไม่มีเจตนาก็ไม่เรียกว่าเป็นกรรม ส่วนเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว ท่านก็มีแนวความคิดที่ตรงว่า กรรมเป็นคำกลาง ๆ ยังไม่ดีไม่ชั่ว ซึ่งได้แบ่งแยกออกเป็น ๒ ประการ คือ กุศลกรรม กับ อกุศลกรรม^{๒๘}

บรรจบ บรรณรุจิ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นหลักกรรมที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์กระทำสิ่งใดลงไปแล้วก็ย่อมได้รับผลของการกระทำนั้น ๆ มีทั้งกรรมดีกรรมชั่วและแบ่งออกไปเป็น กรรมเก่า คือ กรรมในอดีตชาติ และกรรมใหม่ คือ กรรมในปัจจุบัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ความเห็นของท่านในเรื่องกรรมที่แสดงถึงการกระทำของมนุษย์ทุกคนที่ได้กระทำอะไรลงไปนั้น ย่อมส่งผลตามเหตุที่มนุษย์ได้กระทำลงไป และท่านยังแบ่งกรรมออกเป็น ๒ อย่าง ได้แก่ กรรมเก่า คือ การกระทำที่ได้ทำไว้ในอดีตชาติตั้งแต่ชาติที่ ๒ ชาติที่ ๓ และที่ผ่าน ๆ มา ซึ่งเราก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าเราได้กระทำอะไรลงไปบ้าง แต่กรรมนั้นย่อมสะท้อนกลับมาให้ผลจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความหนักเบาของกรรมนั้น ๆ ถ้าเป็นกรรมหนักก็ย่อมจะส่งผลก่อน ส่วนกรรมใหม่ เป็นกรรมที่กระทำขึ้นในปัจจุบันนี้ ถ้ากระทำดี ก็ย่อมจะทำให้เรามีความสุขกายและสุขใจ ส่วนกรรมชั่วย่อมส่งผลตรงกันข้าม ดังนั้นเจตนาที่บุคคลทำความดีหรือความชั่ว ที่ประกอบไปด้วยกิเลส ก่อเกิดกรรม และผลของกรรม ดังนั้นเราควรจะต้องคิดดี พุคดี และทำดี ก็จะทำได้ไปสู่สถานที่ดี ๆ มีสวรรค์ เป็นต้น การคิดชั่ว ทำชั่ว พุคชั่ว ก็จะพาเราไปในสถานที่ชั่ว ๆ มีอบายภูมิ เป็นต้น^{๒๙}

สมภาร พรหมทา ได้ให้ทัศนะว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องกรรมในฐานะที่เป็นกฎธรรมชาติอย่างหนึ่งในนิยาม ๕ ซึ่งจะมีนิยามข้อหนึ่ง คือ กรรมนิยาม นิยามนี้เป็นกฎธรรมชาติที่ว่า ถ้าเกิดสิ่งนี้ ก็จะเกิดอะไรตามมา แล้วจัดสรร การให้ผลของกรรมนี้ก็เป็นกระบวนการตามธรรมชาติ

ผู้วิจัยเห็นว่า ทัศนะของท่านมองเรื่องกรรมได้สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่า กฎแห่งกรรมเป็นข้อหนึ่งในนิยาม ๕ คือ เป็นกฎธรรมชาติที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระสุธีธรรมานวัตร, ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ, ๔ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ซึ่งจะส่งผลให้แก่บุคคลตามที่ตนเองกระทำลงไป โดยยุติธรรม ไม่มีการติดสินบน คอร์รัปชัน และคดโกงแต่อย่างใด กฎธรรมชาตินี้จะตรงไปตรงมาอย่างนี้ตลอดไป^{๑๑๑}

ศลิษา ทรัพย์สวน ได้ให้ทัศนะว่า ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว

ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการมองเรื่องกรรมสอดคล้องกับหลักคำสอนที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ก็ต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าที่กล่าวอย่างนี้ เพราะเหตุใด ที่ว่ากรรมดีหมายถึงอะไร ที่ว่ากรรมชั่วหมายถึงอะไร ถ้ามองว่ากรรมดี คือ ผลชั้นนอก เช่น ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็จะเป็นการมองเพียงมิติเดียว แต่ถ้ามองว่ากรรมดี คือ ผลชั้นใน เช่น ทำความดีแล้วส่งผลไปถึงระดับจิตใจ ทำให้เบิกบานใจ แข็งแรงใจ ะริ้นหัวใจ มีความเอิบอิ่มในจิตใจ นี่จึงจะเป็นความสุขที่แท้จริง ส่วนกรรมชั่ว ถ้ามองว่าสิ่งที่ทำให้เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ทุกข์ ถูกนินทา อันนี้ก็เป็นการมองในมิติเดียว แต่สิ่งที่ควรมีการพิจารณาในขณะที่กระทำด้วย คือ ถ้าคิดชั่ว พูดชั่ว และกระทำชั่วแล้วผลที่จะได้รับในขณะนั้นคือ ความทุกข์ ความคับแค้น รำคาญ ฟุ้งซ่าน ไม่สบายกายไม่สบายใจ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นในขณะที่กระทำทันที ฉะนั้นการมองเรื่องกรรมต้องมองในหลายมิติจึงจะเข้าใจตามหลักกรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง^{๑๑๒}

วิทยา ทองศรี ได้ให้ทัศนะว่า กรรมเป็นเรื่องของการกระทำ โดยเข้าใจว่า เมื่อเรากระทำอย่างไรไม่ว่าจะเป็นการความดีหรือความชั่ว การกระทำนั้น ๆ ย่อมต้องส่งผลหรือมีอิทธิพลกลับมาหาผู้กระทำอย่างแน่นอน เรียกได้ว่า ทำอย่างไรก็จะได้รับผลอย่างนั้น คบคนเช่นใดก็จะเป็นคนเช่นนั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า การมองเรื่องกรรมข้างต้นนั้นสอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่า กรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยความตั้งใจ ทำดีย่อมได้ผลดี ทำชั่วย่อมได้ผลชั่ว และยังมีความเชื่ออีกว่า การกระทำนั้น ๆ ย่อมส่งผลสะท้อนกลับไปหาผู้กระทำอย่างแน่นอน^{๑๑๓}

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ศ.ดร. สมภาร พรหมทา, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ คุณศลิษา ทรัพย์สวน, ๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ คุณวิทยา ทองศรี, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ศุภกรัษ์ บุญบัณฑิต ได้ให้ทัศนะว่า ผลของกรรมดีกรรมไม่ดี ที่ได้กระทำไว้ในอดีตหรืออดีตชาติที่ผ่านมา ย่อมจะส่งผลในปัจจุบันชาติหรืออนาคตชาติ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นจากเหตุ

ผู้วิจัยเห็นว่า จากมุมมองที่ว่าผลของกรรมดีหรือกรรมชั่ว คือ อดีตได้กระทำมาอย่างไรก็จะได้รับผลในปัจจุบันอย่างนั้น และการกระทำในปัจจุบันเป็นอย่างไรก็จะได้รับผลในอนาคตอย่างนั้น ถ้าคิดอย่างนี้ก็จะสามารถมองกลับไปกลับมา แต่ถ้ามองกรรมเก่ากรรมใหม่ความดับกรรมและทางไปสู่ความดับแห่งกรรมจริง ๆ แล้วคืออะไร พระพุทธองค์ตรัสไว้ในกัมมนิโรธสูตร ไว้ว่า

กรรมเก่าคืออะไร? จักขุ (ตา) โสตะ (หู) ฆานะ (จมูก) ชิวหา (ลิ้น) กาย มโน (ใจ) นี้ชื่อว่า กรรมเก่า อะไรชื่อว่ากรรมใหม่? กรรมที่บุคคลทำด้วยกาย วาจา ใจ นี้ชื่อว่ากรรมใหม่ อะไรคือความดับกรรม? คือ นิโรธที่ถูกต้องวิมุตติ เพราะดับกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมได้ นี้เราเรียกว่า ความดับกรรม ปฏิบัติทำให้ถึงความดับกรรม คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ^{๓๔}

ถ้ามองเรื่องกรรมเก่าและกรรมใหม่ตรงตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ถือว่าเป็นการมองที่ถูกต้อง แต่ถ้ามองกรรมเก่าคือ อดีต ในที่สุดตนเองก็ยอมจำนนต่อกรรมในอดีต โดยไม่คิดที่จะพยายามกระทำกรรมในปัจจุบันให้ดีขึ้น ฉะนั้นถ้ามองกรรมเก่าอย่างถูกต้อง ก็ยอมทำให้ผู้นั้นมีฉันทะ มีวิริยะในการประกอบกิจการนั้น ๆ ได้อย่างมีความสุข^{๓๕}

ประภัสสร ปานศรี ได้ให้ทัศนะว่า ข้าพเจ้ามีความเชื่อในเรื่องกรรม คือ การกระทำ ทำสิ่งใดไว้ก็จะได้รับผลกรรมนั้น เพียงแต่จะให้ผลช้าหรือเร็วเท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นความเชื่อในเรื่องกรรมที่สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่า การกระทำที่มีเจตนาหรือความตั้งใจกระทำทางกาย วาจา และใจ เป็นเครื่องชี้วัดว่า ถ้ากระทำสิ่งใดไว้ก็ย่อมจะได้รับผลกรรมนั้น ข้อนี้อาจจะมีการมองต่างมุมที่ว่า เหตุที่กระทำก็ส่งผลแน่ แต่ผลอาจจะเป็นอย่างอื่นก็เป็นได้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงหรือโดยอ้อมก็แล้วแต่แรงเหวี่ยงของกรรมว่าจะเหวี่ยงไปทางไหนและให้ได้รับผลอย่างไร ส่วนการให้ผลช้าหรือเร็วนั้นก็มองว่า ทั้งกรรมหนักหรือกรรมเบา นั้นอาจจะให้ผลหรือไม่ให้ผลก็ได้ ถ้าบุคคลนั้นตั้งสม

^{๓๔} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๔๖/๑๗๕.

^{๓๕} สัมภาษณ์ คุณศุภกรัษ์ บุญบัณฑิต, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๔.

คุณงามความดีไว้มากคือ ข้ามพ้นจากทุกข์ได้แล้ว คือ เป็นพระอรหันต์ กรรมหนักเบาย่อมจะไม่ส่งผลอีกต่อไป กรรมนั้นอาจจะเป็นอโหสิกรรมก็ได้

จากที่กล่าวมาสรุปว่า กรรมทั่วไปที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ตอบมานั้นมีทั้งความต่างและความเหมือนในแต่ละท่าน ซึ่งท่านเหล่านี้เชื่อว่ากรรมมีจริง บางท่านก็มองเรื่องกรรมที่ตรงกับความหมายและมีความคิดเห็นที่ตรงประเด็น บางท่านก็มีแนวความเชื่อของเรื่องกรรมในอดีตที่ส่งผลมาให้ได้รับในปัจจุบันชาติ ส่วนความเหมือนกัน คือ กรรม ได้แก่ การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนาที่กระทำด้วยกาย วาจา และใจ ซึ่งจะส่งผลช้าหรือเร็วต่างกันเท่านั้น

๔.๒.๒ ลักษณะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย

พระศาสนโสภณ ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย ใครทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว แล้วแต่กรรมนั้นจะส่งผลช้าหรือเร็ว เช่น การให้ความเคารพต่อพ่อแม่ พ่อแม่มีความรักลูกดังเช่นดวงใจ พ่อแม่สามารถที่จะตายแทนลูกของตนเองได้ เช่น ในเร็ว ๆ นี้มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่ถูกถูกลักตัวไป ความเสียใจของแม่ถูกที่คนอื่นมาลักเอาลูกของตนไปนั้นสุดที่จะเศร้าใจ เพราะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจที่ตนปรารถนาจึงทำให้แม่เสียใจมาก กฎแห่งกรรมเป็นอย่างนี้ อย่าคิดว่าไม่มี พ่อแม่รักเรามากยิ่งกว่าเรารักพ่อแม่

ผู้วิจัยเห็นว่า พระเดชพระคุณมีความคิดเห็นที่สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาว่า ใครทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว ซึ่งท่านได้ยกตัวอย่างเรื่องพ่อแม่ที่รักลูกดังดวงใจ ถ้าใครลักขโมยลูกไป พ่อแม่ยอมเสียใจดุจดังเอาดวงใจออกจากอก ลูกเป็นสายใยรักที่พ่อแม่ห่วงหาอาลัยรักเป็นอย่างยิ่ง เพราะเหตุใดแม่คนนี้จึงถูกคนอื่นลักลูกไป ในส่วนกฎแห่งกรรมโดยตรงแล้ว เขาอาจจะไปลักลูกของคนอื่นมาเป็นลูกของตนก็เป็นได้ แต่ถ้าโดยอ้อม เขาอาจจะไม่ตั้งใจ เห็นเด็กน่ารักน่าเอ็นดูจึงนำเด็กมาเลี้ยงไว้ในเรือนของตนโดยไม่ได้บอกให้แม่ของเด็กรู้ ดังนั้นพระเดชพระคุณมีความเชื่อต่อเรื่องกรรมในสังคมไทยว่าใครทำอะไรก็ได้ อย่างนั้นแน่นอน

พระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า คนไทยในปัจจุบันยังสับสนในเรื่องกรรมอยู่ เหตุที่สับสนก็เพราะว่าไม่ได้ศึกษาอย่างจริงจัง แต่มีคนส่วนหนึ่งที่ศึกษาเรื่องกรรมโดยอาจจะกล่าวได้ว่าศึกษาจนเคล็ดไปเสียก็ได้ ท่านก็เลยไม่รู้ว่าเอาอะไรมาสอนให้มนุษย์โลก เหมือนคนรู้มากแต่ทำอะไรไม่ถูก ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งก็คือไม่รู้จริงแล้วไปสอน ฉะนั้นแม้สังคมไทยจะมีพระพุทธศาสนาที่แพร่หลาย แต่ระบบการศึกษาไม่ค่อยจะเป็นระบบทำให้คน

ลับสนในเรื่องกรรม มีเพียงคนบางกลุ่มที่เข้าใจในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น คนไทยยังประพฤติปฏิบัติไม่สอดคล้องกับหลักกรรมและบางที่ยังไม่เชื่อ เรื่องนี้เป็นเรื่องของศรัทธา การอยู่ด้วยความศรัทธาก็เป็นเรื่องสำคัญ

ผู้วิจัยเห็นว่า พระเดชพระคุณกล่าวมานั้น ในปัจจุบันสังคมไทยเป็นอย่างนั้นจริง คือ คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่า กรรม คืออะไร กรรมดีกรรมชั่ว คืออะไร ถ้ามีใครบางคนกล่าวขึ้นมาบางคนจะตกใจ เพราะคนกลุ่มนี้มองว่า กรรม คือ ความชั่วร้าย เป็นสิ่งอัปยศ จัญไร ระบาย เลวทราม ต่ำช้า หรือไม่เป็นมงคล แต่ถ้าคนที่ได้ศึกษาก็จะเข้าใจความหมายของกรรม คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ถ้ามีเจตนาดี ก็เรียกว่า กรรมดี ถ้ามีเจตนาชั่ว ก็เรียกว่า กรรมชั่ว ฉะนั้น สังคมไทยจะต้องตระหนักว่า ตอนนี้สังคมไทยเป็นอย่างไร เมื่อเห็นว่าคนในสังคมเริ่มมีความเชื่อเรื่องกรรมน้อยลง ก็ควรจะต้องช่วยกันเน้นย้ำให้คนในสังคมมีจิตสำนึกต่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ และถ้าสามารถปลูกจิตสำนึกตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะในครอบครัว โรงเรียน วัด หรือในหมู่สังคม โดยข่มคนชั่ว ยกย่องคนดี สังคมไทยจะมีความเจริญและมีความเชื่อในเรื่องกรรมอย่างสนิทใจในที่สุดก็จะละอายชั่วกลัวบาป ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

พระสุธีธรรมานุวัตร ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า กรรมเป็นเรื่องที่อยู่ภายในใจของเราเอง โดยไม่ได้อยู่ห่างไกลเราเลย อยู่ที่เจตนาของเราว่าเราจะกระทำดีหรือกระทำชั่ว แต่สังคมไทยในปัจจุบันนี้ มองเรื่องกรรมคลาดเคลื่อน จึงได้พากันไปแก้กรรม กรรมมันแก้ไม่ได้ ถ้ากระทำความผิดต้องรับผลทั้งหนักและเบาตามที่แรงหนักเบาที่เจตนา ถ้ากระทำด้วยเจตนาอันแรงกล้าทั้งดีและชั่ว ก็จะส่งผลเร็ว แต่ถ้ามีเจตนาอ่อน ก็จะส่งผลช้า

ผู้วิจัยเห็นว่า พระเดชพระคุณมีทัศนะที่สอดคล้องต่อเรื่องกรรมในสังคมไทย เพราะสังคมไทยมองเรื่องกรรมเป็นเรื่องที่ห่างไกลตัว แต่แท้จริงแล้วกรรมอยู่ในตัวเรานี่เอง ดังพระพุทธองค์กล่าวไว้ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน”^{๓๖} คำกล่าวนี้ยืนยันได้ว่า กรรมไม่ห่างไกลตัวแน่นอน ฉะนั้นพระเดชพระคุณมีความเชื่อต่อเรื่องนี้อย่างชัดเจนถูกต้องทั้งความหมายและทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

^{๓๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๓/๓๕๖.

สมภาร พรหมทา ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า เท่าที่ผมเห็นทางโทรทัศน์หรือทางหนังสือพิมพ์ จะเห็นคนสอนเรื่องกรรมในอีกแบบหนึ่ง และมีคนไปศึกษากับอาจารย์ที่สอนเรื่องกรรมแบบนี้เป็นจำนวนมาก เช่น หลักการแก้กรรม สแกนกรรม ปิดกรรม ตัดกรรม ในแง่หนึ่งก็ยังมีเนื้อหาบางส่วนที่ตรงตามที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ แต่เนื้อหาบางส่วนไม่ตรง คำว่าไม่ตรง คือ เขาสอนถึงกรรมเหมือนกับว่ากรรมนี้ เป็นรอยค่างหรือว่าเป็นสิ่งสกปรกในชีวิตของคน หรืออาจจะเกาะติดมาจากชาติที่ผ่านมา

ผู้วิจัยเห็นว่า การสอนเรื่องกรรม ต้องสอนให้ถูกต้องตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ คือ คำว่า กรรม ก็คือการกระทำ ด้วยความตั้งใจ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ถ้าสอนเรื่องกรรมในทางที่ผิด เช่น หลักการแก้กรรม ตัดกรรม เหล่านี้ถือว่า ไม่ถูกต้องนัก แม้ว่าอาจจะถูกในบางส่วน ถ้าอาจารย์สอนเรื่องกรรมแล้วแนะนำบุคคลนั้นให้ไปทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา นี้ถือว่าตรงกับหลักพระพุทธศาสนา แต่ถ้าสอนเรื่องกรรมแล้วเห็นแก่ประโยชน์ตน คือแนะนำให้ไปทำพิธีไสยศาสตร์ อันนี้ก็จะไม่ตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ฉะนั้นผู้สอนจะต้องสอนให้ถูกต้องทั้งในแง่ความหมาย และข้อปฏิบัติโดยให้สอดคล้องกับการกระทำในชีวิตประจำวันด้วยถึงจะถูกต้อง

วัชระ งามจิตรเจริญ ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยมีความคลาดเคลื่อนบางอย่างอยู่ เช่น เชื่อว่า “กรรม” คือ ความชั่ว “วิบากกรรม” คือ ผลที่ไม่ดี และเราไม่ควรก้าวท้าวกรรมของคนอื่น ควรปล่อยให้เขาได้รับผลกรรมของเขาแต่ในความเห็นของท่านคิดว่าอิทธิพลของความเชื่อเรื่องกรรมยังมีไม่มากนัก เพราะคนส่วนมากก็ยังทำความชั่วกันอยู่ไม่มากนักน้อย แต่คนจำนวนมากยังไม่ค่อยเชื่อ หรือเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง คนที่เชื่ออย่างไม่มีข้อสงสัยมีไม่มากนัก

ผู้วิจัยเห็นว่า สังคมไทยมีความเชื่อที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาตามที่ท่านได้กล่าวไว้ข้างต้น เพราะว่า ยังมองเรื่องกรรม คือ ความชั่ว ผลของกรรม คือ ผลที่ไม่ดี ในทัศนะของสังคมไทยบางกลุ่ม ยังมองเรื่องกรรมเป็นอย่างนี้จริง ซึ่งถือว่ายังไม่เข้าใจในแง่ความหมายของคำว่ากรรมและผลของกรรมที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา บางกลุ่มเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง กลุ่มนี้ก็ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเชื่อเต็มร้อย ส่วนกลุ่มที่เชื่อในเรื่องนี้อยู่แล้วก็ต้องพัฒนาไปให้ถึงความดับกรรมให้ได้ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ เพื่อก้าวล่วงซึ่งพระนิพพานต่อไป

อมรา พันโกคา ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า สิ่งที่เราดำเนินชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ได้ด้วยการทำความดี ถ้าเราไม่ทำความดีแล้ว ชีวิตอาจจะลำบาก โดยเฉพาะการดูแลเอาใจใส่ต่อบุคคลรอบข้างให้เขามีความสุข ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยมีเมตตา กรุณา และไม่ตระหนี่พยายามเสียดละ สิ่งที่เราให้สิ่งของแก่เขา นั้น ทำให้เรามีความสุขใจโดยตรง

ผู้วิจัยเห็นว่า การคิดบวก ทำให้เกิดความสบายใจ ในทางกลับกันถ้าคิดลบก็จะทำให้ไม่สบายใจ ซึ่งถ้ากล่าวตามหลักพระพุทธศาสนาก็ถือว่าสอดคล้อง เพราะทำดีก็ต้องได้ดี ทำชั่วก็ต้องได้ชั่ว ตามเหตุปัจจัยที่ตนกระทำ กระทำสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้น หว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น “กรรมดีหรือชั่วทุกอย่างที่คนสั่งสมไว้ ย่อมมีผล ขึ้นชื่อว่ากรรม แม้จะนิดหน่อย ที่จะวางเปล่าไปเลยย่อมไม่มี”^{๓๖} หรือ คำว่า กรรมไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมไม่สูญเปล่าเลย”^{๓๗} ถ้าตีความคำตรัสนี้ จะเห็นว่ากรรมดีหรือชั่วที่บุคคลได้กระทำไว้แล้ว แม้เพียงเล็กน้อย ก็ย่อมให้ผล คือ มองกรรมที่ส่งผลด้านใน คือ ระดับจิตใจเป็นหลัก ซึ่งคนส่วนมากมักจะไม่นิยามมองตรงจุดนี้ โดยมากมักจะมองข้ามผลด้านนี้ไป คือ ไม่ให้ความสำคัญในด้านนี้มากนัก

ชนพันธุ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า สังคมไทยเชื่อในเรื่องกรรมนี้มาช้านาน ดังคำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แม้ปัจจุบันจะมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อเรื่องนี้ ละเลยการมีหิริโอตตปละ แต่ยังมีคนจำนวนมากเข้าวัดทำบุญอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นความเชื่อเรื่องกรรมยังคงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ความคิดเห็นนี้มีความสอดคล้องต่อเรื่องกรรม เพราะที่ สังคมไทย ตั้งแต่อดีตนั้นผู้ปกครองได้ปลูกฝังค่านิยมให้ลูกหลานได้เข้าใจถึงเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ ว่า สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ และการศึกษาเล่าเรียนก็อยู่ในวัด ซึ่งมีพระคุณเจ้าเป็นผู้สอนหนังสือ ในเรื่องศีล ๕ จึงไม่ค่อยมีเพราะต่างคนก็ต่างกลัวบาป คือ ก่อนจะทำอะไรก็ละอายชั่วกลัวบาปกรรม จะทำอะไรก็สังวรระวัง แต่ปัจจุบันความเชื่อเรื่องนี้ค่อย ๆ เลือนรางหายไป คนเริ่มไม่เชื่อบาป บุญ คุณ โทษ จึงทำให้สังคมแย่งลง จนกระทั่งศีลธรรม จริยธรรม หรือ คุณธรรม กำลังจะเสื่อมลงทุกที ถ้าสิ่งเหล่านี้เสื่อมลงเมื่อใดความเห็นแก่ตัวก็จะมากขึ้น และจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย

^{๓๖} พุ.ชา. (บาลี) ๒๗/๒๐๕๔/๔๑๓.

^{๓๗} พุ.ชา. (บาลี) ๒๘/๘๖๔/๓๐๖.

รุ่งกานต์ แสงสุระ ได้ให้ทัศนะเรื่องนี้ไว้ว่า ถ้าเราทำกรรมแล้ว กรรมนั้นจะส่งผลต่อชีวิตของเราอย่างแน่นอน เพราะกรรมเกิดจากการกระทำ เราทำดี เราก็จะได้ดี ถึงแม้ว่าผลของการตอบสนองอาจจะช้าหรือเร็ว แต่สุดท้ายผลของการกระทำก็จะส่งผลต่อชีวิตของบุคคลที่กระทำ เช่น คนที่ทำแต่กรรมดี กรรมดีก็จะตอบสนองชีวิตของเขา แต่ถ้าคนที่ชอบทำแต่กรรมชั่ว กรรมชั่วก็จะตอบสนองเขา ถึงแม้เราจะเห็นว่าคนที่กระทำความชั่ว ทำไมไม่ได้รับผลกรรมชั่ว แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่า สักวันหนึ่งผลของกรรมจะตอบสนองเขาอย่างแน่นอน

ผู้วิจัยเห็นว่า ความเห็นนี้สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะความเชื่อที่ว่า ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว อุปมาเหมือนเราขว้างลูกบอลใส่ฝาผนัง ถ้าออกแรงมากเท่าใด การสะท้อนกลับย่อมแรงเท่านั้น ฉะนั้นการกระทำของแต่ละบุคคลจะให้ผลหนักหรือเบา ก็ขึ้นอยู่กับแรงเจตนาว่ามีมากหรือน้อย

จากที่กล่าวมาสรุปว่า ผู้ที่ให้สัมภาษณ์นี้เชื่อเรื่องกรรมที่ส่งผลทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งความดีความชั่ว ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และการกระทำของแต่ละบุคคลยังส่งผลมาเกี่ยวเนื่องถึงอีกบุคคลหนึ่ง เพราะชีวิตของคนเหล่านั้นเกี่ยวข้องกัน ฉะนั้น เราสามารถจะพิจารณากรรมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. กรรมส่วนบุคคล
๒. กรรมของครอบครัว
๓. กรรมของหมู่คณะหรือสังคม
๔. กรรมของประเทศชาติ
๕. กรรมของโลก

กรรมส่วนบุคคลนั้น ใครทำคนนั้นได้รับเพียงคนเดียว คือ เขาทำประโยชน์ส่วนตนของเขา เช่น การศึกษาหาความรู้ ใครทำคนนั้นก็ได้รับเฉพาะตน เขาศึกษาเล่าเรียนเพียงคนเดียว คนอื่นย่อมไม่มีส่วนรับรู้ด้วย ต่อเมื่อเขานำความรู้ขึ้นมาตั้งสอนบอกเล่านั้น แหะละคนอื่นจึงจะพลอยรู้ไปด้วย

แต่เมื่อกว่าโดยอ้อม บุคคลผู้มีการศึกษาสูงมีความรู้ดีใช้ความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อหมู่คณะ ต่อชาติ ต่อโลก ก็จะเป็นกรรมที่เกี่ยวข้องกันคือทำให้เกิดสิ่งดีงามเกิดผลประโยชน์ต่อสิ่งอื่น ๆ

ในทางชั่วก็เช่นกัน บุคคลก็สามารถทำความเดือดร้อนให้ตกไปถึงผู้อื่นได้ดังเช่นกรรมของครอบครัว คือ คนที่อยู่ในครอบครัว หมู่คณะ ชาติเดียวกันเมื่อทำความชั่วความ

เค็ดร่อนก็ยอมตกไปถึงผู้อื่น เช่น กรรมบางอย่างบิดาเป็นคนทำแต่ผลกรรมตกไปถึงบุตร เช่น บิดาไปตัดมือลิง เพราะลิงได้ทำสิ่งของมีค่าของตนเสียหาย ขณะนั้นภรรยาของเขากำลังตั้งครรภ์ เมื่อภรรยาคลอด ปรากฏว่าบุตรของเขามีขาจดมาตั้งแต่ในครรภ์ ในกรณีเช่นนี้ เราอาจจะอธิบายหลักกรรมและการให้ผลได้ ๒ แห่ง คือ

๑. กรรมได้จัดสรรให้วิญญูณ ซึ่งเคยทำกรรมอย่างเดียวกับบิดาของเขาในชาตินี้ มาเกิด กล่าวคือ เด็กคนนั้นอาจจะเคยตัดมือลิงหรือตัดมือคนหรือตัดขาสัตว์ในชาติใดชาติหนึ่งในอดีตมาแล้ว

๒. กรรมที่รุนแรงมากย่อมหาโอกาสให้ผลโดยเร็ว แต่ยังหาโอกาสสำหรับบุคคลผู้เป็นบิดาไม่ได้ จึงไปลงโทษแก่คนอื่นที่ลูก ซึ่งเป็นการลงโทษและทรมานจิตใจของบิดา ทำให้เกิดความสะเทือนใจต่อครอบครัว

๔.๓ วิเคราะห์ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม

สังคมไทยในปัจจุบันนี้ มองกรรมไปในแง่มุมต่าง ๆ นานา จึงได้แบ่งบุคคลออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ บุคคลทั่วไปมองกรรมไปในแง่หนึ่ง เช่น ชาตินี้มีกรรม เราทำมาไม่ดีเองอะไรก็สุดแท้แต่กรรม เป็นต้น ส่วนบุคคลที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนามองในอีกแง่หนึ่ง เช่น มองเรื่องกรรมในแง่เหตุผล ซึ่งเป็นปัจจัยการต่อกันและกัน แต่ถ้าจะมองให้ถูกต้อง จะต้องปรับความเข้าใจในแง่ความหมายและทัศนคติให้ถูกต้อง ดังนี้

๑. ในแง่ความหมาย คนทั่วไปมองความหมายของคำว่า กรรม ในแง่ผลร้ายของการกระทำชั่วในอดีตชาติ แต่เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมที่แท้จริงแล้ว ควรมองกรรมในความหมายกลาง ๆ เพราะกรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา จะแสดงออกมาทางกายก็ตาม วาจา ก็ตาม ใจก็ตาม อดีตก็ตาม ปัจจุบันก็ตาม อนาคตก็ตาม ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จัดเป็นกรรมทั้งนั้น ดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ในวาเสฏฐสูตรว่า

บุคคลเป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ หรือไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ บุคคลเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม บุคคลเป็นชวานาก็เพราะกรรม เป็นช่างศิลป์ก็เพราะกรรม เป็นพ่อค้าก็เพราะกรรม เป็นผู้รับใช้ก็เพราะกรรม บุคคลแม้เป็นโจรก็เพราะกรรม เป็นทหารอาชีพรก็เพราะกรรม เป็นปุโรหิตก็เพราะกรรม แม้เป็นพระราชา ก็เพราะกรรมทั้งนั้น^{๓๕}

^{๓๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๖๐/๕๘๑-๕๘๒.

จากข้อความข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า บุคคลใดต้องการเป็นอะไร ก็ตนนั้นแหละ กระทบเอง ซึ่งไม่มีใครมาทำให้ เช่น เราเรียนหนังสือต้องการเป็นที่หนึ่งในชั้น ก็ต้องอ่านหนังสือให้มาก จะให้เพื่อนร่วมห้องมาอ่านแล้วให้เราได้ที่หนึ่งก็เป็นไปได้ ฉะนั้นต้องเข้าใจความหมายของคำว่า กรรมให้ถูกต้องเสียก่อน แต่ถ้าจะมองความหมายที่ลึกเข้าไป ก็ต้องมองให้ถึงจิตใจ เมื่อมองลึกเข้าไปถึงจิตใจ เรากงจะจำได้ถึงพุทธพจน์ ที่ให้คำจำกัดความ บอกความหมายของกรรมว่า

“เจตนาหิ ภิกขเว กम्म วทามิ” แปลว่า ภิกขุทั้งหลายเรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม^{๔๐} คำว่า เจตนา คือ ตัวความคิดจิตใจ เจตจำนง ความตั้งใจคิดมุ่งหมายนี้แหละเป็นตัวกรรม เมื่อบุคคลลงใจมีเจตนาอย่างใดแล้ว ก็จะแสดงออกมาเป็นการกระทำทางกายบ้าง วาจาบ้าง นี่คือความหมายที่แท้จริงของกรรมในชั้นที่ลึกซึ้ง แต่เมื่อมองหยาบ ๆ ข้างนอกกรรม ก็คือ อาชีพ การทำงาน การดำเนินชีวิต แต่มองลึกเข้าไปถึงจิตใจ กรรม ก็คือ ตัวเจตนา

๒. ในแง่ของทัศนคติ เมื่อชาวพุทธเข้าใจว่า กรรม คือ ผลรับของการสร้างกรรมในอดีต ก็จะเกิดความท้อแท้ ยอมรับกรรมเหมือนถูกบัญชาจากพระเจ้า จึงมองกรรมในแง่ความท้อถอย อ่อนล้าต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงแบ่งทัศนคติในเรื่องกรรมออกเป็น ๒ อย่าง คือ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ดังนี้

ก. ทัศนคติต่อตนเอง คือ รู้สึกว่ายอมแพ้และไม่คิดปรับปรุงตนเอง เช่น เราทำมาไม่ดี ก็ต้องก้มหน้าก้มตา รับกรรมไปเถิด แล้วแต่เวรแต่กรรม เพราะกรรมในอดีตที่ทำมาไม่ดีเอง นี่คือการยอมจำนนต่อกรรม ซึ่งทำให้ตนเองไม่มีอิทธิบาท ๔ ในการต่อสู้ในการทำงานและ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง อะไร ๆ ก็โทษแต่กรรม ถ้าเราพิจารณาตามหลักแห่งเหตุและผลแล้ว ก็จะรู้จักพิจารณาให้แยกคายต่อตนเองใน ๒ ด้าน คือ

๑. เราจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

๒. เราต้องคิดแก้ไขปรับปรุงตนเอง เพื่อให้ถูกต้องต่อไป

แสดงให้เห็นว่า ไม่ให้เราหยุดเพียงยอมรับ แต่หากให้รู้จักคิดแก้ไขปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ข. ทัศนคติต่อผู้อื่น เช่น เมื่อเห็นคนประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ก็พูดว่า นั่นเป็นกรรมของสัตว์ก็ปลงเลย ทำเฉย ๆ เพราะพระพุทธศาสนาบอกว่า ใ้วางอุเบกขา เขาทำมาอย่างไร

^{๔๐} อก.นกก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

ก็ได้รับผลอย่างนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมที่แท้จริงแล้ว ต้องการให้เรารู้จักแยกกรรมที่มีต่อผู้อื่นใน ๒ ด้าน คือ

๑. เราต้องมีเหตุผล คือ วางใจเป็นกลางพิจารณาตามความเป็นจริง เช่น เมื่อเขาสมควรได้รับทุกข์โทษนั้นตามสมควรแก่การกระทำของตน เราต้องวางอุเบกขา เพราะจะได้เป็นการรักษาธรรมไว้

๒. เราต้องมีความเมตตากรุณา คือ เมื่อเขาได้รับทุกข์ภัยพิบัติแล้ว เราควรจะช่วยเหลือเขาได้อย่างไร เพื่อให้เขาพ้นจากความทุกข์และทำให้เขามีความสุขความเจริญได้อันเป็นเหตุที่จะให้มีจิตสำนึกและประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องและเป็นคนดีต่อไป

จากที่กล่าวมาพบว่า ความเข้าใจผิดในแง่ความหมายและทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่นนั้น ถ้าบุคคลทั่วไปเข้าใจความหมายและมีความเห็นที่ถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้เข้าใจชีวิตของตนมากขึ้น และจะมองคนอื่นในแง่ดีเสมอ พร้อมทั้งการกระทำที่สอดคล้องกับศีลธรรมปฏิบัติตนได้ถูกต้อง พอคิดถูก ทำถูก พูดถูก ก็จะมองในเรื่องกรรมว่า กรรม ก็คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาตัวเอง จึงจะเป็นกรรม แต่ถ้าไม่ประกอบด้วยเจตนาที่ไม่ใช่กรรม ฉะนั้น การเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้อง จะทำให้บุคคลมีฉันทะ วิริยะพากเพียรในการทำความกรรมของตนสืบไป

๔.๔ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม

ในปัจจุบันนี้ บางกลุ่มต้องการรวยทางลัด แต่ไม่รู้วิธีการจึงพากันไปขอโชคขอลาภ ขอวาสนา จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เท่าที่ตนคิดว่าจะได้ บางกลุ่มเชื่อการกระทำของตนโดยไม่ต้องไปแสวงหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ทั้งสิ้น แต่บางกลุ่มยังงง ๆ อยู่เอาดีไม่ได้ คิดไม่ออกว่าจะจัดการกับชีวิตอย่างไรดี สิ่งเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่น่ากังวลสำหรับสังคมไทยในการที่จะเชื่อมโยงหรือทำความเข้าใจถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันยังเห็นคนในทีคดโกง ที่คอร์รัปชั่น ที่ลักขโมย ที่ช้อราษฎร์บังหลวง เป็นคนที่ร่ำรวยขึ้นเรื่อย ๆ จนผิดปกติ แต่คนที่ซื่อสัตย์สุจริต กลับยังยากจนอยู่ จึงทำให้คนในสังคมมองว่ากรรมและผลของกรรมมีจริงหรือ จนมีคำกล่าวที่ว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป ซึ่งคำกล่าวนี้ผิดต่อหลักกรรมโดยสิ้นเชิง เพราะหลักกรรมที่แท้จริง คือ ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว

ทัศนะของพระศาสนโสภณ กล่าวว่า บุคคลใดก็ตามที่ได้ทำความกรรมลงไปแล้ว กรรมย่อมส่งผลแน่นอน จะเร็วหรือช้าเท่านั้นเอง กรรมส่งผลทุกอย่าง ถ้ากรรมดีส่งผล

กรรมชั่วก็ดักอยู่ สลับกันไป ในขณะที่คุณทำความดีคุณก็ทำความชั่วไปด้วย ในขณะที่คุณทำความดีความชั่วก็ดักอยู่ คิดว่าจะดีก็ไม่ดี เหมือนในร่างกายของเรามีเชื้อยีนอยู่ ถ้ายีนในร่างกายของเราไม่แข็งแรงและไม่ดีก็จะทำให้เราเจ็บไข้ได้ป่วยง่าย เป็นไปต่าง ๆ นานา ทุกอย่างเป็นไปตามกรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นโดยบังเอิญไม่มี^{๕๑}

ทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าสังคมไทยอยากได้อะไรตามความอยากของตนอย่างรวดเร็ว แต่ไม่รู้วิธีการในการกระทำให้ถูกต้อง ถึงดี และพอดี ความคิดนั้นก็ยังไม่สอดคล้องกับการกระทำของตนนัก เพราะความอยากกับการกระทำยังไม่ตรงกัน ฉะนั้น ความอยากกับการกระทำต้องสอดคล้องกันด้วย เช่น อยากรวย ก็ต้องขยันหา อยากเรียนได้ทีหนึ่ง ก็ต้องขยันเรียน อยากมีความสุข ก็ต้องหมั่นอบรมจิตของตนให้ชาวสะอาดอยู่เสมอ อยากเป็นคนดี ก็ต้องอยู่ในศีลในธรรม เป็นต้น และเงื่อนไขที่จะให้ได้รับผลในการกระทำนั้นก็ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะสำเร็จผลในชาตินี้ คือ ๑) ต้องมีเจตนาที่บริสุทธิ์ ๒) วัตถุประสงค์ต้องบริสุทธิ์ ๓) วัตถุประสงค์ผู้รับเป็นพระอนาคามีหรือพระอรหันต์ ๔) คุณาติเรกสัมปทา พระอนาคามีหรือพระอรหันต์ที่มีคุณพิเศษ คือ เพิ่งออกจากนิโรธสมบัติ เงื่อนไขทั้ง ๔ นี้เป็นเหตุที่จะทำให้ผู้กระทำได้รับผลโดยทันทีภายใน ๓-๖ วัน

๔.๔.๑ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง

ในปัจจุบันนี้ สังคมไทยกำลังขาดความเชื่อมั่นในการทำความดี จึงพากันไปดูดวง ไปสะเดาะเคราะห์ ไปแก้กรรม ตัดกรรม เป็นต้น เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะระบบประสาทสัมผัสและความทรงจำที่มีเพียงภพชาติปัจจุบัน ทำให้มนุษย์มีความเข้าใจเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมผิดไป การเห็นคนแลดูมีความสุขในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือการได้พบคนดี ต้องตระกล่าวปากอย่างแสนสาหัส นำไปสู่ผลสรุปที่ว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป บางคนคิดไปว่ากรรมไม่มีจริง ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นด้วยความบังเอิญ และความบังเอิญสามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน ตามกฎของความน่าจะเป็นหรือทฤษฎีไร้ระเบียบไม่ใช่เรื่องเหนือธรรมชาติแต่อย่างใด

พระศาสนโสภณ ได้ให้ทัศนะต่อเรื่องนี้ไว้ว่า กรรมไม่ใช่เกิดกับเราคนเดียว เกิดกับญาติพี่น้องของเราก็มี แต่กรรมที่ได้ประสบด้วยตนเองในปัจจุบันนี้ มีงานหลัก ๆ อยู่ ๒ อย่าง คือ ๑) งานบำเพ็ญสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน การปฏิบัติส่วนนี้เป็นกิจวัตร

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ของสงฆ์จะต้องทำเป็นประจำอยู่แล้ว จึงทำให้ท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีในปัจจุบัน และพร้อมที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่เพื่อนร่วมโลก ๒) งานแต่งหนังสือ และปกครองคณะสงฆ์ภาคใต้ทั้งหมด ทั้ง ๑๔ จังหวัด และได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติ พระศาสนา เพราะท่านเชื่อกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ท่านเป็นอยู่ได้ในปัจจุบันอย่างมีความสุข เพราะท่านทำความดีไว้นั่นเอง^๒

พระเทพวิสุทธิกวี ได้ให้ทัศนะต่อเรื่องนี้ไว้ว่า ตอนสมัยเด็ก ๆ ท่านชอบตกปลา มาก ซึ่งในขณะนั้นท่านก็ได้เอาไม้ไผ่มาทำคันเบ็ด มีอยู่ครั้งหนึ่งคันเบ็ดหัก ท่านก็ได้เอาคันเบ็ดนั้นไปไว้ใต้ถุนบ้าน ในขณะที่ท่านเดินไปเดินมานั้นก็ไปชนคันเบ็ด เบ็ดนั้นก็มาเกาะลูกตาข้างซ้ายท่าน ท่านจึงได้ร้องลั่นด้วยความเจ็บปวด หลังจากนั้นท่านก็มานึกภาพว่าเออหนอ เวลาเราไปตกปลา พอปลามากินเหยื่อก็คงจะเจ็บเหมือนกับที่ท่านเจ็บนี้เอง มันคงทรมาณน่าดู ท่านก็เลยเลิกตกปลาดีกว่า และได้ตั้งจิตอธิษฐานขออภัยแก่ปลาตัวนั้น คือ ให้จับกันเพียงแค่นี้ ท่านเชื่อว่าสิ่งที่ท่านทำและการกวาดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ปลาเหล่านั้น จะได้รับ อโหสิกรรม^๓

บรรจบ บรรณรุจิ ได้ให้ทัศนะต่อเรื่องนี้ไว้ว่า กรรมนี้เป็นเรื่องกรรมดีและกรรมชั่ว ท่านก็เชื่อว่าท่านได้รับทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว และยังเชื่อต่อไปว่ากรรมดีที่ทำไว้ในอดีตชาติ ก็คงมีการส่งผลทำให้ท่านได้มีโอกาสมาพบกับเหตุการณ์ที่ดีในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะการกำหนดเป้าหมายชีวิตที่มาเป็นครู เป็นผู้มีการศึกษาและได้มาทำงานที่เป็นประโยชน์ แสดงว่ากรรมเก่านี้เป็นตัวหนุนสำคัญและในที่สุด กรรมเก่ายังหนุนให้ท่านได้มาพบพระพุทธศาสนา มาพบสิ่งที่ดี ได้มาพบครูอาจารย์ที่ดี และยังเป็นกรรมปัจจุบัน คือ การตัดสินใจของเราเองซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้นก็เชื่อว่าในส่วนที่กรรมดีนั้นทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ส่วนกรรมชั่วก็จะมาเป็นตัวขัดขวาง ทำให้บางเรื่องก็ทำสำเร็จบางเรื่องก็ทำไม่สำเร็จ ก็แสดงว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่า และข้อสำคัญที่สุด คือ กรรมใหม่ บางทีความพยายามของเราอาจจะไม่พอ หรือคุณสมบัติอาจจะยังไม่พอ จึงทำให้เราไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาในทุกเรื่อง^๔

^๒ สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๓ สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^๔ สัมภาษณ์ ศศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ, ๔ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ประภัสสร ปานศรี ได้ให้ทัศนะต่อเรื่องนี้ไว้ว่า ตอนสมัยเด็ก ๆ นั้น ในครอบครัว มีพี่น้อง ๗ คน แต่มีตนคนเดียวที่เรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จนถึงชั้นมัธยมปลาย รวมเป็นเวลา ๑๐ ปี ส่วนพี่น้องคนอื่นพ่อแม่ก็ให้เรียนแต่เขาไม่เรียนกัน ด้วยเหตุตนเองได้ศึกษาพระพุทธศาสนามาตั้งแต่เด็กนี่เอง จึงคิดว่า คนเราถ้ามีศีลธรรมอยู่ในใจแล้ว จะไม่ทำบาป และจะมีสิ่งคอยเตือน ซึ่งก็คือ สติ ทำให้เป็นคนละอายชั่วกลัวบาป ในที่สุดก็ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา และได้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ด้วยการกระทำความดีตั้งแต่เด็ก ผลดีจึงสะท้อนกลับมาให้ประสบความสำเร็จในชีวิต^{๕๕}

ศลิษา ทรัพย์สวน ได้ให้ทัศนะต่อเรื่องนี้ไว้ว่า เหตุการณ์ที่ได้ประสบกับตัวเอง คือ การที่ตนเองไม่ได้ดูแลเอาใจใส่บิดามารดา ในเรื่องการเลี้ยงดูท่านในปัจจุบัน ๕ เช่น การไม่ทำอาหารให้ท่านได้รับประทาน โดยส่วนใหญ่ท่านจะเป็นผู้จัดหาอาหารมาให้ตนเองได้รับประทาน ในที่สุดเมื่อคิดที่จะตอบแทนบุญคุณของท่านก็สายไปเสียแล้ว เพราะท่านตายแล้ว ปัจจุบันนี้ตนเองจึงต้องมีหน้าที่ในการหากับข้าวมาให้เพื่อน ๆ พี่ ๆ ในที่ทำงานได้รับประทาน^{๕๖}

ธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ให้ทัศนะต่อเรื่องไว้ว่า เมื่อก่อนนั้นตนเองไม่ได้ขวนขวายในการฝึกหาความรู้ความสามารถต่าง ๆ ทำให้ในปัจจุบันนี้ตนเองตามคนอื่นไม่ทัน รวมทั้งเมื่อก่อนมักจะปล่อยปละละเลยในด้านโภชนาการและไม่ออกกำลังกาย ผลในปัจจุบันคือ ทำให้ตนเองมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงเหมือนคนอื่น^{๕๗}

จากที่กล่าวมาพบว่า ความเชื่อเรื่องทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อการกระทำของตนเอง ในทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่สอดคล้องในเรื่องการแก้กรรม สแกนกรรม ตัดกรรม ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจนกลายเป็นที่นิยมในปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องตามหลักกรรมในพระพุทธศาสนา ดังที่นิยมกล่าวกันว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป แต่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้เชื่อว่า ทำดีต้องได้รับผลดี ทำชั่วต้องได้รับผลชั่ว ดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า

^{๕๕} สัมภาษณ์ คุณประภัสสร ปานศรี, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๕๖} สัมภาษณ์ คุณศลิษา ทรัพย์สวน, ๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๕๗} สัมภาษณ์ คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔.

“ยาทิสั วปเต พิชั ตาทิสั ลภเต ผลั

กฤษณาริ กฤษณั ปาปการิ จ ปาปกั”

แปลว่า หวานพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น ผู้กระทำดีได้ดี ผู้กระทำชั่วได้ชั่ว”^{๔๘}

คำกล่าวนี้อยู่เป็นอมตะธรรมที่ผู้กระทำต้องได้รับผลอย่างแน่นอน เช่น ปลูกมะขาม ได้มะขาม ปลูกองุ่น ได้องุ่น ซึ่งไม่ได้มองการให้ผลเป็นวัตถุภายนอกแต่อย่างใด แต่เป็นการมองภายในเป็นหลัก คือ จิตใจ กรรมชนิดนี้จะส่งผลได้ดีต้องมีเงื่อนไขตามการกระทำของตนเองว่ามีเจตนาแรงกล้าแค่ไหน วัตถุบริสุทธิ์เพียงใด ผู้รับเป็นผู้ทรงศีลหรือไม่ ซึ่งจะให้ผลเป็นสุขและทุกข์ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งฝ่ายดีหรือฝ่ายชั่ว โดยตรงหรือผลชั้นใน คือ ถ้าตนทำดี ด้วยกายสุจริต วิจิสุจริต มโนสุจริต ความอึดอึด เบิกบาน ความสุขใจเกิดขึ้นแก่บุคคลนั้นทันที ในขณะที่เดียวกัน ตนเองก็กล่าวโทษตนไม่ได้ วิตถุชนทั้งหลายใคร่ครวญแล้วยังสรรเสริญ ความดีงามยอมแพร่กระจายไป ตายไปก็ยอมไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ส่วนโดยอ้อมหรือผลชั้นนอก คือ ทำให้มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ในปัจจุบัน นี้คือประเภทกรรมดีที่ตนได้กระทำ ส่วนกรรมชั่วก็ส่งผลเช่นเดียวกัน โดยตรงหรือผลชั้นใน คือ ถ้าตนทำชั่ว ด้วยกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต ตนเองก็ได้รับความทุกข์กาย ทุกข์ใจ เสรีโสภิต ตนเองก็กล่าวโทษตนได้ ผู้รู้ทั้งหลายเตือน ความชั่วไปถึงที่ไหนมีกนรังเกียจที่นั่น เมื่อดูตายไปก็ไปทุกคติ คือ อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เป็นต้น ส่วนโดยอ้อมหรือผลชั้นนอก คือ ทำให้ตนเสียชื่อเสียง เสื่อมลาภ ยศ ถูกนินทา ทุกข์ เป็นต้น

๔.๔.๒ ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้อื่น

สังคมไทยเป็นอีกสังคมหนึ่งที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น พ่อแม่ ครูบา อาจารย์ ลูกศิษย์ พระสงฆ์องค์เจ้าสามเณร ล้วนแต่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งนั้น ซึ่งเรื่องกรรมที่จะให้ผลในปัจจุบันนี้ ถ้าเขากระทำดีหรือกระทำชั่ว เขาก็ย่อมได้รับผลเอง ถ้าทำถูก คิดถูก พูดถูก และมีความเชื่อที่ถูกต้องกรรมประเภทนี้ก็ให้ผลได้เช่นเดียวกัน ซึ่งจะให้ผลไม่แตกต่างจากผลที่มีต่อการดำเนินชีวิตของตนเองเลย

พระศาสนโศภณ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมสามารถเกิดได้กับทุกคน ถ้าเรารู้การกระทำของเขาแล้ว เราก็สามารถที่จะแนะนำให้เขาทำความดี เพราะว่าทุกคนนั้นต่างก็

^{๔๘} ตี.ส. (บาลี) ๑๕/๕๐๓/๓๓๓, พ.ชา ๒๓/๒๕๔/๘๔ ; ๓๑๓/๑๖๖ เรื่องเล่าประกอบมาใน ชา.อ. ๓/๒๖๔ ; ๔/๔๒๕ ภาษิตเต็มของแต่ละที่มา มีข้อความมากกว่านี้ ส่วนเรื่องเล่าประกอบในชาดก ดูเหมือนท่านมุ่งแสดงให้เห็นผลชนิดที่เป็นเหตุการณัชัดเจน.

ดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ เช่น ญาติพี่น้องของท่าน เขายังไม่เข้าใจเรื่องธรรมะ ท่านก็ได้ชักจูงให้พวกเขาปฏิบัติธรรมที่วัดโสมนัสวิหาร เพราะเรื่องเงินทองนั้นเขาคงมีมากแล้ว แต่ศีลธรรมในจิตใจของเขาอาจต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ถ้าเราสอนหลักธรรมให้เขาแล้ว เขาก็จะมีความสุขในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี^{๔๘}

พระสุธีธรรมานุวัตร ได้ให้ทัศนะว่า เมื่อลูกศิษย์ของท่านประสบเคราะห์กรรมอย่างนี้ ท่านก็จะปฏิบัติตนและหาวิธีการป้องกันให้เขาอย่างนี้ คือ นอกจากท่านจะมีเมตตาแล้ว ท่านยังมีกรุณาด้วย คือ สงสารเขาที่ต้องประสบปัญหาท่านก็จะไม่ไปซ้ำเติมเขา ไม่ใช่เห็นว่าเห็นเขามีความทุกข์ หรือเห็นความวิบัติของคนอื่นเป็นความสุข หรือเป็นชัยชนะของตัวเอง แต่ถ้าเขาได้รับกรรม ที่เขาได้ทำมา ท่านก็พิจารณาดูว่า สิ่งที่เขากระทำนั้นคืออะไร ท่านจะช่วยให้หรือไม่ได้ แต่ถ้าเป็นกรรมที่พอจะช่วยให้ หมายถึง ถ้าเขาทำไม่ถูกหลักศีลธรรม ท่านก็แก้กรรมให้เขาไม่ได้ เมื่อเขากำลังเสวยผลกรรมที่เขาทำมา เขากำลังจิตตก ท่านก็จะไม่ไปซ้ำเติมแต่จะคอยให้กำลังใจเขาไปสู่ต่อไปในทางที่ดี เขาก็จะมีกำลังใจในการกระทำดี ดังนั้นเมื่อเห็นใครประสบเคราะห์กรรม ก็อย่าไปซ้ำเติมเขา เขาอาจจะเจอลูกศรไปดอกเดียวก็จะแหย่อยู่แล้ว แต่ถ้าเราไปเพิ่มอีกสักดอกหนึ่ง เขาก็ยิ่งหนักกว่าเดิม เพราะฉะนั้นเราต้องให้กำลังใจให้เขาไปสู่ต่อไป^{๔๙}

สมภาร พรมทา ได้ให้ทัศนะว่า ผมใช้หลักเดียวกัน คือ มโนกรรม ท่านคิดว่า ถ้าเริ่มจากตรงนี้นั้นจะดีที่สุด เช่น ถ้าเราเห็นว่าคนที่อยู่ใกล้ชิดเรา ชีวิตเขามันไม่ค่อยสงบ ก็ลองให้เขาคิดทบทวนดูว่า มโนกรรมของเขาเป็นอย่างไร มโนกรรมในที่นี้ ท่านหมายถึง เวลาเขาคิดกับคนอื่น คิดถึงเพื่อนร่วมงาน คิดถึงใครต่อใคร มันเป็นอย่างไร เช่น ถ้าคนเราคิดถึงคนอื่นในทางที่ดี มีเมตตา ไม่แก่งแย่งแข่งขันกับใคร ไม่อิจฉาใคร ทุกอย่างมันจะดีตามมาหมด คือ ให้ถือมโนกรรมเป็นหลัก^{๕๐}

วัชระ งามจิตรเจริญ ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่คนอื่นทำแล้วเกิดผลต่อตัวบุคคลนั่นเอง คือ คนนั้นก็ต้องได้รับผลกรรมที่ตัวเองทำเหมือนที่เราทำ และเราควรช่วยเหลือเขาในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ใช่ปล่อยให้เขาได้รับผลกรรมโดยไม่ช่วยเหลือ แต่ถ้าเราช่วยเหลือไม่ได้จริง ๆ ก็ต้องวางอุเบกขาว่างใจเป็นกลางเพราะแสดงว่าผลกรรมไม่เปิด

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระศาสนโสภณ, ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระสุธีธรรมานุวัตร, ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ศ.ดร. สมภาร พรมทา, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

โอกาสให้เราช่วย บุคคลนั้นก็ต้องป้องกันตัวเองโดยการไม่ทำความชั่ว ไม่ประมาทในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่น ถ้าคนอื่นไปฆ่าสัตว์แล้วเจ็บป่วยด้วยผลของกรรมนั้น เราก็อาจแนะนำหรือช่วยพาเขาไปทำบุญต่าง ๆ เช่น ใถ่ชีวิตโคกระบือหรือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่ออุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรซึ่งอาจจะช่วยให้หายหรือทุเลาได้^{๕๒}

ศลิษา ทรัพย์สวน ได้ให้ทัศนะว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือ หลานสาวของข้าพเจ้าได้แต่งงานมีลูกกับสามีคนแรก ก็เกิดมีปัญหาในครอบครัว จึงได้แยกทางกัน และลูกก็ไปอยู่กับสามีซึ่งทำให้ตนเองไม่ได้เลี้ยงดู ต่อมาก็มามีใหม่เป็นคนที่สองและก็มีลูกด้วยกันอีก แต่ที่อยู่ด้วยกันไม่ได้ จึงได้แยกทางกัน สามีก็นำลูกไปเลี้ยงดูอีก ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ ได้สามีเป็นคนที่สาม ซึ่งเขามียุติมาด้วยหนึ่งคน ทำให้หลานสาวต้องมาเลี้ยงดูลูกติดของเขาแทน หลานสาวบอกว่านี้ น่าจะเป็นผลกรรมที่ได้กระทำไว้กับสามีคนที่หนึ่งและคนที่สอง เพราะตอนที่มิลูกกับสามีคนแรกและคนที่สองนั้น ตนเองไม่ได้เลี้ยงดูลูกของตัวเอง แต่กลับต้องมาเลี้ยงดูลูกคนอื่น^{๕๓}

อมรา พันโกคา ได้ให้ทัศนะว่า กรรมที่ส่งผลในปัจจุบัน คือ การกระทำของลูกน้องที่ทำงานด้วยกัน มีอยู่คนหนึ่ง เขาได้ไปที่วัดลี้บารี่ ไปด้วยกัน ๓ คน ได้สั่งสุรามาดื่มจนได้ที่ ก็ได้มีหญิงคนหนึ่งต้องการจะให้เขาขับรถไปส่งที่บ้าน แต่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเขาเอง เขาก็เอากุญแจรถกระบะมาให้ แล้วเธอก็กระชั้นจะขยอะให้เขาไปส่งที่บ้านให้ได้ เขาก็ปฏิเสธ แต่สุดท้ายด้วยความใจอ่อน ก็เลยเอากุญแจไปขับรถออกมาเพื่อจะไปส่งเธอที่บ้าน ในที่สุดทั้งหมดนี้เป็นแผนของเธอเอง เธอได้ร้องเรียกยามว่า มีคนขโมยรถของเธอไป สุดท้ายเขาก็ถูกยามจับตัวและเรียกตำรวจนำไปโรงพัก และได้ว่าความกันยกใหญ่ ต้องเสียค่าประกันเป็นเรือนแสน นี่ก็กรรมของเขาที่พลาดไปนิดเดียว ด้วยความประมาท คิดว่าเธอคงไม่ทำ แต่ที่ไหนได้เสียยอมไว้ลายเสมอ ในที่สุดแล้วเขาก็ต้องเสียเงินให้เธอ นี่ก็กรรมที่เขาได้กระทำไป แล้วได้รับผลทันตา การปฏิบัติตนก็มีแต่บอกให้เขาปฏิบัติตัวเป็นคนดี คบเพื่อนที่ดี ดังคำโบราณท่านว่า ห่างสุนัขให้ห่างศอก ห่างวอกให้ห่างวา ห่างพาลาให้ห่างหมื่นแสนโยชน^{๕๔}

^{๕๒} สัมภาษณ์ รศ.ดร. วัชระ งามจิตกรเจริญ, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๕๓} สัมภาษณ์ คุณศลิษา ทรัพย์สวน, ๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

^{๕๔} สัมภาษณ์ คุณอมรา พันโกคา, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

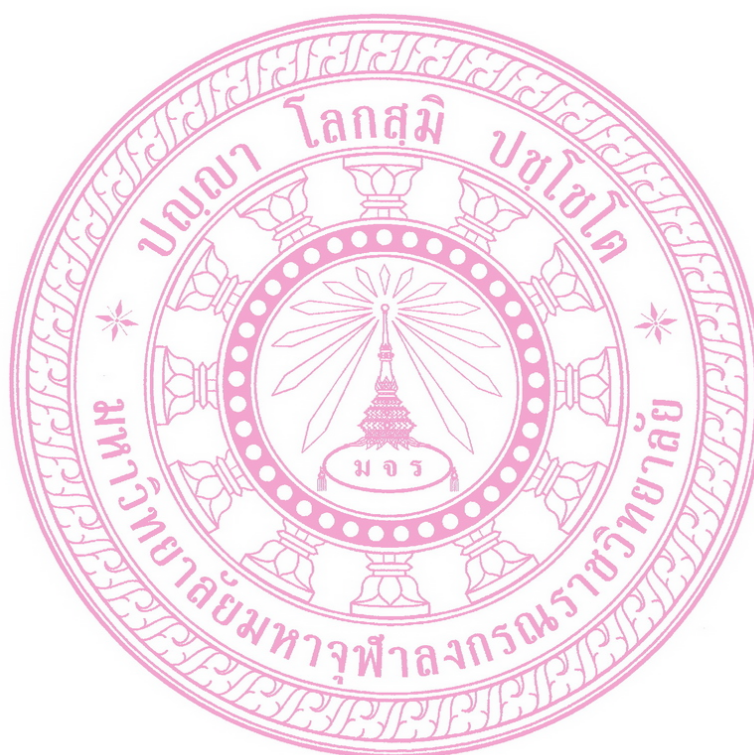
จากที่กล่าวมาสรุปว่า ความเชื่อเรื่องทิวฐธรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้อื่น โดยภาพรวมแล้วผู้ทรงคุณวุฒิต่างก็มีความคิดที่สอดคล้องกันว่ากรรมที่คนอื่นได้กระทำนั้นก็สามารส่งผลสะท้อนกลับไปถึงญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และบุคคลข้างเคียงจริง แต่จะให้ผลช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับว่าเขากระทำสิ่งใด เช่น ถ้าลูกค้ายาเสพติด หรือไปลักขโมย เมื่อถูกตำรวจจับก็ต้องติดคุก พ่อแม่ก็พลอยเสียใจและมีความทุกข์ใจกับการกระทำของลูก พ่อแม่ย่อมได้รับความทุกข์ทั้งโดยตรง คือ ทุกข์ใจ เศร้าโศก ทำให้ไม่สบายกายและไม่สบายใจ ส่วนทุกข์โดยอ้อม คือ ถูกเพื่อนบ้านกล่าวขานว่าเลี้ยงลูกไม่ดี พร้อมทั้งได้รับความอับอายขายหน้าในสังคมที่ตนอยู่ จะทำการงานก็หลบหน้า เพราะลูกไม่ดี ลูกไม่เชื่อฟัง ลูกอับปรีย์ จึงทำให้พ่อแม่เดือดร้อนในภายหลัง ลูกอย่างนี้เรียกว่า ลูกทรพีหรือลูกอกคัญญู

๔.๕ สรุป

ความเชื่อเรื่องทิวฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย พบว่าพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการให้ผลของกรรมในปัจจุบันไว้ในนิพเพธิกสูตร ตอนที่ว่าด้วยวิบากของกรรมไว้ว่า “กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบัน” โดยคำว่า “กรรม” คือ การกระทำของตนที่ประกอบไปด้วยเจตนา คำว่า เจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจหรือตั้งใจทำ ไม่ว่าจะดีหรือชั่วก็ตามย่อมส่งผลให้ได้รับทั้งสิ้น ส่วนคำว่า “ได้รับในปัจจุบัน” คือ ส่งผลให้ในปัจจุบันชาตินี้เท่านั้น แต่ก็ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขใน ๔ หลัก คือ ๑. ไม่มีอุปสรรคเบียดเบียน ๒. ต้องได้รับการเกื้อหนุนเป็นพิเศษ ๓. ต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า ๔. ผู้รับต้องเป็นบุคคลพิเศษ คือ เพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติเท่านั้น ผลทานนั้นจึงจะส่งผลให้ในปัจจุบันภายใน ๓-๗ วัน ถ้ากรรมไม่ส่งผลภายใน ๓-๗ วัน กรรมชนิดนี้ก็สามารถที่จะส่งผลให้ได้รับหลังจาก ๗ วันไปแล้ว เช่น เมื่อบุคคลกระทำความดีหรือความชั่วในขณะที่ปฐมวัย กรรมนี้อาจจะส่งผลในช่วงวัยกลางคน หรือ บั้นปลายชีวิต และถ้าทำความดีหรือชั่วในช่วงวัยกลางคน ผลกรรมก็สามารถส่งผลในบั้นปลายชีวิต หรือ ทำความดีหรือชั่วในช่วงบั้นปลายชีวิต กรรมที่เราทำนั้นก็ส่งผลในบั้นปลายชีวิต มีข้อแม้ว่า ทิวฐธรรมเวทนิยกรรมนี้ เป็นกรรมที่มีกำลังเพลาลง เนื่องจากไม่ได้รับการอุปการะจากอาเสวนปัจฉัย คือ ปัจฉัยเกื้อหนุนหรือปัจฉัยสนับสนุน คือ ทิวฐธรรมเวทนิยกรรม เป็นกรรมใหม่ ไม่มีกรรมเก่าคอยสนับสนุนนั่นเอง ทั้งที่เป็นกรรมฝ่ายดีหรือกรรมฝ่ายชั่ว หมายถึง ไม่มีอุปถัมภ์กกรรม คอยเกื้อหนุนความรุนแรง หรือไม่รุนแรง กรรมชนิดนี้จึงให้ผลแต่ในชาตินี้เท่านั้นถ้าไม่ให้ผลจะกลายเป็นอโหสิกรรมไปในที่สุด

ส่วนความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรรมในสังคมไทย ดังที่ได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านเหล่านี้ยังมีทฤษฎีหรือแนวคิด ที่สอดคล้องต่อหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าตนกระทำสิ่งใดย่อมได้สิ่งนั้น หวานพีชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังพระสาสน โสภณ กล่าวว่า บุคคลใดทำกรรมดีก็ย่อมได้ดี ทำกรรมชั่วย่อมได้ชั่ว เหมือนการหวานพีชลงในท้องนา ย่อมได้ผลของพีชที่เราหวานลงไปนั้น ฉะนั้นเรากระทำสิ่งใดไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมได้รับผลอย่างแน่นอน จะช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง พระเทพวิสุทธิกวี กล่าวว่า ความเชื่อเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าเราตัดสินใจเชื่อแล้วก็ทำแต่ความดีแล้วก็จะนำเราไปสู่ความดีได้ นี่คือ ปัจจุบัน การรักษาศีล คนที่เข้าวัดฟังธรรม ชีวิตจะปลอดภัยทุกวินาที โจรปล้นก็ไม่มี อะไรต่าง ๆ นี่คือ สิ่งที่เป็นปัจจุบันที่สุด เราควรจะปฏิบัติต่อกรรมดีตามที่พระพุทธเจ้าสอน เราไม่ต้องคิดนอะไร แต่ทำให้เราฉลาดในการปฏิบัติ บางที่ไม่เข้าใจก็กลายเป็นความเครียดไป แต่ถ้าเราบำเพ็ญจิตภาวนาให้จิตเป็นสมาธิ จิตสงบลงมันก็สบายทันทีในปัจจุบัน โดยไม่ต้องรอชาติหน้า ส่วนกรรมชั่วที่ส่งผลในปัจจุบันนี้มันมีทุกมิติเหมือนกัน ทำให้พิศพลการก็มี ที่ไปปล้นเขาถูกยิงตายก็มี อันนี้เห็นผลทันตา หรือคนที่ชุกชุนไปเสพยาบ้า ก็ทำให้คนนั้นบ้าทันที ดื่มสุรา มันก็เมาทันที นี่เห็นได้ชัดในเรื่องกรรมชั่ว มันเป็นอย่างนี้ คือ เห็นผลทันที แต่กรรมทุกอย่างมันไม่ส่งผลชาติเดียว ยกเว้นแต่ว่ากรรมนั้นจะเป็นอโหสิกรรมไปแล้ว พระสุตธรรมาวุตถ กล่าวว่า กรรมอยู่ในตัวเราอยู่แล้ว จะดีหรือชั่ว เราเป็นผู้กระทำเอง เช่น เรากำลังเรียนหนังสือ ขยัน เราก็สอบได้คะแนนดี เราเรียนปริญญาตรี โท เอก มันก็ได้อยู่แล้ว ซึ่งเราก็เสริมให้มันดียิ่งขึ้นไป ส่วนกรรมชั่ว เช่น เราไปขายยาบ้า กรรมชั่วมันปรากฏ ถูกตำรวจจับติดคุก นี่คือผลที่ตนได้ไปกระทำลงไปนั้น ก็เห็นผลทันที ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่นพอจะสรุปได้ว่า บุคคลเหล่านี้มีความเชื่อในเรื่องกรรมประเภทนี้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คือ ให้ระวังมโนกรรมอย่างเดียว เพราะมโนกรรม เมื่อเราคิดแล้วแสดงออกมาก็จะก่อให้เกิดกายกรรม วาจกรรม แต่ถ้าเราระวังความคิดได้ เราก็จะพูดดี ทำดี ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ฉะนั้นเงื่อนไขต่อเรื่องกรรมชนิดนี้ จะให้ได้รับผลในปัจจุบันนั้นก็ต้องประกอบด้วย ๑) มีเจตนาในการกระทำอย่างแรงกล้า คือ มีเจตนาก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ หมายความว่า มีการใคร่ครวญพิจารณาแล้วก็ตัดสินใจโดยฉับพลัน โดยไม่ต้องลังเลสงสัยว่าถ้าทำแล้วจะได้อะไรหรือไม่อย่างไร แต่ทำด้วยความเสียสละ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ๒) วัตถุทาน ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ได้ไปลักขโมย ปล้น จี้ของใครมาเพื่อให้ทาน แต่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ คือ เป็นสัมมาชีพ ๓) ผู้รับเป็นผู้บริสุทธิ์ คือ

ผู้ทรงศีลทรงธรรม เป็นพระสุปฏิปันโนปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และมีเงื่อนไขต่าง ๆ ที่แยกย่อยออกไปอีกมากมาย แต่หัวใจหลัก ๆ ก็คือ ๑) มีเจตนาอันแรงกล้า ๒) วัตถุทานบริสุทธิ์ ๓) ผู้รับเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรม ทิฏฐธรรมเวทนียกรรมนี้จึงจะส่งผลให้เราได้รับผลทั้งชั้นในและชั้นนอก ชั้นใน คือ มีความสุขกายสบายใจในขณะที่ได้กระทำนั้นโดยทันที ชั้นนอก คือ อาจจะได้รับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ในชีวิตนี้อย่างแน่นอน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทิวธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาทิวธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องทิวธรรมเวทนิยกรรมในสังคมไทย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อทิวธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

สำหรับการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิมรรค มโนรลปุรณี ตำราวิชาการ งานเขียน และงานวิจัย พร้อมทั้งได้มีการลงภาคสนาม คือ มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ พระภิกษุ นักวิชาการ ข้าราชการ พนักงานบริษัทและประชาชนทั่วไป จำนวน ๑๕ รูป/คน และได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ สามารถสรุปผลของการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ทิวธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษาพบว่า ทิวธรรมเวทนิยกรรมนั้นได้กล่าวไว้ในนิพเพริคสูตร ซึ่งพระพุทธองค์ได้กล่าวถึงวิบากแห่งกรรมไว้ ๓ ประการ คือ ๑) กรรมที่พึงได้รับในปัจจุบัน ๒) กรรมที่พึงรับในอภัพถัดไป ๓) กรรมที่พึงได้รับในอภัพต่อ ๆ ไป แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงกรรมที่พึงได้รับในปัจจุบันนี้เท่านั้น โดยจะไม่กล่าวถึงกรรมประการที่ ๒ และ ๓ ฉะนั้นจะขอกล่าวถึงความหมายและประเภทของทิวธรรมเวทนิยกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คำว่า ทิวธรรมเวทนิยกรรม มาจากรูปวิเคราะห์ว่า “ทิวธรรม + เวทนิย + ติ = ทิวธรรมเวทนิย” กรรมที่พึงได้รับในอภัพที่ปรากฏในภพนี้ ฉะนั้นกรรมนั้นชื่อว่า ทิวธรรมเวทนิย ได้แก่ อกุศลกรรมและมหากุศลกรรมเจตนา ดังนั้น ทิวธรรมเวทนิยกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้เท่านั้น ซึ่งจะไม่ส่งผลไปถึงชาติหน้าหรือชาติต่อ ๆ ไป กรรมชนิดนี้สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ทิวธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศลและยังสามารถแบ่งออกเป็นประเภทได้ ๒ ประเภท ดังนี้ คือ

๑. ปรีปกกทิกุฎฐธรรมเวทนิยกรรม คือ กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้ เข้าถึงความแก่กล้าแล้วทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับภายใน ๗ วัน

๒. อปรีปกกทิกุฎฐธรรมเวทนิยกรรม คือ กรรมที่จะให้ได้รับผลในปัจจุบันภพนี้ ยังไม่เข้าถึงความแก่กล้าทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับหลังจาก ๗ วันไปแล้ว

ดังนั้น ปรีปกกทิกุฎฐธรรมเวทนิยกรรม ซึ่งเป็นกรรมที่ส่งผลให้ได้รับภายใน ๗ วัน ที่เป็นกรรมที่จะให้ผลด้านคืออย่างเต็มทีนั้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ๔ ประการ คือ ๑) เจตนาสัมปทา คือ มีความตั้งใจอย่างแรงกล้า แล้วจึงลงมือทำการด้วยการหวังผลแห่งการกระทำ ร้อยเปอร์เซ็นต์ ๒) ปัจจัยสัมปทา คือ ปัจจัยที่ได้มาต้องเป็นของบริสุทธิ์ ๓) วัตถุสัมปทา คือ ผู้รับต้องเป็นพระอนาคามีหรือพระอรหันต์ ๔) คุณาติเรกสัมปทา คือ พระอนาคามีหรือพระอรหันต์ต้องเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ และทิกุฎฐธรรมเวทนิยกรรมนี้จะให้ผลต่อเมื่อ ๑) ไม่มีอุปสรรคเบียดเบียน ๒) ต้องได้รับการเกื้อหนุนเป็นพิเศษ ๓) ต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า ๔) ผู้รับหรือผู้ถูกกระทำต้องเป็นบุคคลพิเศษ ดังตัวอย่างบุคคลในธรรมบทที่ได้รับผลกรรมภายใน ๗ วัน ในฝ่ายกุศล เช่น นายปุนณะกับภรรยา ได้ถวายทานกับพระสารีบุตร ที่ท่านเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ ต่อมานายปุนณะกับภรรยาได้กลายเป็นเศรษฐี ภายใน ๗ วัน ส่วนในฝ่ายอกุศล เช่น นันทมาณพ ได้ประทุษร้ายพระอุบลวรรณาเถรี โคนแผ่นดินสูบเกิดในอเวจिनรก ภายใน ๗ วัน และนางจัญจมาณวิกา ได้กล่าวดูพระพุทธรเจ้า โคนแผ่นดินสูบเกิดในอเวจिनรก ภายใน ๗ วันเช่นกัน และอีกหลายเรื่องในธรรมบทซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในครั้งพุทธกาล ในที่นี้ขอกกล่าวไว้เพียงบางเรื่องเพื่อยกเป็นอุทาหรณ์ให้สังคมไทยได้เห็นโทษของการทำชั่วว่าเป็นอย่างไรและบุคคลที่กระทำดีเป็นนิจเป็นอย่างไร เห็นได้ว่า ทิกุฎฐธรรมเวทนิยกรรมนั้นส่งผลประจักษ์จริงภายในชาตินี้ ในปัจจุบันก็เห็นกันอยู่ เช่น บุคคลที่ไปลักขโมย หรือค้ายาเสพติด ก็ต้องติดคุกติดตะรางกันมากมาย นี้ในส่วนของอกุศลกรรม ส่วนกุศลกรรม เช่น การช่วยเหลือบุคคลที่กำลังเดือดร้อนที่เกิดอุทกภัยในปัจจุบันนี้ ผลภายในใจทันที แต่ในฝ่ายพระอภิธรรมจะมุ่งเน้นผลภายนอกเป็นหลัก ดังกล่าวว่า ผลที่ได้รับจากทิกุฎฐธรรมเวทนิยกรรมในปัจจุบันภพที่ปรากฏชัดมีหรือไม่ ตอบว่า มี คือ ผู้ที่ได้ทำกุศลแล้ว ย่อมได้รับเกียรติ ได้รับคำสรรเสริญ ได้รับยศอำนาจ คำขานดี มีคนชอบพอรักใคร่ เป็นต้น และ

ผู้ที่ได้ทำกุศลแล้วได้รับโทษ ถูกตีเตียน ค้าขายขาดทุน มีคนเกลียด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้รับจากกิจกรรมธรรมเวทนียกรรมนี้ ย่อมจะได้รับเฉพาะแต่ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น

ดังนั้น กรรมดีที่เป็นกิจกรรมธรรมเวทนียกรรม จะให้ตำแหน่งเศรษฐี ส่วนกรรมชั่ว ให้หิวเวจिनรก ส่วนอุปสรรคกิจกรรมธรรมเวทนียกรรม ที่ให้ผลภายหลังจาก ๗ วัน ซึ่งเป็นกรรมที่ให้ผลในชาตินี้เหมือนกัน แต่ต้องหลังจาก ๗ วันไปแล้ว แบ่งได้ ๓ วาระ คือ

๑) ทำกุศลหรืออกุศลไว้ในปฐมวัย (วัยเด็ก) กรรมให้ผลในปฐมวัย มัชฌิมวัย (วัยกลางคน) หรือปัจฉิมวัย (บั้นปลายชีวิต)

๒) ทำกุศลหรืออกุศลในมัชฌิมวัย กรรมให้ผลในมัชฌิมวัย หรือปัจฉิมวัย

๓) ทำกุศลหรืออกุศลในปัจฉิมวัย กรรมให้ผลในปัจฉิมวัย เช่น นายโคฆาตเถียงชีพด้วยการฆ่าโคฆามาตั้งแต่ปฐมวัย ในที่สุดผลกรรมส่งผลให้ได้รับผลในช่วงปัจฉิมวัย คือ เกิดอาการร้องครวญครางภายในบ้านอยู่ถึง ๗ วัน ในที่สุดนายโคฆาตได้สิ้นใจตายไปเกิดในอเวจिनรก นี่คือ ผลกรรมที่ส่งผลภายหลังจาก ๗ วันไปแล้ว

มีข้อแม้ว่า กิจกรรมธรรมเวทนียกรรม เป็นกรรมที่มีกำลังอ่อนเนื่องจากไม่ได้รับการอุปการะจาก อาเสวนปัจฉัย (ปัจฉัยเกื้อหนุน) จึงให้ผลแต่ในชาตินี้เท่านั้น ถ้าไม่ให้ผลจะกลายเป็นอโหสิกรรมไปในที่สุด

ความเชื่อกิจกรรมธรรมเวทนียกรรมในสังคมไทย จากการศึกษาค้นคว้า ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย ในปัจจุบันสังคมไทยค่อนข้างมีความเชื่อในเรื่องกรรมน้อยลง เพราะเหตุว่า การได้เห็นคนที่ทำความดีแล้วผลดียังไม่ให้ผล ทำความชั่วผลชั่วยังไม่ให้ผล จึงคิดว่าทำความดีแล้วไม่ได้ดี ทำความชั่วแล้วไม่ได้ชั่ว เพราะสังคมมองว่า การทำความดีผลของความดีก็คือ เกียรติยศชื่อเสียงต่าง ๆ หรือ กาม ภัณ เกียรติ ที่สังคมในยุคนี้กำลังพากันแสวงหากันอยู่ นี่เป็นเพียงแค่ผลชั้นนอกเท่านั้น โดยไม่มองไปถึงระดับจิตใจ คือ ผลชั้นในเป็นหลัก ถ้าเรามองถึงผลชั้นใน เมื่อกระทำความดี ผลของมันก็คือ ความสุขใจ ความสบายใจ อิ่มเอิบใจ เกิดปีติ จะคิด จะพูด จะทำ ก็คิดดี พูดดี และทำดี ถ้าสังคมไทยยกย่องคนทำดี ไม่ว่าจะป็นทางกาย ทางวาจา และทางใจ สังคมนี้อาจจะมีแต่คนดีเต็มบ้านเต็มเมือง แต่ตรงกันข้าม ถ้าสังคมยกย่องคนทำชั่ว คนชั่วจะมีกำลังใจในการกระทำความชั่วต่อไป ถ้าสนับสนุนคนทำชั่ว สังคมบ้านเมืองก็แย่ เกิดการอาฆาตพยาบาท เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีการฆ่า ลักขโมย เสพ

กามโดยไม่เลือกว่าเป็นบุตรภรรยาของผู้ใด และพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ พูดส่อเสียด ด่าสุรยาเสพผิดต่าง ๆ ซึ่งก็คือการผิดศีล ๕ นั้นเอง ครอบโคที่สังคมไม่ตั้งอยู่ในศีล ๕ บุคคล ก็ไม่ละอายชั่วกลัวบาป ในเมื่อไม่ละอายชั่วกลัวบาปแล้วไหนเลยสังคมจะกลัวบาปกรรม บางคนคิดว่า บาปจีข้างมาหรือเปล่า บุญจีข้างมาหรือเปล่า นี่คือ บุคคลที่ไม่เข้าใจความหมาย ของคำว่ากรรม คำว่า กรรม คือ การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา ถ้าจะให้สังคมไทยเชื่อ เรื่องกรรม สังคมต้องเน้นย้ำถึงผลดีผลชั่วที่ส่งผลภายในให้มากขึ้น นอกจากทำความเข้าใจใน ด้านความหมายและทัศนคติให้ถูกต้องแล้ว สังคมไทยต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับการ กระทำของตนด้วย

ความเชื่อที่ผิดในเรื่องกรรม ส่งผลให้สังคมไทยมองเรื่องกรรมคลาดเคลื่อนไปนั้น นอกจากไม่เข้าใจความหมายของกรรมที่แท้จริงแล้ว และยังสับสนว่ากรรม คืออะไรกันแน่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าต้องแก้ไขเยียวยาหรือปรับปรุงสิ่งที่เข้าใจผิดนี้โดยเร็ว โดยซึ่งจะได้แยก ความเข้าใจผิดและการจะแก้ไขพัฒนาปรับปรุงตามหลักพุทธธรรม ดังต่อไปนี้

๑. ในแง่ความหมาย เนื่องจากสังคมไทยโดยทั่วไปมองเรื่องกรรมไปในอีก ความหมายหนึ่ง เช่น สำนวนไทยว่า “ชาตินี้มีกรรม” “เราทำมาไม่ดีก็กัมน้ำรับกรรมไป เกิด” “อะไร ๆ ก็สุดแต่บุญแต่กรรมก็แล้วกัน” “อยากจะตายให้หมดเวรหมดกรรมเสียที” นี่คือ ความเข้าใจของสังคมไทยโดยทั่วไป อาจแบ่งได้ดังนี้

๑) สังคมไทยโดยมากมองกรรมไปในแง่ตัวผล คือ เป็นผลของการกระทำ จึงพูดว่า กัมน้ำรับกรรมที่ทำไว้

๒) มองกรรมไปในแง่ไม่ดี คือ เป็นเรื่องร้าย ๆ เป็นเรื่องทุกข์ เป็นเรื่องความเศร้า โศก เป็นเรื่องภัยอันตราย เช่น เป็นกรรมของสัตว์

๓) มองกรรมไปในแง่อดีต โดยเฉพาะมุ่งเอาชาติก่อนเป็นสำคัญ เช่น ชาติก่อนเรา ทำกรรมมาไม่ดี ชาตินี้จึงต้องกัมน้ำรับกรรมต่อไป

คนทั่วไปมองความหมายของคำว่า กรรมในแง่ผลร้ายของการกระทำชั่วใน อดีตชาติ เมื่อพิจารณาตามหลักธรรมที่แท้จริงแล้ว ควรมองกรรมในความหมายกลาง ๆ เพราะกรรมหมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา จะแสดงออกมาทางกายก็ตาม ทาง วาจก็ตาม หรือทางใจก็ตาม เป็นอดีตก็ตาม ปัจจุบันก็ตาม อนาคตก็ตาม ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จัดเป็นกรรมทั้งนั้น

๒. ในแง่ต่อทัศนคติ เมื่อสังคมไทยเข้าใจว่า กรรม คือ ผลลัพธ์ของการสร้างกรรมในอดีต ก็จะเกิดความท้อแท้ ขอมรับกรรมเหมือนถูกบัญชาจากพระเจ้า จึงมองกรรมในแง่ของการทอดธุระ อาจแบ่งได้ดังนี้

๑) มองกรรมในแง่ต่อตนเอง คือ เกิดความรู้สึกว่ายอมแพ้และไม่คิดปรับปรุงตนเอง เช่น เราทำมาไม่ดีเอง ก็มหน้าก้มตา รับกรรมไปเถิด เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมที่แท้จริงแล้ว ต้องการให้รู้จักแยกกรรมที่มีต่อตนเองใน ๒ ด้าน คือ

(๑) การมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

(๒) การรู้จักคิดแก้ไขปรับปรุงตนเองเพื่อให้การกระทำเป็นไปอย่างถูกต้อง แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่ต้องการให้หยุดเพียงการยอมรับเท่านั้น แต่หากต้องการให้คิดและแก้ไขปรับปรุงตนเองต่อไป

๒) มองกรรมในแง่ต่อผู้อื่น เช่น เมื่อเห็นคนประสบกับภัยพิบัติต่าง ๆ ก็พูดว่า นั่นเป็นกรรมของสัตว์แล้วก็ปลงเลย ทำเฉย ๆ เพราะพระพุทธศาสนาบอกว่า ให้อุเบกขา เขาทำมาอย่างไรก็ยอมได้รับผลอย่างนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักกรรมที่แท้จริงแล้ว ต้องการให้รู้จักแยกกรรมที่มีต่อผู้อื่นใน ๒ ด้าน คือ

(๑) ความมีเหตุผล คือ การวางใจเป็นกลางพิจารณาตามความเป็นจริง เช่น เมื่อเขาสมควรได้รับทุกข์โทษนั้นตามสมควรแก่การกระทำของตน เราต้องวางอุเบกขา เพราะว่าจะได้เป็นการรักษาธรรมไว้

(๒) ความมีความเมตตากรุณา คือ เมื่อเขาได้รับทุกข์ภัยพิบัติแล้ว เราควรจะช่วยเหลืออะไรเขาได้บ้าง เพื่อให้เขาพ้นจากความทุกข์และมีความสุขความเจริญได้ อันเป็นเหตุที่จะให้เขาได้สำนึกและประพฤติตนเป็นคนดีต่อไป

ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรมที่มีผลต่อตนเองและผู้อื่น

สังคมไทยมีความเชื่อในเรื่องนี้ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แต่ยังปฏิบัติตามเงื่อนไขยังไม่ถูกต้อง ซึ่งเงื่อนไขที่ถูกต้องนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑. เป็นทฤษฎีกรรมเวทนิยกรรม ที่ไม่ถูกเบียดเบียนจากกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ หมายความว่า กรรมอันเป็นฝ่ายกุศลไม่ได้ถูกขัดขวางด้วย กรรมอันเป็นฝ่ายอกุศลหรือกุศลไม่ได้ถูกขัดขวางด้วยกรรมอันเป็นฝ่ายอกุศล

๒. เป็นทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม ที่ได้รับอุปการะช่วยเหลือจากปัจจัยพิเศษ คือ สมบัติ ๔ วิบัติ ๔ อันได้แก่

- คติสมบัติ หรือ คติวิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยคติ)
- กาลสมบัติหรือกาลวิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยกาล)
- อุปธิสมบัติหรืออุปธิวิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยร่างกายตน)
- ปโยคสมบัติหรือปโยควิบัติ (การประสบสมบัติหรือวิบัติโดยความเพียรพยายาม

ของตน

๓) เป็นทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรม ที่มีกำลังหนักแน่นด้วยอำนาจแห่งบุญญาภิสังขาร กล่าวคือ มีความพอใจ มีความพากเพียร มีความตั้งใจมั่น และมีปัญญาไตร่ตรองในอันที่จะ ประกอบกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมก็ตาม

๔) เป็นทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมที่กระทำสำเร็จลงต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณวิเศษ ทั้งหลาย

ถ้าสังคมไทยมีจุดยืนและปฏิบัติให้ถูกต้องตรงประเด็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังที่ กล่าวมาข้างต้นนั้น สิ่งที่ต้องการก็จะสัมฤทธิ์ผลให้ได้รับผลในปัจจุบันชาตินี้อย่างแท้จริง

ความเชื่อทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย จากการศึกษา ทำให้ทราบว่า ความเชื่อเรื่องทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย ใน พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการให้ผลของกรรมในปัจจุบันไว้ในนิพเพธิกสูตร ในตอนที่ว่า ด้วยวิบากของกรรมไว้ว่า “กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบัน” คำว่า กรรม คือ การกระทำของตนที่ ประกอบไปด้วยเจตนา คำว่า เจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือตั้งใจทำ ไม่ว่าจะดีหรือชั่วก็ ตาม ย่อมส่งผลให้ได้รับทั้งสิ้น ส่วนคำว่า ได้รับในปัจจุบัน คือ ส่งผลให้ในปัจจุบันชาตินี้ เท่านั้น แต่ก็ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขใน ๔ หลัก คือ ๑. ไม่มีอุปสรรคเบียดเบียน ๒. ต้อง ได้รับการเกื้อหนุนเป็นพิเศษ ๓. ต้องมีเจตนาอย่างแรงกล้า ๔. ผู้รับต้องเป็นบุคคลพิเศษ คือ เพิ่งออกจากนิโรธสมบัติเท่านั้น ผลทานนั้นจึงจะส่งผลให้ในปัจจุบันภายใน ๓-๗ วัน ถ้า กรรมไม่ส่งผลภายใน ๓-๗ วัน กรรมชนิดนี้ก็สามารถที่จะส่งผลให้ได้รับหลังจาก ๗ วัน ไป แล้ว เช่น เมื่อบุคคลทำความดีหรือความชั่วในขณะที่ปฐมวัย กรรมนี้อาจจะส่งผลในช่วงวัย กลางคน หรือ บั้นปลายชีวิต และถ้าทำความดีหรือความชั่วในช่วงวัยกลางคน ผลกรรมก็ สามารถส่งผลในบั้นปลายชีวิต หรือ ทำความดีหรือความชั่วในช่วงบั้นปลายชีวิต กรรมที่เรา

ทำนั้นก็จะส่งผลในบั้นปลายชีวิต โดยมีข้อแม้ดีกว่า ทิฏฐธรรมเวทนียกรรมนี้ เป็นกรรมมีกำลังเพลาลงเนื่องจากไม่ได้รับการอุปการะจากอาเสวนปัจจัย คือ ปัจจัยเกื้อหนุนหรือปัจจัยสนับสนุน คือ ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม เป็นกรรมใหม่ ไม่มีกรรมเก่าคอยสนับสนุนนั่นเอง ทั้งที่เป็นกรรมฝ่ายดีหรือกรรมฝ่ายชั่ว หมายถึง ไม่มีอุปถัมภ์กกรรม คอยเกื้อหนุนความรุนแรงหรือไม่รุนแรง กรรมชนิดนี้จึงให้ผลแต่ในชาตินี้เท่านั้น ถ้าไม่ให้ผลจะกลายเป็น อโหสิกรรมไปโดยทันที

ส่วนความเชื่อเรื่องทิฏฐธรรมเวทนียกรรมในสังคมไทย ดังที่ได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านเหล่านี้ยังมีทฤษฎีหรือแนวคิด ที่สอดคล้องต่อหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าตนกระทำสิ่งใดย่อมได้สิ่งนั้น หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้เช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังพระศาสนโศภณ กล่าวว่า บุคคลใดทำกรรมดีก็ย่อมได้ดี ทำกรรมชั่วก็ย่อมได้ชั่ว เหมือนการหว่านพืชลงในท้องนา ย่อมได้ผลของพืชที่เราหว่านลงไปนั้น ฉะนั้นเรากระทำสิ่งใดไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมได้รับผลอย่างแน่นอน จะช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง พระเทพวิสุทธิกวี กล่าวว่า ความเชื่อเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าเราตัดสินใจเชื่อแล้วก็ตามแต่ความดีก็จะนำเราไปสู่ความดีได้ นี่คือ ปัจจุบัน การรักษาศีล คนที่เข้าวัดฟังธรรม ชีวิตจะปลอดภัยทุกวินาที โจรปล้นก็ไม่มี อะไรต่าง ๆ นี่คือ สิ่งที่เป็นปัจจุบันที่สุด เราควรจะปฏิบัติต่อกรรมดีตามที่พระพุทธเจ้าสอน เราไม่ต้องคิดนอะไร แต่ทำให้เราฉลาดในการปฏิบัติ บางทีความไม่เข้าใจกลายเป็นความเครียดไป แต่ถ้าเราบำเพ็ญจิตภาวนาให้จิตเป็นสมาธิ จิตสงบลงมันก็สบายทันทีในปัจจุบัน โดยไม่ต้องรอชาติหน้า ส่วนกรรมชั่วที่ส่งผลในปัจจุบันนี้มันมีทุกมิติเหมือนกัน ทำให้พิกลพิการก็มี ที่ไปปล้นเขาถูกยิงตายก็มี อันนี้เห็นผลทันตา หรือคนที่ชุกชกไปเสพยาบ้า ก็ทำให้คนนั้นบ้าทันที ดื่มสุรา มันก็เมาทันที นี่เห็นได้ชัดในเรื่องกรรมชั่ว มันเป็นอย่างนี้ คือ เห็นผลทันที แต่กรรมทุกอย่างมันไม่ส่งผลชาติเดียว ยกเว้นแต่ว่ากรรมนั้นจะเป็นอโหสิกรรมไปแล้ว พระสุธีธรรมานุวัตร กล่าวว่า กรรมอยู่ในตัวเราอยู่แล้ว จะดีหรือชั่ว เราเป็นผู้กระทำเอง เช่น เรากำลังเรียนหนังสือ ขยัน เราก็สอบได้คะแนนดี เราเรียนปริญญาตรี โท เอก มันก็ได้อยู่แล้ว ซึ่งเราก็เสริมให้มันดียิ่งขึ้นไป ส่วนกรรมชั่ว เช่น เราไปขายยาบ้า กรรมชั่วมันปรากฏ ก็ถูกตำรวจจับเข้าคุก นี่คือผลที่ตนได้ไปกระทำลงไปนั้น ก็เห็นผลทันที ส่วนนักวิชาการและข้าราชการ บุคคลทั่วไป ก็สรุปได้ว่า บุคคลเหล่านี้มีความเชื่อในเรื่องกรรมประเภทนี้ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น และให้ระวังมโนกรรมอย่างเดียว เพราะ

มโนกรรมคือความคิด ถ้าเราคิดออกมาแล้วก็จะก่อให้เกิดกายกรรม วาจากรรม แต่ถ้าเราระวังความคิดได้ เราก็จะพูดดี ทำดี ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ฉะนั้นเงื่อนไขต่อเรื่องกรรมชนิดนี้ จะให้ได้รับผลในปัจจุบันนั้น ก็ต้องประกอบด้วย ๑) มีเจตนาในการกระทำอย่างแรงกล้า คือ มีเจตนาก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้ หมายความว่า ใครครวญพิจารณาแล้วก็ตัดสินใจโดยฉับพลัน โดยไม่ต้องลังเลสงสัยว่าถ้าทำแล้วจะได้อะไรหรือไม่อย่างไร แต่ทำด้วยความเสียสละ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ๒) วัตถุทาน ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ได้ไปลักขโมย ปล้น จี้ของใครมาเพื่อให้ทาน แต่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ คือ เป็นสัมมาชีพ ๓) ผู้รับเป็นผู้บริสุทธิ์ คือ ผู้ทรงศีลทรงธรรม เป็นพระสุปฏิปันโนปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และมีเงื่อนไขต่าง ๆ ที่แยกย่อยออกไปอีกมากมาย แต่หัวใจหลัก ๆ ก็คือ ๑) มีเจตนาอันแรงกล้า ๒) วัตถุทานบริสุทธิ์ ๓) ผู้รับเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรม ทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมนี้จึงจะส่งผลให้เราได้รับผลทั้งชั้นในและชั้นนอก ชั้นใน คือ มีความสุขกายสบายใจในขณะที่ได้กระทำนั้นโดยทันที ชั้นนอก คือ อาจจะได้รับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ในชีวิตนี้อย่างแน่นอน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องทัฏฐธรรมเวทนิยกรรม ผู้วิจัยพบว่า สังคมไทยควรนำเรื่องทัฏฐธรรมเวทนิยกรรม มาสอนให้สังคมไทยได้ตื่นตัวต่อการกระทำดีให้มากขึ้นและสมควรจะศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(๑) ในครอบครัวควรปลูกฝังหลักทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมให้แก่ลูกหลานอย่างถูกต้องเพื่อแก้ไขปัญหาคำเชื่อที่ผิดต่อการกระทำที่จะส่งผลในปัจจุบัน

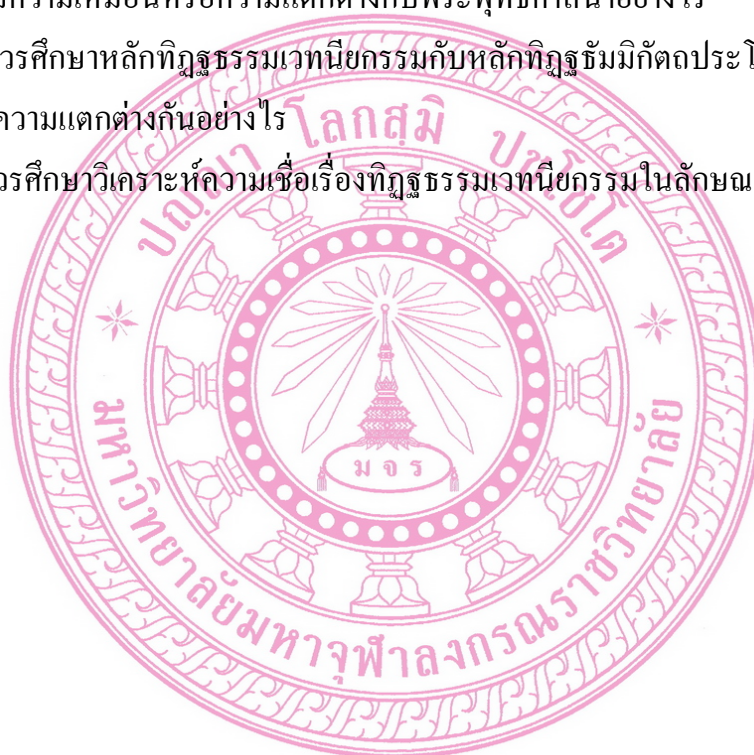
(๒) พระภิกษุควรนำหลักทัฏฐธรรมเวทนิยกรรม มาสอนให้อุบาสกอุบาสิกาได้ประพฤติปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

(๓) ในโรงเรียนควรสอนให้นักเรียนได้เข้าใจถึงหลักทัฏฐธรรมเวทนิยกรรมให้มากขึ้นและนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับการพัฒนาด้านสติปัญญาตามวัยของนักเรียน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่ควรจะมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกต่อไป ดังนี้

- (๑) ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อทฤษฎีกรรมเวทนียกรรมกับศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกับพระพุทธศาสนาอย่างไร
- (๒) ควรศึกษาหลักทฤษฎีกรรมเวทนียกรรมกับหลักทฤษฎีฆัมมิกัตถประโยชน์ ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร
- (๓) ควรศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องทฤษฎีกรรมเวทนียกรรมในลักษณะเชิงสำรวจ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาหมกุฎราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล (ชุด ๕๑ เล่ม). พิมพ์ครั้งที่ ๔.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . **ธมฺมปทฺฐรกถา (ปรโฆ-อฏฺฐโร ภาโค)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

การ์ต ชลอาภา. **กรรมและการแก้กรรม (หลวงพ่อจรัญ)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ Love Books, ๒๕๕๒.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เลี้ยงเชิง. **หนังสือบูรณาการแผนใหม่ นักรธรรมชั้นโท รวมทุกวิชา**.

กรุงเทพมหานคร : เลี้ยงเชิง, ๒๕๔๓.

ฉันทนา อุตสาหลักษณ์. **พุทธปัญญา คู่มือการสร้างปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

กองทุนพิทักษ์ธรรม, ๒๕๔๕.

ดร. สุภารัตน์ บรรเทาทุก. **พิสูจน์กรรมด้วยหลักกรรมหลักกรรม**. กรุงเทพมหานคร : ณ เพชร

สำนักพิมพ์, ๒๕๕๓.

ดร. อุทิศ ศิริวรรณ. **แปลและเรียบเรียง. ธรรมบทภาคที่ ๑-๘ แปลโดยพยัญชนะ**. กรุงเทพมหานคร :

เลี้ยงเชิง, ๒๕๓๑.

ธรรมโรจน์. **อำนาจกรรม ลิจิตทางชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเงินดี, ๒๕๕๒.

บรรจบ บรรณรุจิ, ผศ.ร.ท.ดร. ปาฏิหาริย์แห่งกรรม ภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรง

พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____ . **เอกสารประกอบการสอนพระไตรปิฎกวิเคราะห์ ๑**. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต-วิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

บุญเสมอ แดงสังวาลย์. **กรรมกำหนด**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๕๓.

- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ช.ธ). **กรรมที่ปณี เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- _____. **เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, ๒๕๔๕.
- _____. **กรรมตามนัยแห่งพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๑.
- พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตติวุฑฺโฒ ภิกขุ). **กรรม-กรรมให้ผล**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๘.
- พระพุทฺธ ไขสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพรส, ๒๕๔๘.
- พระไพศาล วิสาโล. **แกะรอยกรรม สู่อุบายธรรม**. กรุงเทพมหานคร : เนชั่นบุ๊คส์, ๒๕๕๓.
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). **กฎแห่งกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). **กรรมและการเกิดใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕.
- _____. **กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ระฆังทอง, ๒๕๔๖.
- พระสัทธัมมโชติกะ ฐัมมาจริยะ. **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธรรมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉท ๕ เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๑๗.
- พระราชนิโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี). **เทสก์โกวาท (รวมธรรม)**. งานพระราชทานเพลิงศพพระราชนิโรธรังสี (เทสก์ เทสรังสี) ๘ มกราคม ๒๕๓๕, กรุงเทพมหานคร : หจก. พรีเมียร์ เมย์ออฟเซ็ท, ม.ป.ป.
- พระมหาสุรศักดิ์ ชนปาโล. **แรงกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สุสวัสดิ์พริ้นเตอร์, ๒๕๕๒.

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม). **กรรมนี้มีผล คนทำดีต้องได้ดี.**

กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๔.

_____. **กฎแห่งกรรมธรรมปฏิบัติ เล่ม ๑๐.** กรุงเทพมหานคร : หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๓๕.

พระมหาจรัญ อุตตมธมฺโม. **กฎแห่งกรรม มิติหลังความตาย.** นนทบุรี : สัมปชัญญะ, ๒๕๕๒.

_____. **พระพุทธเจ้าปิดกรรม.** นนทบุรี : สัมปชัญญะ, ๒๕๕๒.

วศิน อินทสระ. **สวรรค์นรก-บุญบาปในพระพุทธศาสนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๗.

_____. **วิธีสร้างคุณดีและความมีใจเอ็นดูของกรรม.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมดา, ๒๕๕๒.

_____. **หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด.** พิมพ์ครั้งที่ ๒๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๑.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **พระนิพนธ์, หลักกรรมในพระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาประกาศ, ๒๕๕๓.

แสง จันทร์งาม. **พุทธศาสนวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ธีระการพิมพ์, ๒๕๔๔.

หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี ฉบับมาตรฐาน **บูรณาการชีวิต. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรมและพุทธศาสนสุภาษิต.** กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๕.

อนณ นิสารัตน์. **กรรมทันตา.** กรุงเทพมหานคร : เนชั่นบุ๊คส์, ๒๕๕๔.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

จิรวรรณ ชินะโชติ. “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

ชบา อ่อนนาค. “การศึกษาความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา :

ศึกษากรณีโรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ณรงค์ วงษ์อุดม. “การศึกษาเชิงวิจารณ์ความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาอินเดียสายอัสติกะ”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

นัฏกร อาชะวะบูล. “การศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ :

เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

- ปรีชา คุณาวุฒิ. “พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.
- ประเสริฐ หลอมทอง. “การศึกษาหลักกรรมและหลักไตรลักษณ์ในเรื่องพระพุทธศาสนาวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๒๔”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
- ประพันธ์ ศุภสร. “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการแห่งการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระครูวินัยธรสุเทพ อภิณฺจโน (ทับทิมเทศ). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเทวดาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอก). “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- พระอุทัย จิรสมฺโม (เอกสะพัง). “ทรรศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- พระมหาชนกร สุขเสริม. “การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกและคัมภีร์อุปนิษัท”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๑.
- พระมหาประศักดิ์ อุกุปญฺโณ (ซ่งแสง). “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระมหาสมจินต์ สมฺมาปญฺโณ (วันจันทร์). “นรกสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- พระมหาพิเชษฐ ธีรวุโส (ดอกรัก). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระมหาสมคิด ชีรธมฺโม. “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท กับศาสนาเซน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาปรม โอภาโส. “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พินันต์ ดอกบัว, รศ. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๑.

รุ่งทิพย์ กิจท่า. “การศึกษาเปรียบเทียบทรรศนะเรื่องกรรมในพุทธปรัชญากับปรัชญาเซน”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

อัมพร หุตะสิทธิ์. “กรรม ๑๒ และการให้ผล”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖.

(๓) สัมภาษณ์ :

พระสาสนโสภณ, เจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร, สัมภาษณ์. ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔.

พระเทพวิสุทธิกวี, รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (มจร), สัมภาษณ์. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

พระสุธีธรรมมานูวัตร, คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย, สัมภาษณ์. ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

ศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สัมภาษณ์. ๔ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ศ.ดร. สมภาร พรหมทา, ศาสตราจารย์, สัมภาษณ์. ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

รศ.ดร. วัชร งามจิตรเจริญ, รองศาสตราจารย์, สัมภาษณ์. ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๔.

คุณประภัสสร ปานศรี, อำนวยการโรงเรียนวัดโพธิ์, สัมภาษณ์. ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ว่าที่ร้อยตรีหญิงวีรวรรณ พลเกิด, นักวิชาการเงินและบัญชี, สัมภาษณ์ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๔.

คุณชญญา พุทธเปรมจิต, พนักงานบริษัท, สัมภาษณ์. ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔.

คุณวิทยา ทองศรี, รองผู้จัดการแผนกการตลาด, สัมภาษณ์. ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔.

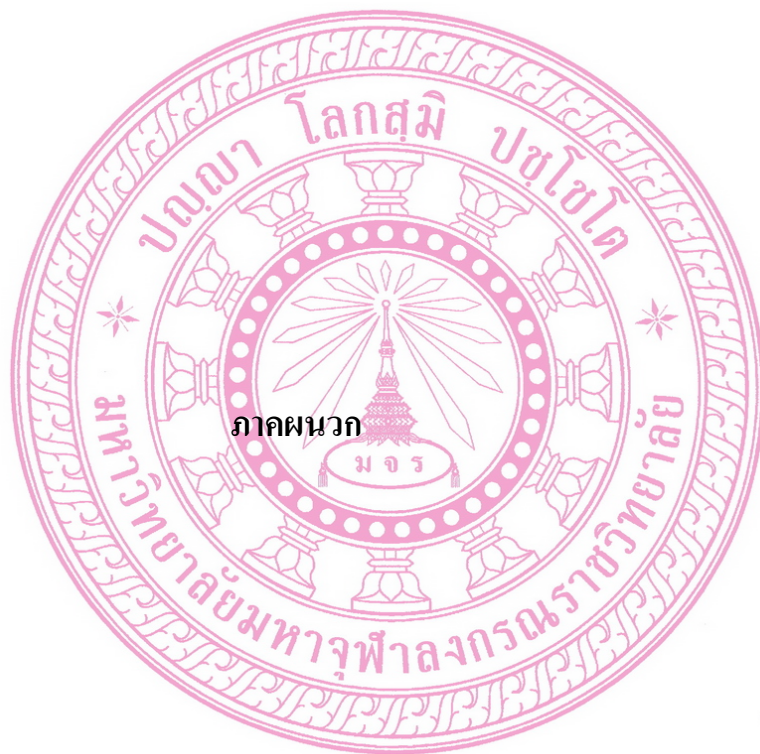
คุณศุภกรักษ์ บุญบัณฑิต, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด, สัมภาษณ์. ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๔.

คุณอมรา พันโกคา, ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการเงิน, สัมภาษณ์. ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๔.

คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔.

คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ, ครูโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา ๖, สัมภาษณ์. ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔.

คุณนฤมล หนูคง, พนักงานธนาคาร, สัมภาษณ์. ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร./แฟกซ์ ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ (ภายใน ๑๑๓๓), E-mail:

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๒๕๖ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระอคุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่อง ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องตรวจสอบเครื่องมือในการนำไปสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียนมาเพื่อให้ท่านตรวจสอบเครื่องมือในครั้งนี้ ตามวัน เวลาและสถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙-๙๘๐-๕๕๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร./แฟกซ์ ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ (ภายใน ๑๑๓๓), E-mail:

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๒๙๖ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ตรวจสอบเครื่องมือ

เจริญพร ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระอดุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิโสัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่อง ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องตรวจสอบเครื่องมือในการนำไปสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาทูลให้ท่านตรวจสอบเครื่องมือในครั้งนี้ ตามวัน เวลาและสถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาทูลเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙-๙๘๐-๕๔๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....บัณฑิตวิทยาลัย โทร./แฟกซ์ ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ (ภายใน ๑๑๓๓), E-mail:

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๒๕๖.....วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง.....ขออนุญาตให้ตรวจสอบเครื่องมือ

เจริญพร ดร. ประพันธ์ ศุภษร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระอตุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิโสัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่อง ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องตรวจสอบเครื่องมือในการนำไปสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาทูลให้ท่านตรวจสอบเครื่องมือในครั้งนี้ ตามวัน เวลาและสถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาทูลกราบและดำเนินการต่อไป

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://eds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙-๙๘๐-๕๔๘๔

ภาคผนวก ข
หนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
กราบเรียน พระสาสนโสภณ เจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอดุลย์ ฉายา ชูตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทิวฐธรรมเวทนียกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงกราบเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระสุธีธรรมานุวัตร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ - ๙๘๐๕๕๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๕๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

กราบเรียน พระเทพวิสุทธิกวี รองเจ้าคณะภาค ๑๖ ๑๗ ๑๘ ธรรมยุต

ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอดุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงกราบเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระสุธีธรรมานวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมฺโม ๐๘๔ -๙๘๐๕๕๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....บัณฑิตวิทยาลัย โทร./แฟกซ์ ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ (ภายใน ๑๑๓๓), E-mail:

ที่..... ศธ ๖๑๐๑/๒๕๖ ..... วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง..... ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์.....

เรียน พระสุธีธรรมานุวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระอดุลย์ ฉายา จิตมโน นามสกุล โพธิไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่อง ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรมในพระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระสุธีธรรมานุวัตร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙-๙๘๐-๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร ศ.ดร. สมภาร พรหมทา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอดุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนียกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมฺโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร ผศ.ร.ท.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอคุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุนต์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร รศ.ดร. วัชระ งามจิตรเจริญ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอัครมยุราชยา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณประภัศร ปานศรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอคุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทิวธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร ว่าที่ร้อยตรีหญิงวิรวรรณ พลเกิด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอัครมยุราชยา รัฐมน โนนามสกุล โพธิ์ไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออุทิศขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ - ๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณชัญญา พุทธเปรมจิต
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอัครมยุราชยา จิตมโน นามสกุล โพธิ์ไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://eds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณศุภรักษ์ บุญบัณฑิต
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอคุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ - ๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณอมรา พันโกคา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอัครมยุราชยา สุตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมฺโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณธนพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอตุลย์ ฉายา รุติมนโน นามสกุล โพธิ์ไสย์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมฺโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณรุ่งกานต์ แสงสุระ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอตุลย์ ฉายา จิตมโน นามสกุล โพธิโสัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณนฤมล หนูคง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอตุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณศลิษา ทรัพย์สวน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอัครมุนี ฉายา จิตมโน นามสกุล โพธิ์ไธย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๑๕

๒๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์
เจริญพร คุณวิทยา ทองศรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอตุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โพธิโสัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๕๐๔๔
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเรื่องทฤษฎธรรมเวทนิยกรรมใน
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์ท่าน ตามวัน เวลาและ
สถานที่ นิสิตจะเป็นผู้มาประสานด้วยตนเองและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาอุบล จรธมโม ๐๘๙ -๙๘๐๕๔๘๔

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

ใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....
๒. ตำแหน่ง .....
๓. วัน/เดือน/ปี (ที่สัมภาษณ์) .....

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยและความเชื่อเรื่องกรรมที่จะส่งผลในปัจจุบันชาตินี้

๑. กรรมทั่วไป

- ๑.๑ ท่านมีความคิดเห็นเรื่องกรรมตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างไร?
- ๑.๒ ท่านมีความคิดเห็นเรื่องกรรมที่มีในสังคมไทยอย่างไร?
- ๑.๓ ท่านคิดว่ากรรมเป็นเรื่องที่ห่างไกลตัวหรือไม่อย่างไร?
- ๑.๔ ท่านคิดว่าถ้าเราทำกรรมแล้วจะส่งผลหรือไม่อย่างไร?

๒. ลักษณะความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทย

- ๒.๑ ความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยมีรากฐานมาจากอะไร?
- ๒.๒ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในสังคมไทยเป็นอย่างไร?
- ๒.๓ คำว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของของตน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร?
- ๒.๔ ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นจากกฎแห่งกรรม?

๓. กรรมที่ส่งผลในปัจจุบันชาตินี้

- ๓.๑ ท่านคิดว่ากรรมที่ท่านพบกับตัวท่านเองในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร? ท่านควรจะทำปฏิบัติตนและมีวิธีการป้องกันอย่างไร? กรุณายกตัวอย่าง?
- ๓.๒ ท่านคิดว่ากรรมที่ส่งผลแก่ผู้อื่นในปัจจุบันนี้ เช่น บิดา/มารดา/เพื่อนฝูง/มิตรสหายเป็นอย่างไร? ท่านควรจะทำปฏิบัติตนและมีวิธีการป้องกันอย่างไร? กรุณายกตัวอย่าง?
- ๓.๓ ท่านคิดว่ากรรมดีที่ส่งผลในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร? และควรจะทำปฏิบัติตนต่อกรรมดีนั้นอย่างไร? กรุณายกตัวอย่าง?
- ๓.๔ ท่านคิดว่ากรรมชั่วที่ส่งผลในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร? ท่านควรจะทำปฏิบัติตนต่อกรรมชั่วและมีแนวทางป้องกันอย่างไร? กรุณายกตัวอย่าง?

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ	พระอคุลย์ ฉายา ฐิตมโน นามสกุล โปธิไสย์
เกิด	๑๓ เมษายน ๒๕๒๖
อุปสมบท	๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ณ วัดคู์บอน แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร
สังกัด	วัดคู์บอน แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	แผนกสามัญ พ.ศ. ๒๕๕๐ พุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ วิชาเอกพระพุทธศาสนา (เกียรตินิยม) แผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๕๑ น.ธ. เอก สำนักเรียนวัดสีมณาโก จังหวัดกาฬสินธุ์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๒ เข้าศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา (รุ่นที่ ๒๒) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน้าทีการงานปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นอาจารย์สอนกรรมฐาน วัดคู์บอน แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สำนักเรียนวัดสีมณาโก จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นพระอนุจรติดตามพระมหาโสภณ วิจิตรธมฺโม นำข้อสอบ ประโยคบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบในสนามสอบจังหวัดตรัง พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นครูพระสอนศีลธรรม โรงเรียนรัตนบัณฑิตวิทยา ต. บางสีทอง อ. บางกรวย จ. นนทบุรี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นพระอนุจรติดตามพระมหาโสภณ วิจิตรธมฺโม นำข้อสอบ ประโยคบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบในสนามสอบจังหวัดกระบี่